

**स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम
प्रशिक्षक निर्देशिका**

**Partnership Defined Quality Training with Involvement of
Health Facility Operation Management Committee
Trainers Guide**

**स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदायका प्रतिनिधि तथा स्वास्थ्य
संस्थाहरूका लागि
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम**

**नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या
स्वास्थ्य सेवा विभाग
राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
टेकु**

२०६९

**स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम**

प्रशिक्षक निर्देशिका

**Partnership Defined Quality Training with Involvement of
Health Facility Operation Management Committee
Trainers Guide**

**स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदायका प्रतिनिधि तथा
स्वास्थ्य संस्थाहरूका लागि
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम**

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
टेकु

२०६९

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसेवा मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग

फोन : ४२६१६६०
फैक्स : ४२६२२६३

प.सं. ०८५१०८०
च.नं. ९९५८

मिति: २०७०।०९।०६

मन्त्रव्य

नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ ले जनतालाई आवश्यक पर्ने आधारभूत स्वास्थ्य सेवा राज्यबाट पाउने कुरालाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ । साधनस्रोतको लगानीको अनुपातमा अधिकतम उपलब्धि हासिलका लागि दोस्रो दीर्घकालीन स्वास्थ्य योजना (सन् १९९७ -२०१७) ले लक्ष्य गरेको कुरा पनि यस सन्दर्भमा स्मरणीय छ ।

नेपाल सरकारको आजको आवश्यकता तथा प्राथमिकता भनेको समुदायलाई गुणात्मक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरी समुदायको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउनु हो । राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०४८ लागू भएपश्चात स्वास्थ्य संस्थाहरूको संख्या उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको कुरा सर्वविदैतै छ । एकातिर संख्यात्मक रूपमा वृद्धि भएका प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा गुणस्तर युक्त स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु ठुलो चुनौति र दायित्व रहेको कुरा पनि मनन गर्न योग्य नै छ ।

कृतै पनि स्वास्थ्य कार्यक्रमको उद्देश्य तथा लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि ती कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदान गरिने सम्पूर्ण स्वास्थ्य सेवाहरू गुणस्तरीय हुनु जरूरी हुन्छ । सेवाहरू गुणस्तरीय छैनन् भने लक्षित समूहको स्वास्थ्यमा अपेक्षाकृत सुधार ल्याउन सम्भव हुँदैन ।

यसै सन्दर्भमा स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवाहरू स्थानीय निकायबाटै स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदाय तथा स्वास्थ्य सेवा प्रदायक समेतको संलग्नतामा गुणस्तरयुक्त स्वास्थ्य सेवाहरू प्राप्त गर्न साफेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा विधि लागू गरिने छ । यो कार्यक्रम लागू भए पश्चात उक्त कार्यक्रमले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लिगि एउटा महत्वपूर्ण तथा उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गर्ने छ भन्ने आशा लागेको छ ।

मलाई विश्वास छ आगामी दिनमा जति मात्रामा स्थानीय स्वायत्त शासनको नीति अनुरूप जिल्ला तथा सो भन्दा मुनिका स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई जिम्मेवारी बनाइने प्रक्रिया अगाडि बढ्दछ, त्यतिकै अनुपातमा यस्ता स्थानीय तहका कर्मचारीहरूलाई प्रदान गरीने व्यवस्थापकीय शिपलाई प्रभावकारी बनाई स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरीय सुधार कार्यमा महत्वपूर्ण योगदान पुरन जानेछ ।

अन्त्यमा यस तालीम पुस्तिका तयार गर्न आफ्ओ अमूल्य समय र सुझाव दिनु हुने परिवार स्वास्थ्य महाशाखा, बाल स्वास्थ्य महाशाखा, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा तथा पुनरजागरण महाशाखा र राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र तथा यस पुस्तिका तयार गर्न संलग्न सबै व्यक्तिहरूमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

साथै, यस तालीम कार्यान्वयनका लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग पुन्याउनुहुन्मे सुभाहारा कार्यक्रम लाई पनि विषेश धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

डा. मिडमार गोल्जेन शेर्पा

महानिदेशक

स्वास्थ्य सेवा विभाग

महानिदेशक

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जीवनशाखा मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग

राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र

पत्र संख्या :- ०६०१।०७०
चलानी नम्बर :- ११५७

राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
देकु, काठमाण्डौ
२०८०

पचली, टेकु
काठमाण्डौ, नेपाल

मिति :- २०८०।०२।०७

प्राक्कथन

मुलुकको जनसंख्याको विभिन्न समूहमा विद्यमान स्वास्थ्य समस्यालाई सम्बोधन गर्दै स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी आवश्यकता परिपूर्ति गरी सम्पूर्ण जनताको स्वास्थ्यको स्तरलाई माथि उठाउने नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र कार्यक्रम कार्यान्वयन योजना (Nepal Health Sector Program Implementation Plan) को मूल उद्देश्य रहेको छ । जसअनुसार सन् २०१० सम्ममा मुलुकका ५० प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थाहरूमा गुणस्तर सुधार पढ्दति स्थापना गर्ने लक्ष्य तय गरिएको छ ।

कुनै पनि स्वास्थ्य कार्यक्रमको उद्देश्य तथा लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि ती कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदान गरिने सम्पूर्ण स्वास्थ्य सेवाहरू गुणस्तरीय हुनु जरुरी हुन्छ । सेवाहरू गुणस्तरीय छैनन् भने लक्षित समूहको स्वास्थ्यमा अपेक्षाकृत सुधार त्याउन सम्भव हुदैन । अझ कठिपय सम्भव हुने अवस्थामा स्वास्थ्य सेवा गुणस्तरहीन भयो भने यसले सेवाग्राहीको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असरसमेत पार्न सक्छ । अतः “स्वास्थ्य क्षेत्र कार्यक्रम” को मूल उद्देश्य प्राप्त गर्नका लागि सम्पूर्ण स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्नु अति महत्वपूर्ण हुन्छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर राखेर स्वास्थ्य क्षेत्रका नीति, रणनीति एवम् आवधिक कार्यक्रमहरूमा स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरको सुनिश्चिततालाई विशेष प्राथमिकता दिइएको छ ।

उपरोक्त प्रतिफल हासिल गर्ने सन्दर्भमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले “गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि राष्ट्रिय नीति २०६४” निर्माण गरी लागु गरिसकेको छ । प्रस्तुत नीतिले चरणवद्ध रूपमा विभिन्न स्वास्थ्य सेवाहरूको गुणस्तर सुधार गर्दै लैजान निर्देश गरेको छ ।

यसै सन्दर्भमा सुसासनको अवधारणा अनुरूप स्वास्थ्य सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन तयार गरिएको साफेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सम्बन्धी कार्यक्रम निर्देशिकाले स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापक, समुदाय र सेवा प्रदायकहरूलाई स्वास्थ्य संस्थास्तरीय गुणस्तर सुधार पढ्दतिवारे बोध गराउने, स्वास्थ्य संस्थास्तरीय गुणस्तर सुधार पढ्दति स्थापना तथा सञ्चालनका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरू सम्पन्न गर्न मार्गनिर्देशन गर्ने, गुणस्तर सुधारका लागि स्थानीय स्रोत, साधन र समुदाय परिचालनका गतिविधि सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने तथा सञ्चालित गतिविधिहरूको सुपरीवेक्षण, अनुगमन गर्ने र गुणस्तर सुधार गतिविधिको अभिलेख तथा प्रतिवेदन तयार गर्न सहयोग पुऱ्याउनेछ । यस कार्यले गर्दा स्वास्थ्य संस्थावाट प्रवाह हुने कार्यक्रम तथा जनताको स्वास्थ्य सम्बन्धि हकलाई स्थापित गराउन स्थानीय जनसमुदायको सक्रिय साफेदारीले आफ्नो क्षेत्रभित्रको स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट दिईदै आएका सेवाहरूको प्रभावकारीता एवं गुणस्तर सुधारमा वृद्धि हुँदै जानेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु ।

राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्रको संयोजकत्वमा यस कार्यमा संलग्न श्री रत्न लाल श्रेष्ठ, वरिष्ठ जन स्वास्थ्य अधिकृत, प्रा.स्वा.से.पु. महाशाखा, श्री लिला विक्रम थापा, वरिष्ठ जन स्वास्थ्य अधिकृत, बाल स्वास्थ्य महाशाखा, श्री टंक प्रसाद भट्राई, शाखा अधिकृत, राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र, श्री संजय दहाल, जन स्वास्थ्य अधिकृत, स्वास्थ्य सेवा विभाग, श्री ओम खनाल, हेल्प असिस्टेन्ट, परिवार स्वास्थ्य महाशाखा, डा. समीना राजभण्डारी, श्री भिम कुमारी पुन, श्री अनिता थापा, श्री शारदा वस्नेत र श्री भावना अधिकारी सुआहारा तथा श्री सरद राज श्रेष्ठ LMIS Specialist लाईफलाईन नेपाल लगायत यस कार्यमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउने हुने सम्पूर्णमहानुभावहरूमा हार्दिक धन्यवाद छ ।

यस निर्देशिका तयारीको लागि अथक योगदान दिनुहुने यस केन्द्रका डा. खगेश्वर गेलाल वरिष्ठ एकिकृत मेडिकल अधिकृत, श्री भक्त बहादुर आले हेल्प असिस्टेन्ट, श्री श्रीकृष्ण वस्नेत सिनियर हेल्प सर्भिस प्रमोसन कोअडिनेटर सुआहारा तथा यस केन्द्रमा अतुलनीय सहयोग पुऱ्याउदै आउनुभएका संलग्न लाईफ लाईन नेपालका मानव संसाधन विशेषज्ञ श्री उदेव महर्जनलाई यस केन्द्रको तर्फबाट विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छ ।

अन्तमा यो निर्देशिका तयार गर्न आर्थिक सहयोग प्रदान गर्ने दातृसंस्था अमेरिकी सहयोग नियोग (यु.एस.ए.आई.डी. / सुआहारा) प्रति विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छ ।

(महेन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ)
निर्देशक

निर्देशक

पाठ्यक्रम पुनरावलोकन तथा विकासमा संलग्न व्यक्तिहरू (२०६९)

१. डा. खगेश्वर गेलाल, वरिष्ठ एकीकृत मेडिकल अधिकृत, राष्ट्रीय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
२. श्री रत्न लाल श्रेष्ठ, वरिष्ठ जन स्वास्थ्य अधिकृत, प्रा.स्वा.से.पुनर्जागरण महाशाखा
३. श्री लिला बिक्रम थापा, वरिष्ठ जन स्वास्थ्य अधिकृत, बाल स्वास्थ्य महाशाखा
४. श्री टंक प्रसाद भट्राई, शाखा अधिकृत, राष्ट्रीय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
५. श्री संजय दहाल, जन स्वास्थ्य अधिकृत
६. श्री भक्त बहादुर आले, हेल्थ असिस्टेन्ट, राष्ट्रीय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
७. श्री ओम खनाल, हेल्थ असिस्टेन्ट, परिवार स्वास्थ्य महाशाखा
८. डा. समिना राजभण्डारी, हेल्थ सर्भिस प्रोमोसन, व्यवस्थापक, सुआहारा
९. श्री श्रीकृष्ण बस्नेत, सिनियर हेल्थ सर्भिस प्रोमोसन कोर्डिनेटर, सुआहारा
१०. श्री अनिता थापा, हेल्थ सर्भिस प्रोमोसन कोर्डिनेटर, सुआहारा
११. श्री शारदा बस्नेत, हेल्थ सर्भिस प्रोमोसन कोर्डिनेटर, सुआहारा
१२. श्री भावना अधिकारी, हेल्थ सर्भिस प्रोमोसन कोर्डिनेटर, सुआहारा
१३. श्री जीवन घिमिरे, हेल्थ सर्भिस प्रोमोसन कोर्डिनेटर, सुआहारा
१४. श्री उदेव महर्जन, मानव संसाधन विशेषज्ञ, कन्सल्टेण्ट, लाईफलाईन नेपाल
१५. श्री सरद राज श्रेष्ठ, एल.एम.आई.एस स्पेशलिष्ट, लाईफलाईन नेपाल

पाठ्यक्रम पुनरावलोकन तथा सल्लाहकार

१. श्री महेन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ, निर्देशक, राष्ट्रीय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र
२. डा. राजेन्द्र प्रसाद भद्रा, कन्ट्री डाइरेक्टर, जपाईंगो नेपाल
३. श्री नरमाया लिम्बु, टिम लिडर - परिवार स्वास्थ्य कार्यक्रम, यु.एस.ए.आई.डी.
४. श्री रविन्द्र कुमार थापा, वरिष्ठ व्यवस्थापक - अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, सुआहारा
५. श्री भिम कुमारी पुन, व्यवस्थापक - पोषण कार्यक्रम, सुआहारा

विषय-सूची

Table of Content

क्र. सं. S.No.	शीर्षक Topics	सेसन Session	पाना नं. Page No.
१	साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम पाठ्यक्रम ढाँचा	-	अ १-१२
	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय (Introduction) 	-	अ १
	<ul style="list-style-type: none"> • तालीम सञ्चालन प्रक्रिया (Method/Process of Training) 	-	अ १
	<ul style="list-style-type: none"> • तालीम प्याकेजका भागहरू (Parts of Training Package) 	-	अ २
	<ul style="list-style-type: none"> • तालीमको पाठ्यक्रम (Course Syllabus) 	-	अ ३
	<ul style="list-style-type: none"> • तालीमको लक्ष्य (Course Goal) 	-	अ ३
	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाईका उद्देश्यहरू (Learning Objectives) 	-	अ ३
	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाई विधिहरू (Learning Methods) 	-	अ ४
	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाईका सामग्रीहरू (Learning Materials) 	-	अ ४
	<ul style="list-style-type: none"> • मूल्यांकन विधि (Evaluation Methods) 	-	अ ४
	<ul style="list-style-type: none"> • तालीम अवधि (Training duration) 		अ ५
	<ul style="list-style-type: none"> • तालीममा सहभागी तथा प्रशिक्षकहरू संख्या (Number of participants and Trainers) 	-	अ ५
	<ul style="list-style-type: none"> • अपेक्षित उपलब्धी (Expected outcome) 	-	अ ५
२	दैनिक कार्य तालीका (Daily Work Schedule)	-	अ ६
३	साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीमको कोर्स आउटलाइन (Partnership Defined Quality Course Outline)	-	अ ७
४.	परिचयात्मक क्रियाकलाप (Introduction Session)	क	१-५
५	साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर पूर्वावलोकन (Overview of Partnership Defined Quality)	ख	१-५
६	कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्वतयारी (Preparedness for Program Intervention)	ग	१-६
७	सहयोग जुटाउने कार्य (Building Support)	घ	१-४
८	गुणस्तरको खोजी (Exploring Quality)	ङ	१-८
९०	दूरी कम गर्ने (Bridging the Gap)	च	१-१०
९१	साझेदारीमा कार्य (Working in Partnership)	छ	१-७

क्र. सं. S.No.	शीर्षक Topics	सेसन Session	पाना नं. Page No.
१२	समूह छलफलकालागि स्थलगत भ्रमण (Field visit for Focus Group Discussion)	ज	१-२
१३	स्वास्थ्य सेवामा लैई क समानता र सामाजिक समावेशीकरण (Gender Equity and Social Inclusion in Health Service)	भ	१-३
१४	स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको भूमिका (Role and Responsibility of HFOMC)	ज	१-३
१५	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको तयारी (Preparation of Bridging the Gap Workshop)	ट	१-१२
१६	मध्यवर्ती मूल्यांकन परीक्षा (Mid-term Evaluation) <ul style="list-style-type: none"> ● मध्यवर्ती मूल्यांकन प्रश्नावली ● तालीमको प्रतिविम्ब प्रश्नावली 	ठ	१-५
१७	तालीमको सारसंक्षेप (Training Summary) <ul style="list-style-type: none"> ● तालीम प्रतिवेदन 	ड	१-३
१८	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि स्वास्थ्य संस्थामा दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी (Bridging the Gap workshop in Health Facility)	ढ	१-३
१९	अनुसूची-१ तालीमको प्रतिवेदन (Training Report) अनुसूची-२ दूरी कम गर्ने कार्यशाला गोष्ठी प्रतिवेदन (Report of Bridging the Gap Workshop) अनुसूची-३ सहभागी हाजिरी नमूना फाराम (Attendance form) अनुसूची-४ प्रशिक्षक तयारी गोष्ठी (प्रशिक्षक प्रशिक्षण) को लागि चाहिने सामाग्री सूची (Training materials) अनुसूची-५ ४ दिने तालीमको दैनिक कार्यतालिका (4 days course outline)		

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम पाठ्यक्रम ढाँचा (Course Design)

१. परिचय (Introduction)

स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरी समुदायका सबै वर्ग तथा जातजातिलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा अभिवृद्धि गराई, छिटो, छरितो, सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभागको पहिलो दायित्व हो भने गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा पाउनु सबै नागरिकको नैसर्गिक अधिकार हो ।

त्यसैले सरकारको तर्फबाट प्रत्येक नागरिकलाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन विभिन्न तहमा विभिन्न प्रकारका प्रयासहरू गरिएका छन् । यस आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न स्थानीयस्तरमा विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरूले समुदायमा स्तरमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । यी सेवालाई अझ बढी प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाई सेवाहरूको उपलब्धतालाई सुनिश्चित गर्ने स्थानीय तहका मानिसहरूको सहभागितामा समस्याको पहिचान गर्ने, समाधानको उपायको खोजी गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने, अनुगमन गर्ने आदि कार्यहरू गराउँदा सेवाको प्रभावकारिता बढेको, सेवा सुलभ र बढी दिगो भएको र रणनीतिक तरिकाले संस्थागत रूपमा कार्यान्वयन गर्न सक्षम भएको तथ्य सर्वविदित नै छ । त्यसैले कुनै पनि विकास कार्यहरूमा स्थानीय समुदायका मानिसहरूलाई सहभागी गराउनु अपरिहार्य एवं महत्वपूर्ण कार्य हुनेमा कसैको दुईमत नहोला ।

सेवा लिने (समुदाय) र सेवा दिने (सेवा प्रदायक) बीचको राम्रो सम्बन्ध भएका स्थानहरूमा कार्यक्रम सफल भएको कुरा विभिन्न समयमा गरिएको अध्ययनले प्रमाणित गरिसकेका छन् । यसै कुरालाई मध्यनजर राखी साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा कार्यक्रम लागू गरी पिछाडिएको वर्ग, दलित, महिला तथा बाल बालिकामा सेवाको पहुँच र सेवा स्तरमा वृद्धि गर्नु नै हो । यसमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदाय बीच एक आपसमा छलफल तथा पहिचान गरी प्राथमिकतामा परेका समस्याहरूलाई समाधान गरी स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको गुणस्तर बढाउन सहकार्य गर्दछ ।

यसै तथ्यलाई मनन् गरी स्वास्थ्य सेवा लिने र दिने बीच राम्रो समझदारी कायमको लागि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवालाई अझ बढी गुणस्तरीय बनाउन सुआहारा कार्यक्रमको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा स्वास्थ्य सेवा विभाग, राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्रबाट “साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा” प्रदान गर्ने उद्देश्यले यो तालीम निर्देशिका तयार गरिएको छ ।

२. तालीम सञ्चालन प्रक्रिया (Method/Process of Training)

यो तालीम दक्षतामूलक र वयस्क सिकाइका सिद्धान्तका आधारमा सञ्चालन हुनेछ। यो तालीममा सहभागीहरूको सक्रिय संलग्नता गराउने प्रक्रियाहरू अपनाइने छ। जसले गर्दा ज्ञान र सीपमा सबै सहभागीहरू दक्ष हुनेछन्। यसमा सहभागीहरूलाई अभ्यास तथा भूमिका अभिनयद्वारा सीप प्राप्त गर्ने अवसर पनि प्रदान गरिनेछ। प्रशिक्षकले अभ्यासका लागि निर्देशन प्रस्तु रूपमा भन्नुका साथै अभ्यास भइरहँदा अवलोकन र सघाउ पुऱ्याउने छन्। सुधार गर्नुपर्ने अवस्थामा तुरुन्त सुधार गराइनेछ, साथै सहभागीहरूले सीप सिक्न मार्गदर्शनमा उल्लेख गरिए अनुसारका चरण वा कार्य गरिरहेको बेला प्रशिक्षकले अवलोकन गर्ने र रचनात्मक सुझाव साथ पृष्ठपोषण गर्नेछन्। सहभागीहरूको सक्रिय सहभागिताको लागि सहभागीहरूले यसभन्दा अधि प्राप्त गरेका तालीम र उनीहरूको पूर्व अनुभवहरूलाई मन्थन गरी पूर्व ज्ञान, सीप र अनुभवलाई कदर गरी सिकाई प्रक्रियालाई सजीवता दिन प्रयत्न गरिने छ। तालीममा आवश्यक स्रोत र साधनको व्यवस्था गरी प्रभावकारी ढंगमा प्रयोग गरिनेछ।

३. तालीम प्याकेजका भागहरू: (Parts of Training Package)

यस तालीम प्याकेजलाई चार चरणमा विभाजन गरिएको छ। उक्त चरणहरूबाटे ज्ञान, सीपको अभिवृद्धि तथा धारणामा परिवर्तन गर्न निम्नानुसारका पाठ्य सामाग्रीहरू विकास गरिएका छन्:

सन्दर्भ सामाग्री: (Reference Manual) यो सामाग्री प्रशिक्षक, सहभागी तथा सम्बन्धित अन्य जोसुकैका लागि उपयोगी हुनेछ। सहभागीले जान्नुपर्ने आवश्यक तथ्यमूलक सूचनाहरू यसमा समावेश गरिएका छन्।

सहभागी पुस्तिका: (Participant's Handbook) यो तालीममा अभ्यास गर्ने तथा कार्यस्थानमा कार्यसम्पादनको समयमा प्रयोग गर्ने कार्य सञ्चालन सहयोगी पुस्तिका हो। यसमा तालीम पाठ्यक्रम ढाँचा, तालीम दैनिक तालिका, तालीममा सीप सिक्ने चरणहरू (कार्य स्थानमा कार्य सम्पादन गर्ने मार्गदर्शन) अभ्यास गर्ने निर्देशिका, फारामहरू र सहभागी दर्ता फाराम समावेश गरिएको हुन्छ।

प्रशिक्षक निर्देशिका: (Trainers Guide) यो प्रशिक्षकले पाठ सञ्चालन गर्ने निर्देशिका हो। यसमा पाठ्यक्रम ढाँचा, तालीम दैनिक तालिका, सिकाइको मार्गदर्शन, अभ्यास गराउने निर्देशिका, अभ्यास फारामहरू, अभ्यासको उत्तरतालिका, मध्यवर्ती प्रश्नावली उत्तरतालिका, प्रत्येक सेसनका उद्देश्यहरू र सेसन सञ्चालन गर्ने प्रक्रिया/विधि, मूल्याङ्कन प्रक्रिया, तालीम मूल्याङ्कन प्रश्नावली आदि रहेका हुन्छन्। प्रशिक्षकले यही निर्देशिकालाई अनुसरण गरी तोकिएको समयमा निर्धारित विधि/प्रक्रिया अपनाई सिकाइको उद्देश्य हासिल गर्नुपर्ने कार्य गर्नुपर्दछ।

दृश्य सामाग्रीहरू (Visual Material)

यसमा तालीममा सिकाइलाई प्रभावकारी बनाउन प्रशिक्षकले प्रयोगमा ल्याउने सामाग्रीहरू पर्दछन् जस्तै: तयारी न्यूजप्रिन्टहरू, फिलपचार्ट, मेटाकार्ड, चित्र आदि।

मूल्यांकन: (Evaluation) तालीमका सहभागीहरूले निर्धारित उद्देश्यअनुसार ज्ञान, सीप र धारणा कति हासिल गरे भनी मापन गर्ने कार्य नै तालीम मूल्याङ्कन हो। सहभागी तालीममा दक्ष भएको प्रमाणित गर्ने आधारहरू निम्न छन्:

१. ज्ञान: मध्यवर्ती तालीम प्रश्नावलीको आधारमा।

२. सीप: सम्पादन गर्नुपर्ने सीप मार्गदर्शनका अनुसार अभ्यासका क्रममा सन्तोषजनक रूपमा प्रदर्शन गर्न सकेको
३. धारणा: तालीममा सहभागीहरूको सक्रिय सहभागिता र संलग्नताको अवलोकनद्वारा तथा प्राप्त ज्ञान र सीप कार्यक्षेत्रमा उतार्ने मौखिक प्रतिबद्धता जनाएको आधारमा । सहभागीहरूको ज्ञान र सीपको मूल्याङ्कन प्रत्येक पाठमा गरिने क्रियाकलापलाई हेरी प्रत्यक्ष रूपमा अवलोकनबाट पनि गरिन्छ ।

४. तालीम पाठ्यक्रम: (Course Syllabus)

यो पाँच दिने पाठ्यक्रम स्थानीय स्वास्थ्य संस्था तथा सञ्चालन समितिका सदस्यहरू, स्वास्थ्य संस्थाका सम्पूर्ण कर्मचारी तथा समुदायका व्यक्तिहरू लागि साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सम्बन्धी ज्ञान, सीप र धारणा अभिवृद्धिमा केन्द्रित रहनेछ । यसमा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा कार्यक्रम लागू गरी पिछडिएको वर्ग, दलित, फरक क्षमता भएको महिला तथा बालबालिकामा सेवाको पहुँच र सेवा स्तरमा वृद्धि गर्न यस तालीम प्याकेजलाई चार चरणमा विभक्त गरिएको छ । पहिला चरणमा सहयोग जुटाउने कार्य, त्यसै गरी दोस्रो चरणमा गुणस्तरको खोज, तेस्रो चरणमा दूरी कम गर्ने गोष्ठी तथा चौथो चरणमा साभेदारी कार्य समावेश भएका छन् ।

यसका अतिरिक्त यस पाठ्यक्रममा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम लागू गरे पश्चात् व्यवस्थापनमा सुधार हुने कुराको अपेक्षाहरू (लैङ्गिक समता तथा सामाजिक समावेशीकरण समेत) र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरूले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिका तथा जिम्मेवारी सम्बन्धी विषयहरू राखिएका छन् ।

तालीमको लक्ष्य: (Course Goal)

- प्राथमिकतामा परेका समस्याहरूलाई समाधान गर्न एउटा व्यवहारिक र योजनाबद्ध कार्य योजना तयार गर्नु र त्यसको कार्यान्वयनका लागि समितिका सदस्यहरूको प्रतिबद्धता लिई सरल, प्रभावकारी र सहभागितामूलक तरिकाले समुदाय, स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको सहभागितामा गहन जिम्मेवारीको बोध गराई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम मार्फत गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु यस तालीमको लक्ष्य रहेको छ ।

प्रशिक्षक तयारीको उद्देश्य: (Objective of Trainer's Preparation)

- समुदाय, सेवा प्रदायक र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको संलग्नतामा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पूर्व यस क्षेत्रमा संलग्न रहेका प्रशिक्षकहरूको ज्ञान, सीप र धारणा अभिवृद्धि गराई उक्त कार्यक्रम सञ्चालन गराउनु यो प्रशिक्षक तयारीको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

तालीमको बिषेश उद्देश्यहरू: (Specific Objective of the Training)

यस तालीमको अन्त्यसम्ममा सहभागीहरू निम्न कार्यहरू गर्न सक्षम हुनेछन्:

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको बारेमा संक्षिप्त रूपमा बताउन सक्नेछन् ।
- साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्नु अघि कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी कसरी गर्ने भन्ने बारे बताउन सक्नेछन् ।

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्न स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र समुदायबाट आवश्यक सहयोग जुटाउनेबारे बताउन सक्नेछन् ।
- गुणस्तरको खोजी कस कससँग र कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी सीप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन् ।
- दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा सहभागीहरूले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायहरूबाट आएको गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणहरूलाई एउटै साभा दृष्टिमा एकीकृत गर्न सक्नेछन् ।
- गुणस्तर अभिवृद्धिको लागि साभेदारीमा काम गर्ने बारे बताउन सक्नेछन् ।
- लैंगिक समावेसी दृष्टिकोणले समेत व्यवस्थापन किन, कहाँ र कसरी भइरहेको छ भन्ने विषयमा छलफल गराई सुधार गर्नु पर्ने पक्षहरूको सूचीकरण गर्ने सक्नेछन् ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको भूमिकाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन् ।
- स्वास्थ्यकर्मी, समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको दृष्टिकोणमा समूह छलफल द्वारा गुणस्तरको खोजी गर्न सक्नेछन् ।
- समूह छलफलबाट आएका सूचनाहरू दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रस्तुतीकरण गर्नका लागि तयार गरी सीप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन् ।

५. सिकाई विधिहरू: (Learning Methods)

- तालीमका सेसनलाई अधिकतम रूपमा सहभागीमूलक बनाई हरेक सहभागीहरूलाई सम्मान गर्दै तालीम अवधिभर एक आपसमा अनुभव आदान प्रदान गर्न सहभागीलाई उत्साहित गरिनेछ ।
- प्रतिविम्बित भूमिका अभिनय, संक्षेपीकरण, अभ्यास, अनुभव आदान प्रदान, समस्या विश्लेषण, वर्गीकरण आदि विधिहरूले सिकाई प्रक्रियालाई सहज बनाउन मद्दत पुग्नेछ ।
- यस तालीमलाई सहभागितात्मक प्रक्रियाले अगाडि बढाउन: प्रस्तुतीकरण, प्रवचन, मस्तिष्क मन्थन, व्याख्यान, प्रश्न-उत्तर, भूमिका अभिनय, खेल, सामूहिक छलफल, सूची तयार, कथा प्रस्तुति, चित्र प्रस्तुति, चुटकिला, प्रयोगात्मक अभ्यासका लागि फिल्ड भ्रमण आदि जस्ता क्रियाकलापहरू समावेश गरिएका छन् ।

६. सिकाईका सामाग्रीहरू: (Learning Materials)

निम्न सामाग्रीहरू तालीममा सेसनलाई सहयोग हुने गरी तयार गरिएको छ ।

- प्रशिक्षक निर्देशिका
- सन्दर्भ पुस्तिका
- सहभागी पुस्तिका
- तयारी न्यूजप्रिन्ट/फ्लेक्स/मेटा कार्ड/चित्र
- समूह छलफल निर्देशिका
- प्रतिवेदन फारम
- सहभागी प्रतिविम्ब

७. मूल्यांकन विधि: (Evaluation Methods)

- मध्यवर्ती प्रश्नावली
- सहभागीको प्रतिविम्ब

८. तालीम अवधि: (Training Duration)

- जिल्ला स्तरमा सञ्चालन हुने स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा साखेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा तालीम पाँच दिनको हुनेछ। पाँच दिनको अवधिमा जम्मा १३ वटा सेसनहरू हुनेछन्।

९. तालीममा सहभागी तथा प्रशिक्षक संख्या: (Number of Participants and Trainers)**क) सहभागी**

- साखेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम एकपटक सञ्चालन गर्दा करिव १८ देखि २० जना सहभागी हुनेछन्।
- समुदाय स्तरीय तालीम सञ्चालन गर्ने प्रशिक्षक बन्न आउनुभएका सहभागीहरू।

ख) प्रशिक्षक

- साखेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालीम प्राप्त व्यक्ति तालीमको प्रशिक्षकको रूपमा रहने छ।
- प्रत्येक प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालीम सञ्चालन गर्ने करिव ३ देखि ४ जना प्रशिक्षक हुनुपर्ने छ।

दैनिक कार्य तालिका

Daily Work Schedule

पहिलो दिन	दोस्रो दिन	तेस्रो दिन	चौथो दिन	पांचौ दिन
नाम दर्ता तथा शुभारम्भ (३० मि.)	हाजिरी तथा पहिलो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)	हाजिरी तथा दोस्रो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)	हाजिरी तथा तेस्रो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)	हाजिरी तथा चौथो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)
सेसन क : परिचयात्मक क्रियाकलाप (६० मि.)	क्रमस सेसन डः (६० मि.) सहभागी भूमिका अभिनयको तयारी, समुदायको भूमिका अभिनयः	सेसन जः (३९० मि.) समूह छलफलका लागी स्थलगत भ्रमण	सेसन झः स्वास्थ्य सेवामा लैड्जिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण (३५ मि.)	सेसन ढः (३४० मि.) गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि स्वास्थ्य संस्थामा दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी
सेसन ख : साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर पूर्वावलोकन (५० मि.)	चिया (१५ मि.)	समूह क	सेसन झः स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा भूमिका (३५ मि.)	समूह क
चिया (१५ मि.)	क्रमस सेसन डः (४५ मि.) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति भूमिका अभिनयः	सेवा प्रदायक - १ समूह स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति -१, समूह समुदाय -२ समूह	सेसन टः गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको लागि तयारीः (९० मि.)	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी
सेसन गः कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी (७० मि.)	क्रमस सेसन डः (२५ मि.) स्थलगत भ्रमणमा जानुपूर्व गरिनुपर्ने आवश्यक तयारी, सारांश	समूह ख	क्रमस सेसन टः (११० मि.) पहिलो भूमिका अभिनय	समूह ख
खाजा (३० मि.)	खाजा (३० मिनेट)	सेवा प्रदायक - १ समूह स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति -१ समूह समुदाय -२ समूह	खाजा (३० मिनेट)	सेवा प्रदायक - १ समूह स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति -१ समूह समुदाय -२ समूह
सेसन घः सहयोग जुटाउने कार्य (५० मि.)	सेसन चः दूरी कम गर्ने गोष्ठी (५५ मि.) दूरी कम गर्ने गोष्ठीको आवश्यकता, दूरी कमगर्ने साभेदारी गोष्ठी, टोली निर्माण	दोस्रो भूमिका अभिनय (१०० मि.)	दोस्रो भूमिका अभिनय (१०० मि.)	दोस्रो भूमिका अभिनय (१०० मि.)
सेसन ङः गुणस्तरको खोजी (६० मि.) गुणस्तरको खोजी, साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा, गुणस्तर भनेको के हो ? गुणस्तर खोजीको आवश्यकता, गुणस्तरको खोजी कसरी गर्न सकिन्दै?	क्रमसः सेसन चः (५५ मि.) साभा दृष्टिकोण, समस्याहरूको प्राथमिकीकरण, कार्य योजना, गुणस्तर सुधार टोलीको गठन	सेसन ठः मध्यवर्ती मूल्याङ्कन (३० मि.) सहभागिहरूको प्रतिविम्ब	सेसन ठः मध्यवर्ती मूल्याङ्कन (३० मि.) सहभागिहरूको प्रतिविम्ब	सेसन ठः मध्यवर्ती मूल्याङ्कन (३० मि.) सहभागिहरूको प्रतिविम्ब
चिया (१५ मि.)	सेसन छः साभेदारीमा कार्य (६० मि.)	सेसन डः तालीमको सारसंक्षेप (१५ मि.)	सेसन डः तालीमको सारसंक्षेप (१५ मि.)	सेसन डः तालीमको सारसंक्षेप (१५ मि.)
सेसन ङः (४५ मि.) भूमिका अभिनय सुरुगर्नु भन्दा पहिला भन्नु पर्ने कुराहरू, प्रशिक्षकहरू मध्येवाट सेवा प्रदायकको भूमिका अभिनय	चिया (१५ मि.)	पुनरावलोकन वैठक (१५ मि.)	पुनरावलोकन वैठक (१५ मि.)	पुनरावलोकन वैठक (१५ मि.)
पुनरावलोकन वैठक (१५ मि.)	पुनरावलोकन वैठक (१५ मि.)			

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीमको कोर्ष आउटलाईन

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्यात्मक
परिचयात्मक क्रियाकलाप	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरूबारे व्याख्या गर्न सम्भेद्धनः</p> <ul style="list-style-type: none"> एक आपसमा परिचित हुने बारे तालीमको व्यवस्थापन पक्ष बारे तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य, विशेष उद्देश्य तथा विधि बारे तालीमको सामूहिक मान्यता तयार गर्ने बारे 	६० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> स्वागत तथा परिचय तालीमको व्यवस्थापन तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य तथा तालीमको विशेष उद्देश्य दैनिक कार्य तालिका तालीम विधि सामूहिक मान्यता 	अन्तर्राष्ट्रीयात्मक प्रवचन छलफल प्रस्तुतीकरण	प्रश्न-उत्तर
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर पूर्वावलोकन	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरूको बारेमा जानकारी हासिल गरी बताउन सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो? साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन? साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरू 	५० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन? साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरू 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल समूह कार्य	प्रश्न-उत्तर
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया लागू गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सीपहरू बारे बताउन। साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया लागू गर्ने सम्बन्धी उद्देश्यहरू बताउन। साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया सुरु गर्नु अघि सेवाको स्तर, समुदायको पहिचान र स्वास्थ्य सेवा र समुदायको छानौट गरी नक्साङ्कन बारे बताउन। साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रियामा सहभागिता र प्रतिनिधित्व साथै सहयोगीहरूको 	७० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सुरु गर्न आवश्यक पर्ने सीपहरूको पहिचान साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया लागू गर्नुको विशेष उद्देश्य निर्धारण साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा सुरु गर्न सेवाको स्तर र समुदायको पहिचान साभेदारी गुणस्तरीय सेवा सुरु गर्ने स्वास्थ्य सेवा र समुदायको नक्साङ्कन साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रियामा सहभागिता र प्रतिनिधित्वको लागि 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल	प्रश्न-उत्तर

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्याक्तक्षण
	पहिचान गर्ने तरिका बारे बताउन ।		<ul style="list-style-type: none"> योजना ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू 		
सहयोग जुटाउने कार्य	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीले निम्न कुरा गर्न सक्नेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> समूह निर्माण खेलको माध्यमबाट समूहमा मिलेर काम गर्नुपर्ने महत्व थाहा पाउन । कस कसलाई सम्पर्क गर्ने अथवा को कोसँग सहयोग जुटाउने भन्ने बारे बताउन । साफेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवालाई सम्भाव्य साफेदारीहरू समक्ष उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुत गर्न । 	५० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> समूह निर्माण खेल कस कसलाई सम्पर्क गर्ने ? सम्भाव्य साफेदारसँग उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुति 	खेल प्रस्तुतीकरण छलफल मस्तिष्क मन्थन	प्रश्न-उत्तर
गुणस्तरको खोजी	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर बारे बताउन । गुणस्तरको खोजी गर्नु पर्ने आवश्यकता बारे बताउन । गुणस्तरको खोजी कस कसबाट गर्नुपर्छ भन्ने बारे बताउन । गुणस्तरको खोजी कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी गुणस्तरको खोजीको सीप प्रदर्शन गर्न । समूहमा गर्नु पर्ने कार्यहरूको जानकारी प्राप्त गरी आ-आफ्नो जिम्मेवारी प्रदर्शन गर्न सक्नेछन् । स्थलगत भ्रमणमा जानुपूर्व गरिनु पर्ने तयारीको बारे भन्न सक्नेछन् । 	२७०	<ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर भनेको के हो? गुणस्तरको खोजी किन आवश्यक छ? गुणस्तरको खोजी को को कससँग गरिन्छ? <ul style="list-style-type: none"> सेवा प्रदायकसँग समूह छलफल समुदायसँग समूह छलफल स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँग समूह छलफल गुणस्तरका खोजी कसरी गर्ने समूह छलफल सम्बन्धी भूमिका अभिनय अभ्यास स्थलगत भ्रमण जानु पूर्व गरिनु पर्ने आवश्यक तयारी 	मस्तिष्क मन्थन प्रस्तुतीकरण समूह छलफल भूमिका अभिनय समूह कार्य	प्रश्न-उत्तर
दूरी कम गर्ने गोष्ठी	यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुने छन्	११०	<ul style="list-style-type: none"> दूरी कम गर्ने गोष्ठीबारे परिचय र आवश्यकता 	सामूहिक खेल प्रवचन	प्रश्न-उत्तर

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्याक्तरण
	<ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणमा छलफल गरी साभा दृष्टिकोण तयार गर्ने। गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको आवश्यकता बताउन। छलफलबाट संकलित सूचनाहरूको विश्लेषण, वर्गीकरण गरी प्रस्तुति गर्न सक्षम हुने। समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्न। गुणस्तर सुधार टोली गठन प्रक्रिया बारे बताउन। 	मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी कार्य तालिका र उद्देश्य टोली निर्माण र टोली निर्माण खेल सूचनाको विश्लेषण र वर्गीकरण प्रस्तुतीकरणका लागि सूचना एकीकृत गर्ने दूरी विश्लेषण गर्ने साभा दृष्टिकोण समस्याहरूको प्राथमिकीकरण कार्य योजना निर्माण स्वास्थ्य संस्था स्तरीय गुणस्तर सुधार टोली गठन 	सामूहिक छलफल मतदान	
साभेदारीमा कार्य	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदा बारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन गुणस्तर सुधार कार्य चक्रबारे बताउन। समस्याहरू के हो? समस्याहरूको जड कारणहरू पत्ता लगाउने माछा काँडा विधि बारे ज्ञान र सीप प्रदर्शन गर्न। कार्य योजनाबारे ज्ञान हासिल गरी तोकिएको ढाँचामा कार्य योजना बनाउने सीप प्रदर्शन गर्न। 	६० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> साभेदारीमा कार्य गर्नुको फाइदाहरू गुणस्तर सुधार कार्य-चक्र समस्या विश्लेषण विधि (माछा काँडा विश्लेषण) कार्य योजना निर्माण प्रगति समीक्षा 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल समूह कार्य माछा काँडाको विश्लेषण	प्रश्न-उत्तर
	<p>समूह छलफलको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको बारेमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिले महसुस गरेका 	३९० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> सेवा प्रदायक समुदाय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा 	समूह छलफल (फिल्ड भ्रमण) प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन	प्रश्न-उत्तर

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्याक्तन
समूह छलफलका लागि स्थलगत भ्रमण	<p>सबल पक्ष र समस्याहरूको सूची तयार गर्न ।</p> <ul style="list-style-type: none"> गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने क्रममा सेवा प्रदायकले महसुस गरेको राम्रा पक्ष र कठिनाईहरूको सूची तयार गर्न । गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा बारे समुदायले महसुस गरेका राम्रा पक्ष र समस्याहरूको सूची तयार गर्न । 		व्यवस्थापन समिति		
स्वास्थ्य सेवामा लैंड क समानता र सामाजिक समावेशीकरण	<p>सहभागीहरूले यस सेसनको अन्त्यमा निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बढाउने लैंडिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको सम्बन्ध बताउन सक्नेछन् । 	३५ मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> लैंडिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण समूह कार्य 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल समूह कार्य	प्रश्न-उत्तर
स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको भूमिका	<p>सहभागीहरूले यस सेसनको अन्त्यमा निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापनमा सुधार हुने कुराको अपेक्षाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन् । सहभागीहरूले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको भूमिकाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन् । 	३५ मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् अपेक्षा स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा भूमिका 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल समूह कार्य	प्रश्न-उत्तर
गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको तयारी	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> गुणरूपीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी सञ्चालनको लागि पूर्व तयारी गर्न । 	३०० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> दूरी कम गर्ने गोष्ठीको तयारी 	समूह छलफल प्रस्तुतीकरण भूमिका अभिनय मस्तिष्क मन्थन	प्रश्न उत्तर अवलोकन
मध्यवर्ती मूल्याक्तन	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन्:</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ प्रक्रियाहरूको स्तर यकिन गर्ने मध्यवर्ती मूल्यांडुन प्रश्नावली भर्न लगाउने । 	३० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ प्रक्रियाहरूको स्तर यकिन गर्ने मध्यवर्ती मूल्यांडुन प्रश्नावली भर्न लगाउने । 	व्यक्तिगत अभ्यास सामूहिक पुनरावलोकन	प्रश्न उत्तर अवलोकन

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्यांकन
	<ul style="list-style-type: none"> सहभागी पुस्तिका तथा सन्दर्भ पुस्तिका प्रयोगमा ल्याउने ज्ञान र सीपिको विकास गराउनु । 		<ul style="list-style-type: none"> सहभागीहरू बाट तालीमको प्रतिक्रिया लिन सहभागी प्रतिविम्ब फाराम भर्न लगाउने । प्रश्नावली भर्न सहभागी पुस्तिका तथा सन्दर्भ पुस्तिका प्रयोगमा ल्याउन लगाउने । 		
तालीमको सारसंक्षेप	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन्:</p> <ul style="list-style-type: none"> तालीममा समावेश गरिएका मुख्य मुख्य बुँदाहरूको पुनरावलोकन गर्न 	१५ मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> तालीममा समावेश गरिएका मुख्य मुख्य बुँदाहरूको पुनरावलोकन 	मिनि लेक्चर	प्रश्न उत्तर अवलोकन
गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि स्वास्थ्य संस्थामा दूरी कम गर्ने साफेदारी गोष्ठी	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणमा छलफल गरी साभा दृष्टिकोण तयार गर्ने । समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्ने । गुणस्तर सुधार टोली गठन प्रक्रिया बारे बताउन स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिका बारे बताउन । कार्य योजनाबारे ज्ञान हासिल गरी तोकिएको ढाँचामा कार्य योजना बनाउन सक्ने छन् । 	३४० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणमा छलफल गरी साभा दृष्टिकोण तयार गर्ने समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्ने । गुणस्तर सुधार टोली गठन प्रक्रिया स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिका बारे बताउन । कार्य योजना बनाउने सीप प्रदर्शन 	परिचय, सामूहिक खेल, प्रवचन सामूहिक छलफल मतदान	प्रश्न उत्तर अवलोकन
	<p>➤ कोर्स समय $१८७५ \div ६० = ३०.२५$</p> <p>➤ चिया तथा खाजा $२८५ \div ६० = ४.७५$ घन्टा</p> <p>➤ प्रत्येक दिनको पुनरावलोकन = १ घन्टा</p>				
	जम्मा ३६ घन्टा				

सेसन क

परिचयात्मक क्रियाकलाप

Introductory Activity

पाठको उद्देश्य: (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले परिचयात्मक क्रियाकलापबारे जानकारी हासिल गर्न सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरू: (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरूका बारेमा जानकारी हासिल गर्न सक्षम हुनेछन्।

- एक आपसमा परिचित हुने बारे।
- तालीमको व्यवस्थापन पक्ष बारे।
- तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य, विशेष उद्देश्य तथा तालिम विधि बारे।
- तालीमको सामूहिक मान्यता तयार गर्ने बारे।

समय: (Time): ६० मिनेट

सामाग्रीहरू: (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्री (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

क १	परिचयात्मक क्रियाकलापको ढाँचा
क २	तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य
क ३	प्रशिक्षक तयारीको उद्देश्य
क ४	तालीमको विषेश उद्देश्यहरू
क ५	दैनिक कार्य तालिका
क ६	तालीम संयोजक, मनोरञ्जनकर्ता तथा पुनरावलोकनकर्ताको चयन

अन्य :

- मार्कर पेन, खाली न्यूजप्रिन्ट, मास्किङ टेप

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सहभागी पुस्तिका तथा सन्दर्भ पुस्तिका।

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- अन्तरक्रियात्मक प्रवचन
- सामूहिक छलफल
- प्रस्तुति

विषयवस्तु (Content)

- स्वागत तथा परिचय
- तालीमको व्यवस्थापन
- तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य तथा तालीमको उद्देश्य
- दैनिक कार्य तालिका
- तालीम विधि
- सामूहिक मान्यता

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

क. स्वागत तथा परिचय (Welcome and Introductions): २५ मि.

सहभागीहरूलाई सर्वप्रथम यस तालीममा उपस्थित हुनु भएकोमा हार्दिक स्वागत गर्नुहोस्। तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. क १ अनुसार सुरुमा आफ्नो परिचय दिनुहोस् र अन्य प्रशिक्षक तथा सहभागीहरूलाई पालै पालो परिचय दिन लगाउनुहोस्।

परिचयात्मक क्रियाकलाप न्यूजप्रिन्ट नं. क १

१.	नाम:
२.	पद:
३.	संस्थाको नाम:
४.	हाल गर्नुभएको गुणस्तर सुधार सम्बन्धी कुनै एक काम:

ख. तालीमको व्यवस्थापन (Training Management)

१ शौचालयको व्यवस्था

शौचालयको व्यवस्था कहाँ गरिएको छ सहभागीहरूलाई जानकारी दिनुहोस्।

२ तालीममा आउँदा जाँदाको दैनिक तथा भ्रमण भत्ता र तालीम भत्ताको व्यवस्था:

यसबारे जिल्लामा पत्राचार गर्दा नै जानकारी गराइसकेको कुरा उल्लेख गर्दै सोबारे केही सोधपुछ गर्नु पर्ने भए फुर्सदको समयमा आर्थिक शाखामा सम्पर्क राख्न जानकारी दिनुहोस्।

ग. (१) तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य (Training Goal): ५ मि.

तयारी न्यूजप्रिन्ट नं क २ कार्यक्रमको लक्ष्य देखाई तालीमले हासिल गर्ने कुरा बारे जानकारी दिन एक जना सहभागीलाई ठूलो स्वरले पढ्न लगाउनुहोस्।

तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य न्यूजप्रिन्ट नं क २

स्थानीयस्तरबाट प्राथमिकतामा परेका समस्याहरूलाई समाधान गर्न एउटा व्यवहारिक र योजनाबद्ध कार्य योजना तयार गर्नु र त्यसको कार्यान्वयनका लागि समुदाय, सेवा प्रदायक, स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूमा गहन जिम्मेवारीको बोध गराई उनीहरूकै सहभागितामा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम मार्फत गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु यस तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य रहेको छ ।

- तालीम मार्फत समुदाय, सेवा प्रदायक र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूमा आवश्यक ज्ञान तथा सीपको अभिवृद्धि गराई गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु यस कार्यक्रमको मुख्य लक्ष्य रहेको छ भनी सहभागीहरूलाई बताउनुहोस् ।

ग. (२) प्रशिक्षक तयारीको उद्देश्य (Objective of Trainer's preparation)

तयारी न्यूजप्रिन्ट नं क ३ प्रशिक्षक तयारीको उद्देश्य देखाई तालीमले हासिल गर्ने कुरा बारे जानकारी दिन एक जना सहभागीलाई ठूलो स्वरले पढ्न लगाउनुहोस् ।

प्रशिक्षक तयारीको उद्देश्य न्यूजप्रिन्ट नं. क ३

समुदाय, स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको संलग्नतामा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पूर्व प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालीमको माध्यमद्वारा प्रशिक्षकहरूको ज्ञान, सीप र धारणा अभिवृद्धि गराई यस कार्यक्रम सञ्चालन गराउनु यो प्रशिक्षक तयारीको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

- सहभागीहरूलाई यस प्राशक्षक तयारीका उद्देश्यमा कहो कुराका जिज्ञासा भए प्राशक्षकल प्रस्तु पार्नुहोस् र सेसन अगाडि बढाउनुहोस् ।

घ तालीमको विशेष उद्देश्य: (Specific Objective of the Training) १० मिनेट

तालीमको अन्त्यसम्ममा स्वास्थ्य सेवा लिने र दिने बीच राम्रो समझदारी कायम गराई स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवालाई अभ बढी गुणस्तरीय बनाउने कार्यमा समुदाय, स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूमा गहन जिम्मेवारीको बोध गराउन यस तालीममा केही उद्देश्यहरू राखिएको कुरा सहभागीहरूलाई बताई तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. क ४ को प्रत्येक बुँदा छुट्टाछुट्टै सहभागीहरूलाई ठूलो स्वरले पढ्न लगाउनुहोस् । आवश्यकता अनुसार प्रस्तु पाई जानुहोस् ।

तालीमका विशेष उद्देश्यहरू न्यूजप्रिन्ट नं. क ४

यस तालीमको अन्त्यसम्ममा सहभागीहरू निम्न कार्यहरू गर्न सक्षम हुनेछन्:

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको बारेमा संक्षिप्त रूपमा बताउन सक्नेछन् ।
- साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्नु अघि कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी कसरी गर्ने भन्ने बारे बताउन सक्नेछन् ।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्न स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र समुदायबाट आवश्यक सहयोग जुटाउने बारे बताउन सक्नेछन् ।

- गुणस्तरको खोजी कस कससँग र कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी सीप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन्।
- दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदायहरूबाट आएको गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणहरूलाई एउटै साभा दृष्टिमा एकीकृत गर्न सक्नेछन्।
- गुणस्तर अभिवृद्धिको लागि साभेदारीमा काम गर्ने बारे बताउन सक्नेछन्।
- लौङ्गिक समावेशी दृष्टिकोणले समेत व्यवस्थापन किन, कहाँ र कसरी भइरहेको छ भन्ने विषयमा छलफल गराई सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको सूचीकरण गर्न सक्नेछन्।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिकाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन्।
- सेवा प्रदायक, समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको दृष्टिकोणमा समूह छलफलद्वारा गुणस्तरको खोजी गर्न सक्नेछन्।
- समूह छलफलबाट आएका सूचनाहरू विश्लेषण गरी दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रस्तुतीकरण गर्नका लागि तयारी गरी सीप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन्।

ड. कार्य तालिका: (Work Schedule) - ५ मिनेट

दैनिक कार्यतालिका अनुसार विहान १० बजेदेखि तालीम सुरु हुनेछ भन्ने कुराको जानकारी सहभागीहरूलाई दिनुहोस्। समूहमा नै बसेर सिक्नु, सिकाउनु पर्ने भएकोले विहान ठीक समयमा उपस्थित हुन अनिवार्य नै छ भन्ने कुरामा जोड दिनुहोस्। तालीममा चिया, खाजाको व्यवस्था गरेको कुरा पनि सहभागीहरूलाई जानकारी दिनुहोस्।

तालीमको लागि तयार पारिएको दैनिक कार्य तालिकाको तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. क ५ देखाउनुहोस्। तालीम अवधिभर तालीममा के के क्रियाकलापहरू गरिन्छ छोटकारीमा पाँचै दिनको वर्णन गर्नुहोस्।

दैनिक कार्य तालिका न्यूजप्रिन्ट नं. क ५

दैनिक कार्य तालिका

च तालीम विधि: (Training Methodology) ५ मिनेट

- तालीमका सेसनलाई अधिकतम रूपमा सहभागीमूलक बनाई हरेक सहभागीहरूलाई सम्मान गर्दै तालीम अवधिभर एक आपसमा अनुभव आदान प्रदान गर्न सहभागीलाई उत्साहित गरिनेछ भन्ने कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस्।
- यस तालीमलाई सहभागितात्मक प्रक्रियाले अगाडि बढाउन: प्रस्तुतीकरण, प्रवचन, समस्या विश्लेषण, मस्तिष्क मन्थन, अनुभव आदान प्रदान, प्रश्न-उत्तर, भूमिका अभिनय, खेल, सामूहिक छलफल, सूची तयार, कथा प्रस्तुति, चित्र प्रस्तुति, चुट्टिकिला, प्रयोगात्मक अभ्यासका लागि फिल्ड भ्रमण आदि जस्ता क्रियाकलापहरू समावेश गरिएका छन् र तपाईंहरूले आर्जन गरेको अनुभवलाई यस तालीममा पूरा मात्रामा सदुपयोग गरिनेछ भन्ने कुरा पनि सहभागीहरूलाई बताउनुहोस्।

- प्रत्येक सहभागीहरूलाई १-१ बटा तालीम सम्बन्धी सहभागी तथा सन्दर्भ पुस्तका वितरण गर्नुहोस् । यस तालीममा सहभागीहरूलाई बढी सहभागिता गराउने कुरामा जोड दिइएकोले तपाईंहरूबाट सक्रिय सहभागिता हुनेछ भन्ने आशा व्यक्त गर्नुहोस् ।

छ. सामूहिक मान्यता (Group Norms) तयार गर्ने : ५ मिनेट

आजबाट ५ दिनसम्म हामी सँगसँगै काम गर्नेछौं । तालीमलाई प्रभावकारी बनाउन तथा सुचारू रूपले सञ्चालन गर्नको लागि हामी सबैलाई मान्य हुने केही कुराहरूको निर्णय गरी समूहगत मान्यता सबैले पालना गर्न आवश्यक छ भनी सहभागीहरूलाई भन्नुहोस् । सामूहिक मान्यतामा लेखिने कुरा सबै सहभागीहरूलाई मान्य हुनुपर्छ भन्ने कुरा भन्न नभुल्नुहोस् । सामूहिक मान्यता के के कुराहरू हुन सक्छन् सहभागीहरूलाई सोध्नुहोस् । एउटाले भनेको कुरा अरूलाई मान्य भएमा मात्र न्यूजप्रिन्टमा थप गर्दै जानुहोस् । तालीम सञ्चालनको लागि आवश्यक पर्ने मान्यताहरू बाहेक अन्य कुराहरू आएमा सो तालीम कार्यसँग सम्बन्धित भएन भनी सहभागीहरूलाई भन्नुहोस् र हटाउनुहोस् । आफ्नो तर्फबाट सकेसम्म कुनै पनि कुराहरू नथप्नुहोस् । तालीम सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सहमतिहरू नभुल्नुहोस् जस्तो:-

- समयमा तालीम हल भित्र आउनु ।
- संयोजक, पुनरावलोकनकर्ता तथा मनोरञ्जनकर्ताको चयन ।
- पालैपालोसँग प्रश्न गर्नु ।
- एउटाले सोधेको कुरा सबैले ध्यान दिएर सुन्नु ।
- सबैले समान रूपमा सहभागिता गर्नु, आदि ।

यी कुराहरू न्यूजप्रिन्टमा टिपिसकेपछि मान्यता तयार गर्ने कार्य पूरा गर्नुहोस् । मान्यता तयार भएपछि सबैले देख्ने ठाउँमा टाँस्नुहोस् र आजबाट तालीम अवधिभर यी कुराहरू हामी सबैले मान्युपर्छ भन्ने कुरा बताई सामूहिक मान्यता तयार गर्नमा सहयोग गरेकोमा धन्यवाद दिनुहोस् ।

ज. संयोजक, मनोरञ्जनकर्ता तथा पुनरावलोकनकर्ताको चयन (Nomination of Officer of the day, Entertainer and Reviewer) - ५ मिनेट

- सहभागीहरूको सक्रिय सहयोगबाट नै तालीम कार्यक्रम सफलतापूर्वक सञ्चालन हुनसक्छ भन्ने कुरा बताई प्रत्येक दिनको तालीम कार्यक्रम सुचारू रूपले सञ्चालन गर्नको लागि सहभागीहरूमध्येबाट एक जना संयोजक र एक जना पुनरावलोकनकर्ता र तालीमलाई मनोरञ्जन प्रदान गर्न एक जना मनोरञ्जनकर्ता गरी जम्मा ३ जना सर्वसम्मतिबाट छनौट गर्नुहोस् । यस क्रिसिमको छनौट प्रक्रिया दैनिक तालीम अवधिभर नदोहरिने गरी पालैपालो हुने समेत जानकारी दिनुहोस् ।

सारांश ५ मि.

- केही सहभागीहरूलाई यस सेसनका बुझाई बारे केही प्रश्न सोध्नुहोस् र सहभागीहरूको जवाफको प्रशंसा गर्दै छुटाएका विषयहरूलाई समेटदै सेसन समाप्त गर्नुहोस् ।

सेसन ख

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर पूर्वावलोकन

Overview of Partnership Defined Quality (PDQ)

पाठको उद्देश्यः (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीले साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको बारेमा संक्षिप्त रूपमा बताउन सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरू (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू बारेमा जानकारी हासिल गरी बताउन सक्षम हुनेछन्।

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो ?
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन ?
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरू के के छन् ?

समयः (Time): ५० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- ख १ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय
ख २ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन ?
ख ३ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरूको अभ्यास गर्ने मेटाकार्डमा लेखिएको- ३ सेट
ख ४ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरूको तयारी चार्ट
अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट, मास्किङ टेप, मेटा कार्ड, मार्कर, पेन

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सहभागी पुस्तका तथा सन्दर्भ पुस्तका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- प्रस्तुतीकरण
- छलफल
- मस्तिष्क मन्थन
- समूह कार्य

विषयवस्तु (Content)

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन ?
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर चरणहरू

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

सहभागीहरूलाई यस अधिको सेसनमा भएको छलफलको छोटो पुनरावलोकन गर्दै साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको बारेमा पूर्वालोकन गरिने कुराको जानकारी दिँदै सहभागीहरूको यसबारे अनुभव सुन्ने र आफ्नो अनुभव पनि बताउनुहोस्।

क. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो ? (What is PDQ?) १० मि.

- सहभागीहरूलाई नेपालमा कुनै एउटा खोप/परिवार नियोजन/गर्भवती जाँच/सुत्करी जाँचको कभरेज कति छ भन्ने प्रश्न सोध्नुहोस्। आएका उत्तरहरूलाई सकारात्मक रूपमा लिँदै, उक्त कभरेज अनुसार गुणस्तर पुगेको छ वा छैन भन्ने बारे केही छलफल गर्नुहोस्।
- सम्भवतः गुणस्तरमा अझै धेरै काम गर्नुपर्ने कुरा आउन सक्छ उक्त छलफल पश्चात् साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो भनी २/४ सहभागीहरूलाई सोध्नुहोस् र आएका उत्तरलाई प्रशिक्षकले कुनै टिप्पणी नगरी खाली न्यूजप्रिन्टमा टिप्पुहोस्।
- सहभागीहरूको विचारलाई सकारात्मक रूपमा लिँदै सहभागीहरूलाई पूर्व तयार गरिएको न्यूजप्रिन्ट नं. ख १. देखाउदै एक जना सहभागीलाई पढ्न अनुरोध गर्नुहोस् र सहभागीहरूको कुनै जिज्ञासा भए आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्नुहोस्।

सहभागीहरूलाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर न्यूजप्रिन्ट नं. ख १

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो ?

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको समुदायको संलग्नतामा स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार प्रक्रियालाई परिभाषित, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्न अपनाइने एक विधि हो। यसले समुदायको परिचालन गर्दै तिनमा सुधार ल्याउने काम गर्दछ।

- उक्त साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय पश्चात् नेपालमा सबभन्दा पहिला सिराहा जिल्लामा परिक्षणको रूपमा सन १९९६ मा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा लागू भएको बारे जानकारी गराउनुहोस्।
- यसभन्दा पहिला अन्य देशहरूमा (जस्तै: पेरु, हाईटी र युगाण्डा जस्ता देशहरूमा) समुदायद्वारा परिभाषित गुणस्तर (Community Defined Quality (CDQ)) को सेवाको रूपमा सञ्चालन हुँदै आइरहेको कुरा बताउनुहोस्।
- समुदायद्वारा परिभाषित गुणस्तरको साथसाथै सेवा प्रदायकद्वारा परिभाषित गुणस्तर को (Health Worker Defined Quality (HWQ)) पनि समायोजन गरेर साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर (Partnership Defined Quality (PDQ)) सेवा सञ्चालन हुँदै आएको बारे जानकारी दिनुहोस्।

ख. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन? (Why partnership defined quality?) १० मि.

- अब हामीले साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको आवश्यकता किन पन्थो त्यसको विषयमा छलफल गर्न लागेको जानकारी गराउँदै उक्त विषयमा मस्तिष्क मन्थन गर्नुहोस् ।
- सहभागीले भनेका बुँदाहरूलाई न्यूजप्रिन्टमा टिपोट गर्नुहोस् र उक्त बुँदाहरूलाई समेटी पूर्व तयार गरिएको न्यूजप्रिन्ट नं. ख २ अनुसार प्रस्त पार्नुहोस् ।

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन ? न्यूजप्रिन्ट नं. ख २

- सेवा र सुविधाहरूलाई वृद्धि गरी स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा अपेक्षित सुधार ल्याउन ।
- सुपरिवेक्षण तथा अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा सेवा प्रदायकको उत्तरदायित्वमा व्यापकता ल्याउन ।
- केन्द्रीय वा राष्ट्रियस्तरमा गरिएका सुधार कार्यहरू स्थानीय स्तरमा पुऱ्याउन ।
- समुदायका आवश्यकता अनुसारको गुणस्तर सम्बन्धी चासो र सान्दर्भिकतामा ध्यान पुग्न नसकेको हुँदा यस्ता सुधारका प्रयासहरूबाट सुधार ल्याउन ।
- समुदाय र सेवा प्रदायकका बीचमा धेरैजसो सामाजिक तथा सांस्कृतिक दूरी विद्यमान छ । सेवा लिने र दिने बीचको समान अवधारणा स्थापित गरी दूरी कम गर्न ।
- स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरसम्बन्धी समस्याको समाधानका उपायहरू समुदायमा वा अन्य सार्वजनिक वा नीजि क्षेत्रका संस्थाहरूसँग पनि हुन सक्छन् । त्यसकारण साभेदारी प्रक्रियाले समुदायका सदस्यहरूलाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य दिलाउने तर्फ संलग्न गराउन सक्ने भएकोले ।
- छिटो, छारितो, विश्वाससिलो र प्रभावकारी सेवा पाउन ।
- हाल भइरहेको स्वास्थ्य सेवाको अवस्थामा गुणात्मक सुधार ल्याउन ।
- लक्षित समूहमा स्वास्थ्य सेवको पहुँच बढाउन ।
- लैङ्गिक समानता र समावेशीको दृष्टिकोणबाट सबैमा स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बढाउन ।
- गुणस्तर सेवाहरूको समानतापूर्ण प्रयोग भएको र सबैको पहुँचमा हुने गरी वृद्धि गरिनुपर्दछ र त्यस्ता सेवाहरूलाई आत्मसात् समेत गरिनु पर्ने भएकोले ।

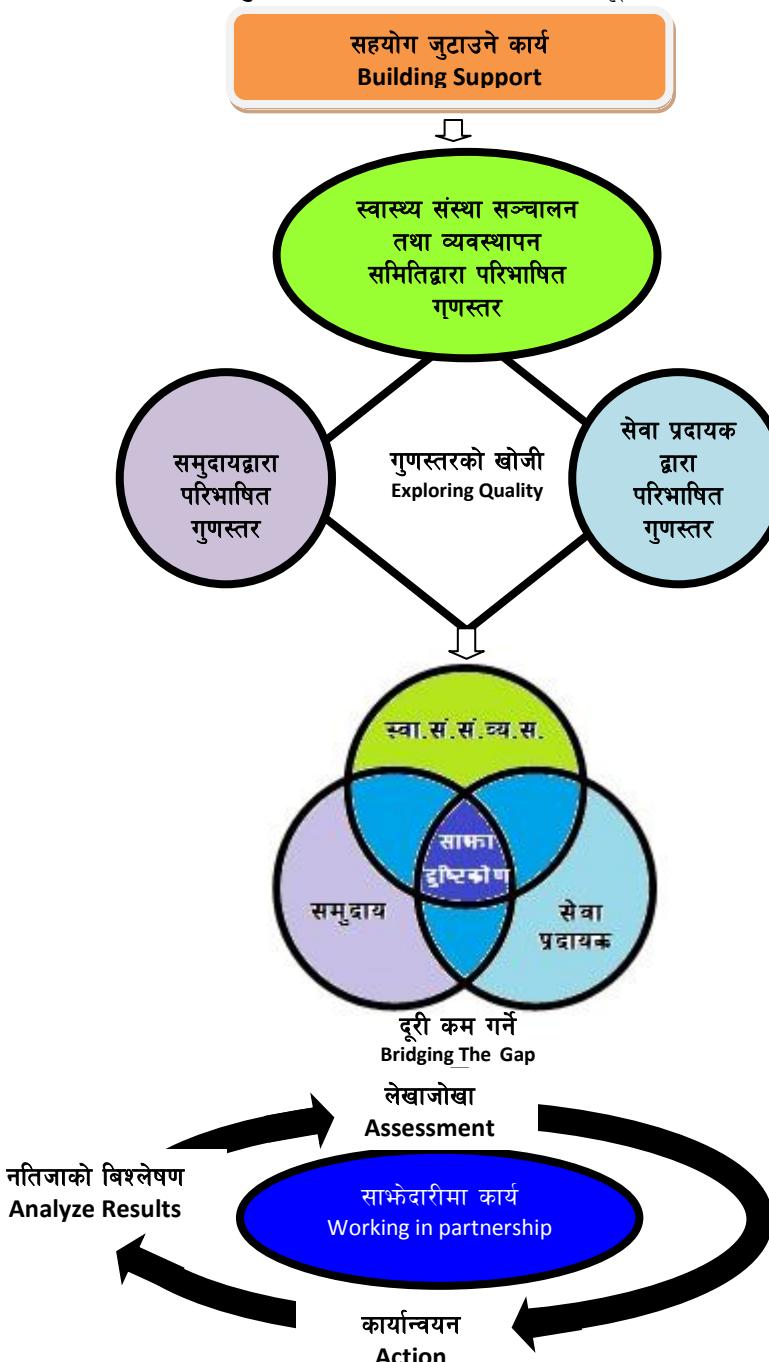
ग. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको चरणहरू: (The PDQ Process Steps) २५ मि.

- सहभागीहरूलाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका विभिन्न चरणहरूको बारेमा छलफल गर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् । यसका लागि सहभागीहरू ३-४ समूहमा विभाजन गरिने कुरा बताउनुहोस् र समूह विभाजन गर्नुहोस् ।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको प्रत्येक चरण (पहिलो चरण - सहयोग जुटाउने कार्य, दोस्रो चरण - गुणस्तरको खोजी, तेसो चरण: दूरी कम गर्ने कार्य, चौथो चरण: साभेदारीमा काम) लेखिएका मेटाकार्डको १-१ सेट प्रत्येक समूहलाई वितरण गर्नुहोस् र उक्त चरण अन्तर्गत समूहले बुझेका कुराहरू छलफल गरी मिलाउनको लागि अनुरोध गर्दै १० मिनेटको समय समूह कार्यका लागि भएको जानकारी दिनुहोस् ।
- सहभागीले तयार गरेको समूह कार्य प्रत्येक समूहबाट प्रस्तुत गर्न ४ मिनेटको समय दिनुहोस् र कसरी प्राथमिकीकरण गर्नुभयो भनी केही समय छलफल गर्नुहोस् ।

यस पश्चात्:

- पूर्व तयारी गरिएको साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको चार्ट न्यूजप्रिन्ट नं. ख ४ टाँसी प्रस्तुतीकरण तथा छलफल गर्नुहोस् साथै आगामी सेसनमा यी चरणहरूको बारेमा विस्तृत रूपमा छलफल हुने कुरा बताउनुहोस् ।
- प्रशिक्षकले प्रस्तुत गरेको चार्ट अनुसार सिलसिलेवार नभएको समूहलाई सोही अनुसार पुनः मिलाउन अनुरोध गर्नुहोस् ।
- सहभागीहरूलाई उक्त चार्ट सन्दर्भ पुस्तिकाको भाग २ को पाना नं ३ मा रहेको कुरा जानकारी दिनुहोस् र एक पटक पाना पल्टाउन लगाई पुनरावलोकन गराउनुहोस् ।

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको चरणहरूको चार्ट न्यूजप्रिन्ट नं. ख ४

घ. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति (Health Facility Operation and Management Committee) ५ मि.

- सहभागीहरूलाई उपरोक्त चारै चरणहरूमा स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको सक्रिय संलग्नतामा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा लागू हुने कुराको जानकारी दिनुहोस् । त्यसपछि व्यवस्थापन समितिबाट अपेक्षा गरिएको कुराहरू र सेवाग्राहीहरूलाई प्रभावकारी गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नको लागि व्यवस्थापन समितिको भूमिकाको बारेमा विस्तृत रूपमा पछि छलफल हुने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।

सारांश ५ मि.

- सहभागीहरूलाई पालैपालो साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो ? र यसका चरणहरू के के हुन भनी क्रमशः भन्न लगाउनुहोस् ।
- सहभागीहरूको जवाफको प्रशंसा गर्दै छुटाएका विषयहरूलाई समेट्दै सेसन समाप्त गर्नुहोस् ।

सेसन ग

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी (Preparedness for Program Intervention)

पाठको उद्देश्यः (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्नु अघि आवश्यक पर्ने पूर्व तयारी कसरी गर्ने भन्ने बारे बताउन सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरू (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् :

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया लागू गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सीपहरू बारे बताउन।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया लागू गर्नुको उद्देश्यहरू बताउन।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया सुरु गर्नु अघि सेवाको स्तर, समुदायको पहिचान र स्वास्थ्य सेवा र समुदायको छनौट गरी नक्साङ्कन बारे बताउन।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रियामा सहभागिता र प्रतिनिधित्व साथै सहयोगीहरूको पहिचान गर्ने तरिका बारे बताउन।

समयः (Time): ७० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- ग १ गुणस्तरीय प्रक्रिया लागू गर्न आवश्यक पर्ने सीप
ग २ सेवाको स्तर पहिचान
ग ३ समुदायको नक्साङ्कन किन आवश्यकता छ ?
ग ४ स्वास्थ्य संस्था छनौट गर्ने आधारहरू
ग ५ ठाउँ छनौट गर्ने आधारहरू
ग ६ समूह छनौट गर्ने आधारहरू

अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकज्ञ टेप, मेटा कार्ड

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तिका तथा सहभागी पुस्तिका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- प्रस्तुतीकरण
- छलफल
- मस्तिष्क मन्थन

विषयवस्तु (Content)

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सुरु गर्न आवश्यक पर्ने सीपहरूको पहिचान
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा प्रक्रिया लागू गर्नुको विशेष उद्देश्य निर्धारण
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा सुरु गर्न सेवाको स्तर र समुदायको पहिचान
- साभेदारी गुणस्तरीय सेवा सुरु गर्ने स्वास्थ्य सेवा र समुदायको नक्साङ्काश
- साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रियामा सहभागिता र प्रतिनिधित्वको लागि योजना
- ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवाको बारेमा पुनरावलोकन र अनुभवको बारेमा छलफल गर्नुहोस्। अबको सेसनमा हामी निम्न कुरामा छलफल गढ्छौं भनी बताउनुहोस्।

क. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा सुरु गर्न आवश्यक पर्ने सीपहरूको पहिचानः

(Identifying Needed Skills Prior to Conduct PDQ) १० मिनेट

सहभागीहरूसँग साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा सुरु गर्न आवश्यक पर्ने सीपहरूको बारेमा सहभागीहरूको बुझाइलाई मस्तिष्क मन्थन गरी न्यूजप्रिन्टमा टिप्पुहोस् र पूर्व तयारी गरिएको न्यूजप्रिन्ट नं. ग १ टाँसी सहभागीको जवाफसँग समन्वय गरी प्रस्तुत गर्नुहोस्।

आवश्यक सीपका आधारहरू: न्यूजप्रिन्ट नं. ग १

- सहजीकरण गर्ने सीप भएका कार्यकर्ता
- समुदायले बोल्ने भाषाको जानकारी भएका कार्यकर्ता
- समुदायसँग कार्य गर्ने इच्छुक भएका कार्यकर्ता
- समुदाय परिचालनको अनुभव भएका कार्यकर्ता
- विषयवस्तुमा पूर्ण ज्ञान भएको कार्यकर्ता
- खुल्ला सञ्चार र अन्तरक्रिया गर्न सक्ने कार्यकर्ता

ख. विशेष उद्देश्य निर्धारणः (Defining Objectives) १० मिनेट

सहभागीहरूलाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया अपनाउनुको उद्देश्य कार्यक्रमको प्रकृति अनुरूप फरक फरक हुन सक्छन् भनी बताउनुहोस्। मानिसहरूले साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवाको उद्देश्य बुझेपछि मात्र त्यसमा भाग लिन इच्छुक हुन सक्छन् भनी बताउनुहोस्।

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गरिन् अगावै यसका उद्देश्यहरू तय गरिनुपर्दछ। यस प्रक्रियाबारे समुदायलाई बताउने बेलामा नै यसको उद्देश्य स्पष्टसँग भन्न

सक्नुपर्दछ । यसरी तय गरिएको उद्देश्यको आधारमा नै गुणस्तर अभिवृद्धिका कामहरूको मूल्याङ्कन गरिन्छ भन्ने कुरा निम्न उदाहरण दिई प्रस्त पार्नुहोस् ।

उदाहरणहरू: साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रियाको उद्देश्यका उदाहरणहरू:

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको वकालत गर्न र देखिएका समस्याको समाधान पत्ता लगाउन सेवा प्रदायकहरूलाई मद्दत गर्नसक्ने समुदायका व्यक्तिहरूलाई परिचालन गर्न ।
- समुदायका सबै सदस्यहरूले सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाको समान उपयोग गर्ने गरी सेवा वृद्धि गर्न ।
- सेवाग्राही र सेवा प्रदायक बीचको अन्तरक्रिया र सञ्चारमा सुधार गर्न ।
- गुणस्तर स्वास्थ्यका लागि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदायबीच साभा जिम्मेवारी बोध गराउन ।
- उपलब्ध स्रोतहरूको उचित किसिमले उपयोग गरिएको छ भन्ने देखाउन ।

ग. सेवाको स्तर पहिचान (Identify the level of service) १० मिनेट

सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य सेवा प्रणालीमा केन्द्रीय तह देखि गा.वि.स. तह सम्म कुन कुन स्तरका सेवाहरू उपलब्ध हुन्छन् भनी मस्तिष्क मन्थन गर्नुहोस् र आएका विचारहरूको प्रशंसा गर्नुहोस् ।

- स्वास्थ्य सेवा प्रणाली केन्द्रीय तहदेखि जिल्ला अस्पताल र गाउँका स्वास्थ्य चौकीहरूजस्ता विभिन्न तहहरू हुन्छन् । हामी सेवाको कुन तहमा केन्द्रित हुन चाहन्छौ भन्ने कुरा तपाईंको उद्देश्य र साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया प्रतिको अभिरुचिले निश्चित गर्दछ । त्यसैगरी तपाईं को-कोसँग कुन कुन तहमा काम गर्नुहुन्छ भन्ने कुराले तपाईंको कार्यक्षेत्र र स्रोत र साधनले निर्धारण गरेको हुन्छ भन्ने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।
- कुनै एक क्षेत्रको सम्पूर्ण स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा यो प्रक्रिया अपनाउनु चाहनुहुन्छ अथवा छनौट गरिएका केही स्वास्थ्य केन्द्र मात्र अपनाउन चाहनुहुन्छ त्यो पहिल्यै नै निश्चित गर्नुपर्छ भनी बताउनुहोस् ।
- अब सहभागीहरूलाई हामी कुन तहको स्वास्थ्य सेवामा सुधार त्याउन काम गरिरहेका छौं भनी न्यूजप्रिन्ट नं. ग २ मा प्रस्तुत गरिएको लिघ्ट देखाउनुहोस् ।

सेवाको स्तर न्यूजप्रिन्ट नं. ग २

स्तर	उपलब्ध सेवाको स्तर
केन्द्रीयस्तर	केन्द्रीय अस्पतालहरू
क्षेत्रीयस्तर	क्षेत्रीय अस्पतालहरू
अञ्चलस्तर	अञ्चल अस्पतालहरू
जिल्लास्तर	जिल्ला अस्पतालहरू
प्रत्येक चुनावी क्षेत्र	प्रा. स्वा. केन्द्र
प्रत्येक इलाका	इलाका स्वा. चौकी
गा.वि.स.	उप स्वा. चौकी
वडा स्तर	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका तथा खोप क्लिनिक र गाउँघर क्लिनिक

- सहभागीहरूलाई तपाईं गुणस्तरीय सेवाको सबै पक्षमा (प. नि., खोप, पोषण, सुरक्षित मातृत्व, बाल रोग व्यवस्थापन) अथवा कुनै विशेष पक्षमा मात्र केन्द्रित हुन चाहनुहुन्छ, निश्चित गर्नुपर्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् । आवश्यकता अनुसार जुनसुकै क्षेत्रहरूमा लागू गर्न सकिने कुरा बताउनुहोस् ।
- स्वास्थ्य केन्द्रको छनौटको निर्णय तथा स्वास्थ्य सेवाहरू मध्ये कुनै विशेषको छनौटको निर्णय पश्चात् अब समुदायको पहिचान गर्नुपर्छ भन्ने कुराको जानकारी दिँदै सेसन अगाडि बढाउनुहोस् ।

घ. समुदायको पहिचान: (Identify the Community) १० मिनेट

सहभागीहरूलाई कार्यक्रमको प्रकृति अनुरूप कुन समुदायलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न खोजिएको हो सोही अनुरूप समुदायको पहिचान गर्नु पर्छ भन्ने कुरा निम्नानुसार बताउनुहोस् । जस्तै:

- दलित तथा पिछडिएको वर्ग
- सेवाको पहुँच नपुगेको क्षेत्र
- गर्भवती महिला
- १००० दिन भित्रका बच्चाको आमा तथा बच्चा (गर्भवती देखि २ वर्ष भित्रका बच्चाहरू)
- परिवार नियोजनको पहुँच नपुगेका वर्ग
- खोप तथा पोषण अवस्थाको मूल्याङ्कन नगरिएका बच्चा आदि ।
- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति
- परिवारमा निर्णायक भूमिका खेल्ने व्यक्तिहरू (श्रीमान/सासु/ससुरा)

उपरोक्त छलफल पश्चात् विस्तृत जानकारीको लागि सन्दर्भ पुस्तिकाको भाग ३ मा रहेको पाना नं ३ को बुँदा नं. ३.३.४ रहेको कुरा जानकारी दिनुहोस् ।

ड. स्वास्थ्य सेवा र समुदायको नक्साक्रमन:

(Health Service and Community Mapping) ५ मिनेट

सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य सेवा र समुदायको नक्साङ्क्रन किन आवश्यकता छ भन्ने कुरा दुई चार जनालाई सोध्नुहोस्, आएका उत्तरहरूलाई न्यूजप्रिन्टमा टिप्पनी र सकारात्मक रूपमा लिँदै तलको न्यूजप्रिन्ट नं. ग ६ देखाई छलफल गर्नुहोस् ।

समुदायको नक्साङ्क्रन किन आवश्यकता छ? न्यूजप्रिन्ट नं. ग ३

किन?

- स्थानीय स्तरमा के के सेवाहरू उपलब्ध छन् थाहा पाउन सकिने ।
- स्थानीय स्तरमा कस्ता कस्ता सेवामुखी संस्थाहरू छन् पहिचान गर्न सकिने ।
- सजिलैसँग लक्षित समुदायसँग पुग्न सकिने ।
- समयको बचत हुने ।
- पछाडि परेको र सेवाको पहुँच नपुगेको क्षेत्र समेट्न सकिने ।
- सेवा प्रदान गर्ने संस्थाहरू कहाँ कहाँ छन् थाहा पाउन सकिने ।

कुनै पनि समुदायमा साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया अपनाउनु अगाडि नै त्यहाँ भएका स्वास्थ्य संरचनाहरू र त्यसले समेटेको समुदायको बारेमा अध्ययन गरी जानकारी लिनु आवश्यक हुन्छ । यस्तो किसिमको अध्ययनले योजना तर्जुमाका लागि जगको काम गर्दछ । साथै यसले समुदाय र सेवा प्रदायकहरू दुवैको प्रतिनिधित्व भए/नभएको निश्चित गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ भन्ने कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस् ।

च. सहभागिता र प्रतिनिधित्व:(Participation and Representation) १० मि.

सहभागीहरूलाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवाको प्रक्रियामा सहभागिता र प्रतिनिधित्व गराउन के कस्तो विचार पुऱ्याउनु पर्छ होला भन्ने जिज्ञासा राख्नुहोस् र सहभागीहरूबाट आएका कुरालाई मनन् गर्दै तल उल्लेखित कुराहरूको व्याख्या गर्नुहोस् ।

- पर्याप्त सहभागिता र प्रतिनिधित्व हुनेगरी संरचना तयार गर्नु पर्छ भन्ने कुरा बताउनु होस् । यस्तो संरचनाले स्वास्थ्य सेवाले समेटनुपर्ने क्षेत्रलाई समावेश गरेको हुनु पर्छ भन्ने जानकारी दिनुहोस् ।
- यस्तो संरचनामा सेवाको बढी आवश्यकता भएको वर्ग र सहयोग गरिदिने वर्ग दुवै समावेश भएको हुनुपर्छ भन्ने कुरामा जोड दिनुहोस् ।

छ. सहयोगीहरूको पहिचानः(Identify Initiatives or Support) ५ मि.

सेवा उपभोग गर्ने समूह र नगर्ने समूह, महिला/पुरुष, सेवाको पहुँच नपुगेको व्यक्ति, दलित/पिछडिएको वर्ग, समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सबैको सहभागिता र प्रतिनिधित्व हुनु पर्ने कुरामा जोड दिनुहोस् ।

- कार्यक्रम गर्ने ठाउँमा समुदाय परिचालन, प्रणाली सुदृढीकरण वा गुणस्तर अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम छन् छैनन् पत्ता लगाई यदि त्यस्ता प्रयासहरू गरिर्दै छ, भने यस कार्यक्रममा समावेश गर्नुपर्दछ भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरले यस्ता सहकार्य र साभेदारीलाई मान्यता दिन्छ भन्ने कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस् ।
- कार्यक्रमलाई गति दिन प्रत्येक चरणमा व्यवस्थापन गर्न सकिने संख्यामा व्यक्तिहरू समावेश गरिनुपर्दछ ।

ज. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पूर्व ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

अ. स्वास्थ्य संस्था छनौट गर्ने आधारहरू

सहभागीहरू मध्ये २/४ लाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्वास्थ्य संस्थाहरू छनौट गर्ने आधारहरू भन्ने तयारी न्यूजप्रिन्ट नं ग २ देखाई प्रत्येक बुँदा सहभागीहरूलाई पालै पालो पढ्न लगाउनुहोस् र प्रशिक्षकले आश्यकता अनुसार व्याख्या गरिदिनुहोस् ।

स्वास्थ्य संस्था छनौट गर्ने आधारहरू न्यूजप्रिन्ट नं. ग ४

१. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति रहेको स्वास्थ्य संस्था ।
२. दलित, जनजाति तथा अन्य समुदायहरूको वसोबास रहेको स्वास्थ्य संस्था ।
३. स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको गुणस्तर कमी वा कमजोर भएको स्वास्थ्य संस्था ।
४. परिवार नियोजन, सुरक्षित मातृत्व, श्वास प्रश्वास, भाडा पखाला, पोषण, ओ.पि.डी. दर्ता, संख्या टि.टी. खोप जस्ता सेवाका सूचकहरू मध्यम र कम भएका स्वास्थ्य संस्था ।
५. अभिलेखको आधारमा तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा कार्य प्रगति मध्यम वा कमजोर भएको स्वास्थ्य संस्था ।
६. नियमित अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कम भएको स्वास्थ्य संस्था ।

आ. समूह छलफलको लागि ठाउँ छनौट गर्ने आधारहरू:

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्न समूह छलफलको लागि ठाउँ छनौट गर्ने आधारहरू भन्ने तयारी न्यूजप्रिन्ट नं ग ५ देखाई प्रत्येक बुँदा सहभागीहरूलाई पालै पालो पढ्न लगाउनुहोस् र प्रशिक्षकले आश्यकता अनुसार व्याख्या गरिदिनुहोस् ।

समूह छलफलको लागि ठाउँ छनौट गर्ने आधारहरू न्यूजप्रिन्ट नं. ग ५

१. सबै वडाहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी छनौट गर्ने । (भौगोलिक दृष्टिकोणबाट समावेशी)
२. दलित, जनजाति, पिछडिएका वर्ग बसोबास रहेको ठाउँ ।
३. पोषणका लागि १००० दिनका महिलाहरूको उपस्थिति रहेको ठाउँ ।
४. फरक फरक वडामा समूह छलफलको लागि ठाउँ छान्ने ।
५. स्वास्थ्य समस्याबाट कम्तीमा आधा घण्टा टाढा ठाउँ ।
६. स्वास्थ्य संस्था रहेको वडा बाहेक अन्य वडा लिने ।
७. स्वास्थ्य संस्था रहेको गा.वि.स. भित्रका वडाहरू ।

इ. समूह छलफलको लागि समूह छनौट गर्ने आधारहरू:

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्न समूह छलफलको लागि **समूह छनौट गर्ने आधारहरू** भन्ने तयारी न्यूजप्रिन्ट नं ग ६ देखाई प्रत्येक बुँदा सहभागीहरूलाई पालै पालो पढ्न लगाउनुहोस् र प्रशिक्षकले आश्यकता अनुसार व्याख्या गरिदिनुहोस् ।

समूह छलफलको लागि समूह छनौट गर्ने आधारहरू: न्यूजप्रिन्ट नं. ग ६**समूह १: १० देखि १२ जना सम्मको समूह**

पोषणका लागि १००० दिनको आमाहरू संलग्न रहेको क्षेत्री, बाह्यमण र अन्य वर्गको समूह । (मिश्रित समूह)

समूह २: १० देखि १२ जना सम्मको समूह

पोषणका लागि १००० दिनको आमाहरू संलग्न रहेको दलित, जनजाति वा पिछडिएका वर्गहरूको समूह ।

समूह ३: ९ देखि ११ जना सम्मको समूह

स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीको समूह

समूह ४: स्वास्थ्य सेवा प्रदायक समूह**सारांश: ५ मि.**

सहभागीहरूलाई प्रस्तुतीकरणका विषयवस्तुहरू बुझे नबुझेको यकिन गर्न, पालैपालो प्रश्न सोध्ने र उहाँहरूको जवाफलाई प्रशंसा गर्दै छुटेका विषयवस्तुहरूको संक्षिप्त रूपमा सारांश बताउनुहोस् ।

दोस्रा घ

सहयोग जुटाउने कार्य

Building Support

पाठको उद्देश्यः (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्न स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र समुदायबाट आवश्यक सहयोग जुटाउनेबारे बताउन सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरूः (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।

- समूह निर्माण खेलको माध्यमबाट समूहमा मिलेर काम गर्नुपर्ने महत्व थाहा पाउन।
- कस कसलाई सम्पर्क गर्ने अथवा को कोसँग सहयोग जुटाउने भन्ने बारे बताउन।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवालाई सम्भाव्य साभेदारीहरू समक्ष उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुत गर्न।

समयः (Time): ५० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- घ १ बीचमा २ ईन्चको गोलो घेरा बनाएको २ वटा न्यूजप्रिन्ट
घ २ सहयोग जुटाउने खेलको महत्व/फाइदाहरू
घ ३ गुणस्तर वृद्धि हुँदा प्राप्त गर्न सकिने कुराहरू

अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट, मार्कर, मास्किङ टेप, मेटा कार्ड, धागो

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तका तथा सहभागी पुस्तका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- खेल
- प्रस्तुतीकरण
- छलफल
- मस्तिष्क मन्थन
- समूह कार्य

विषयवस्तु (Content)

- समूह निर्माण खेल
- कस कसलाई सम्पर्क गर्ने ?
- सम्भाव्य साझेदारसँग उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुति

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

- साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवाको लागि कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी सम्बन्धी पुनरावलोकन र अनुभव बारे छलफल गर्नुहोस्।

क. समूह निर्माण खेल (Team Building Game) २५ मि.

सहभागीहरूलाई सहयोग जुटाउने शिर्षक अन्तर्गत एउटा मनोरञ्जनात्मक खेल खेलन लागेको कुराको जानकारी गराउनुहोस्। यस खेलमा करिब १५ मिनेट समय भएको कुराको जानकारी दिनुहोस्। सहभागीहरू मध्ये २ समूहमा विभाजन गर्नुहोस् र प्रत्येक समूहमा निम्नानुसार खेल खेलाउनुहोस्।

- एउटा मार्करमा करिब ४/४ फिटको ६ देखि ८ टुक्रा धागोले बाँध्नुहोस्।
- ६ देखि ८ जनाको समूहमा सहभागीहरू प्रत्येकलाई धागो समात्न लगाउनुहोस्।
- अब सबैलाई गोलाकारमा उभिन अनुरोध गर्नुहोस्।
- सहभागीहरूले बनाएको गोलाकारको बीच भुइमा पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट (न्यूजप्रिन्टमा करिब २ ईन्चको गोलो घेरा भएको) राख्नुहोस्।
- अब सहभागीहरूलाई न्यूजप्रिन्टमा भएको उक्त सानो गोलो घेरामा धागोले बाँधेको मार्करद्वारा छुन (प्वाइन्ट गर्न) लगाउनुहोस्।

खेल समाप्ति पश्चात् संक्षेपिकरण:

- खेल समाप्त भएपछि सहभागीहरूलाई धन्यवाद दिँदै सबैलाई आ-आफ्नो स्थानमा बस्न लगाउनुहोस्।
- पहिला हुने र अन्तिम हुने सहभागीहरूलाई के के कारणले पहिला हुन सक्नुभएको र के कति कारणले ढिलो हुनुभएको भन्ने विचार लिनुहोस् र हरेक कामको सफलतामा सहयोगीको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस्।
- अन्त्यमा यो खेलमा सबैले सफलता हासिल गर्नुभएको जानकारी दिँदै सेसन अगाडि बढाउनुहोस्।

यो खेलबाट के सिकियो भन्नेबारे छलफल गर्दै सहभागीहरूले राखेको विचारलाई कदर गर्दै सहयोग जुटाउने कार्यको महत्व बताउनुहोस्।

सहयोग जुटाउने खेलको महत्व/फाइदाहरू न्यूजप्रिन्ट नं. घ २

सहयोग जुटाउने खेलको महत्व/फाइदाहरू:

- सबै जनाको प्रत्यन्न र सहयोगले मात्र उद्देश्य प्राप्त गर्न सकिन्छ ।
- समूहमा एक जनाको मात्र पनि असहयोग भएमा अपेक्षित नतिजा निकाल्न सकिदैन ।
- एक आपसमा समझदारी र समन्वयको जरुरी हुन्छ ।
- विषयवस्तुको गम्भीरता सबैले समूहमा बुझेको र मनन गरेमा उद्देश्य प्राप्त हुन्छ ।

उक्त कार्य पश्चात् सहभागीहरूलाई समूह निर्माण खेल खेलाउने तरिका सहभागी पुस्तिकाको सेसन घ पाना नं १ मा भएको जानकारी दिनुहोस् ।

ख. कस-कसलाई सम्पर्क गर्ने ? निश्चित गर्नुहोस् । (Determine who to contact) १० मि.

अब सहभागीहरूलाई साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको लागि सहयोग जुटाउने कार्यमा कस-कसलाई सम्पर्क गर्ने ? भन्ने कुरा पूर्व निश्चित हुन जरुरी हुन्छ भनी सेसन अगाडि बढाउनुहोस् । सहभागीहरू मध्ये २ / ४ जनासँग सहयोग जुटाउन कस कसलाई सम्पर्क गर्नु पर्छ भनी सोधनुहोस् । आएका उत्तरलाई सकारात्मक रूपमा लिई तलका बुँदामा छलफल गर्नुहोस् ।

- कार्यक्रमको लक्ष्य अनुरूप समुदायको स्वास्थ्य सेवा र स्रोत नक्साको आधारमा कार्यक्रमलाई सहयोग गर्ने खास-खास मानिस, समूह वा संस्थासँग सम्पर्क गर्नुपर्ने भन्ने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।
- स्वास्थ्य संस्थाको सहयोग र प्रतिबद्धता लिन सेवामा कार्यरत सेवा प्रदायक, जिल्ला स्वास्थ्य अधिकृतहरू, स्थानीय गै.स.स., समुदाय, जि.वि.स., गा.वि.स., स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति आदिलाई सम्पर्क गर्नु आवश्यक हुन्छ भन्ने कुरा छलफल गर्नुहोस् ।

उपरोक्त छलफल पश्चात् सन्दर्भ पुस्तिकाको भाग ४ को पाना नं. १ मा रहेको जानकारी दिनुहोस् ।

ग. साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवालाई सम्भाव्य साझेदारीसँग उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुत गर्ने (Decide how best to present PDQ to potential partners) १० मि.

- कार्यक्रमको लक्ष्य र संरचनाको प्रयोग गर्दै साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सुधार प्रक्रियाबाट सेवालाई उत्कृष्ट र प्रभावकारी बनाउन सकिने कुराहरू बारे बताउनुहोस् ।
- कार्यक्रमको दीर्घकालीन सफलता दिलाउनको लागि विभिन्न सरोकारवालाहरूलाई साझेदारी गुणस्तरीय सेवाको लक्ष्य राम्ररी प्रस्तुत गरी वहाँहरूको अभिरुचि वृद्धि गरी सहयोग प्राप्त गर्न सकिन्छ भन्ने कुरा जानकारी दिनुहोस् । (जस्तै: स्थानीय संघ संस्था, क्लब, समूह)
- सम्भाव्य साझेदार संस्था समक्ष साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सुधार प्रक्रिया फाइदाजनक छ भन्ने बारे मनन गर्न लगाउन आवश्यक हुन्छ र यो एउटा अवसर पनि हो भन्ने कुरा प्रस्तु पार्नुहोस् ।
- यसको साथ साथै यदि अभिरुचि, समन्वय, सहयोग जस्ता कार्य साझेदार संस्था, व्यक्ति वा समुदायबाट सिर्जना गर्न वा लिन सकिएन भने साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरद्वारा गरिने समुदाय परिचालन प्रक्रिया अघि बद्न सक्दैन भन्ने कुराको पनि जानकारी गराई तलको उदाहरण दिनुहोस् । जस्तै: विरामी पर्दा घर परिवार तथा छरछिमेकीलाई जानकारी गराएको

खण्डमा वहाँहरूबाट एम्बुलेन्स बोलाउने/स्टेचरमा लाने/सेवा प्रदायक घरमा बोलाउने, औषधी खरिद गरिदिने जस्ता सहयोग प्राप्त भई समयमा उपचार हुने कुरा बताउनुहोस् ।

सारांशः ५ मि.

सहभागीहरूलाई सहयोग जुटाउने कार्यमा के के कुराहरू पर्दछन् :

- को कोसँग सहयोग लिने,
- कसरी सेवालाई उत्कृष्ट बनाउने

केही सहभागीहरूलाई पालैपालो प्रश्न सोध्ने र आएको जवाफको कदर गर्दै छुटेका कुरालाई समेट्दै सो सहयोग जुटाउने कार्य साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवामा मात्र नभई हाम्रो दैनिक जीवनको कार्यशैलीमा पनि उत्तिकै उपयोगी छ भन्ने कुरा बताउँदै सेसन समाप्त गर्नुहोस् ।

गुणस्तरको खोजी

Exploring Quality

पाठको उद्देश्यः (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले गुणस्तरको खोजी कस कससँग र कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी सीप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरूः (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।

- गुणस्तर बारे बताउन।
- गुणस्तरको खोजी गर्नु पर्ने आवश्यकता बारे बताउन।
- गुणस्तरको खोजी कस कसबाट गर्नुपर्छ भन्ने बारे बताउन।
- गुणस्तरको खोजी कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी गुणस्तरको खोजीको सीप प्रदर्शन गर्न।
- समूहमा गर्नु पर्ने कार्यहरूको जानकारी प्राप्त गरी आ-आफ्नो जिम्मेवारी प्रदर्शन गर्न।
- स्थलगत भ्रमणमा जानुपूर्व गरिनु पर्ने तयारीको बारे भन्न।

समयः (Time): २७० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

ड १	दोहोरो अर्थ लाग्ने चित्र
ड २	गुणस्तर भनेको के हो ?
ड ३	गुणस्तर खोजीको आवश्यकता
ड ४	समूह छलफलमा जान पूर्व यकिन हुनुपर्ने कुराहरू
ड ५	समूह छलफलमा जानु पूर्व चाहिने आवश्यक सामाग्रीहरू

अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकङ्ग टेप, मेटाकार्ड, पुलको चित्र, समूह छलफल निर्देशिका, डायरी, पेन, क्यामेरा, हाजिरी पुस्तिका, गाडी (आवश्यकता अनुसार) आदि।

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तिका, सहभागी पुस्तिका तथा समूह छलफल निर्देशिका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- मस्तिष्क मन्थन
- प्रस्तुतीकरण,
- समूह छलफल,
- भूमिका अभिनय
- समूह कार्य

विषयवस्तु (Content)

- गुणस्तर भनेको के हो ?
- गुणस्तरको खोजी गर्नु अगाडि समूह छलफल सम्बन्धी भूमिका अभिनय / निर्देशन
- गुणस्तरको खोजी किन आवश्यक छ ?
- गुणस्तरको खोजी को को कससँग गरिन्छ ?
 - सेवा प्रदायकसँग समूह छलफल
 - समुदायसँग समूह छलफल
 - स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँग समूह छलफल
- गुणस्तरका खोजी कसरी गर्ने
- समूह छलफल सम्बन्धी भूमिका अभिनय अभ्यास
- स्थलगत भ्रमण जानु पूर्व गरिनु पर्ने आवश्यक तयारी

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

सहभागीहरूसँग अघिल्लो सेसनमा छलफल भएको सहयोग जुटाउने कार्य वारे पुनरावलोकन र अनुभव छलफल गर्नुहोस् । यस सेसनमा छलफल गर्न लागेका विषयवस्तुहरूको बारेमा छोटो जानकारी दिई सेसन अगाडि बढाउनुहोस् ।

क. गुणस्तरको खोजी (Exploring Quality) २० मि.

- सहभागीहरूलाई हामी अहिले गुणस्तरको खोजी विषयमा छलफल गर्न लागेको कुरा बताउनुहोस् । गुणस्तर खोजीको विषयमा प्रवेश गर्नु भन्दा पहिला छलफल चलाउने बुँदाहरू मेटाकार्डमा पूर्व तयारी राख्नुहोस् । प्रत्येक बुँदाहरू क्रमशः सहभागीहरूलाई सोध्नुहोस् र उनीहरू त्यस बुँदामा सहमति वा असहमति के जनाउछन् छलफल चलाउनुहोस् ।
- उत्तरहरू विभिन्न आउन सक्छ, सहभागीहरूको जवाफमा छलफलका बुँदाहरू नसकिए सम्म कुनै टिप्पणी नगर्नुहोस् ।

बुँदा नं. १-धेरै जसो अवस्थामा गुणस्तर सेवा सुनिश्चित गर्न चिकित्सा मापदण्ड प्रयाप्त हुन्छ ।

बुँदा नं. १-को कुरामा सहभागीहरूलाई को को सहमति हुनुहुन्छ वा असहमति जनाउनु हुन्छ भनेर सोध्नुहोस् । सहभागीहरू मध्ये सहमति हुनेलाई के कति कारणले सहमति हुनुहुन्छ भनेर छलफल चलाउनु होस् । त्यस्तो असहमति जनाउने सहभागीहरूलाई पनि किन के कारणले असहमति हुनु भएको भन्ने प्रश्न सोधी पर्याप्त छलफल चलाउनुहोस् ।

बुँदा नं. २-सम्पूर्ण समुदायका मानिसहरू गुणस्तर स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी धारणा एउटै हुन्छ ।

बुँदा नं. २-को कुरामा सहभागीहरूलाई को को सहमति हुनुहुन्छ वा असहमति जनाउनु हुन्छ भनेर सोधनुहोस् । सहभागीहरूमध्ये सहमति हुने लाई के कति कारणले सहमति हुनुहुन्छ भनेर छलफल चलाउनुहोस् । त्यस्तो असहमति जनाउने सहभागीहरूलाई पनि किन के कारणले असहमति हुनु भएको भन्ने प्रश्न सोधी पर्याप्त छलफल चलाउनुहोस् ।

बुँदा नं. ३-गुणस्तर स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्दा समुदाय, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकको धारणा र अपेक्षालाई विचार गर्नुपर्छ ।

बुँदा नं. ३-को कुरामा सहभागीहरूलाई को को सहमति हुनुहुन्छ वा असहमति जनाउनु हुन्छ भनेर सोधनुहोस् । सहभागीहरूमध्ये सहमति हुने लाई के कति कारणले सहमति हुनुहुन्छ भनेर छलफल चलाउनु होस् । त्यस्तो असहमति जनाउने सहभागीहरूलाई पनि किन के कारणले असहमति हुनु भएको भन्ने प्रश्न सोधी पर्याप्त छलफल चलाउनुहोस् ।

क. गुणस्तर भनेको के हो? (What is quality?) २० मि.

- सहभागीहरूलाई गुणस्तर भनेको के हो भनी मस्तिष्क मन्थन गराउनुहोस् । कुनै कुराको टिप्पणी नगर्नुहोस् ।
- त्यस पश्चात् सहभागीहरूलाई तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ड १ मा रहेको चित्र देखाउनुहोस् ।
- २ मिनेट समय दिनुहोस् र चित्रमा के देखियो भन्ने कुरा त्यसपछि छलफल गर्नुहोस् ।
- उक्त दोहोरो अर्थ लाग्ने चित्रमा आ-आफ्नो दृष्टिकोण अनुसारको फरक फरक जवाफ आउन सक्छ । प्रशिक्षकले निचोडमा हरेक व्यक्ति वा समूहको आ-आफ्नो फरक विचार वा दृष्टिकोण आउने कुराको जानकारी दिँदै गुणस्तर भनेको के हो भन्ने तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ड २ देखाई छलफल गर्नुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं. ड १

गुणस्तर भनेको के हो? न्यूजप्रिन्ट नं. ड २

गुणस्तर भनेको के हो?

गुणस्तरको कुनै निश्चित परिभाषा छैन । मानिसहरूको आफ्नो आवश्यकता, अधिकार र जिम्मेवारी प्रतिको बुझाईले निर्धारित गर्दछ । मानिसको आफ्नो बुझाई र व्यक्तिगत अनुभवबाट र अपेक्षाबाट पनि गुणस्तर निर्धारित हुन्छ ।

- सहभागीहरूलाई हामी यस चरणमा गुणस्तर सम्बन्धी विचार बुझन समुदाय, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र सेवा प्रदायकलाई छुट्टाछुट्टै छलफल गर्न वहाँहरू कै निश्चित स्थानमा गई समूह छलफल गरिने बारे जानकारी दिनुहोस् ।

ख. गुणस्तर खोजीको आवश्यकता (Important of Exploring Qulity) १० मि.

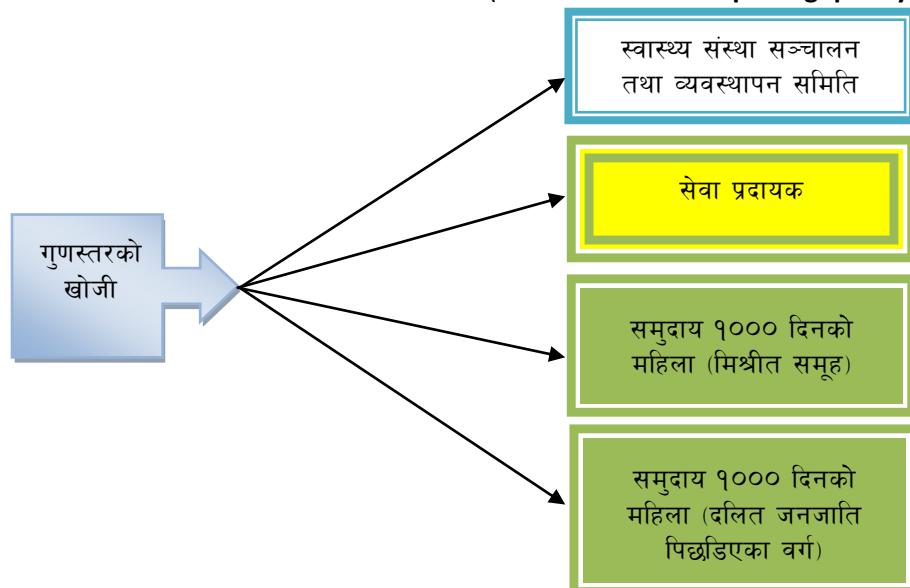
सहभागीहरूलाई गुणस्तरको खोजी किन आवश्यक छ भनी मेटाकार्डमा प्रत्येक सहभागीलाई एउटा एउटा बुँदा लेख्न लगाउनुहोस् । यसको लागि २ मिनेट को समय दिनुहोस् र उहाँहरूबाट आएका बुँदाहरू न्यूजप्रिन्टमा टाँसी छलफल गर्नुहोस् र उहाँहरूको जवाफको प्रशंसा गर्दै छुटेका कुराहरूलाई समेत समायोजन गर्दै तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ड ३ देखाई प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

गुणस्तर खोजीको आवश्यकता न्यूजप्रिन्ट नं. ड ३

गुणस्तर खोजीको आवश्यकता

- समुदाय र व्यवस्थापन समितिको स्वास्थ्य संस्था प्रति जिम्मेवारी बोध गराउन ।
- गुणस्तरीय सेवाको बारेमा सबैको साभा दृष्टिकोण बनाउन ।
- हाल रहेका राम्रा पक्ष तथा समस्याहरूको पहिचान गर्न ।
- सेवा लिने र दिनेको अधिकार र जिम्मेवारी बीच समान अवधारणा स्थापित गर्न ।
- स्वास्थ्य संस्थाबाट उपलब्ध सेवाको गुणस्तर सुधार गर्न ।
- सेवाको उपयोगिता बढाउन ।
- सेवालाई प्रभावकारी बनाउन ।
- सेवा लिने र दिने बीचको सम्भावित बाधाहरू हटाउन ।
- सेवा लिने र दिने बीचको सम्बन्ध विस्तार गर्न ।

ग. १. गुणस्तरको खोजी को को कससँग गरिन्छ? (To Whom do we exploring quality) ५ मि.

ग. २. गुणस्तरको खोजी कसरी गर्न सकिन्छ? (How Do You Do Exploring Quality) ५ मि.

- सहभागीहरूलाई सेवा प्रदायक, समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिहरूबाट गुणस्तरको खोजी कसरी गर्न सकिन्छ भन्नेबार २/४ जनासँग सोध्नुहोस् ।

- वहाँहरूको उत्तरलाई समर्थन जनाउँदै गुणस्तरको खोजी विभिन्न तरिकाहरूबाट गर्न सकिने सहमति जनाउँदै जस्तै: बैठक, समूह छलफल, अवलोकन, अन्तर्वाता, चित्र छलफलद्वारा भन्ने कुरा जानकारी दिँदै यसको लागि विभिन्न सामाग्री तथा चेकलिष्टहरूबाट सहयोग लिन सकिन्छ भन्ने जानकारी दिनुहोस् ।
- यस साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रममा समूह छलफलको माध्यमबाट गुणस्तरको खोजी गर्न लागिएको जानकारी दिनुहोस् ।

घ. गुणस्तरको खोजी गर्नु अगाडि समूह छलफल सम्बन्धी भूमिका अभिनय/निर्देशन/अभ्यास १५० मि.
(Preparation Prior to Group Discussion to explore quality (Role play, Instruction, Exercise)

१ भूमिका अभिनय सुरु गर्नु भन्दा पहिला प्रशिक्षकले भन्नु पर्ने कुराहरू १५ मि.

- सहभागीहरूलाई समूह छलफलमा जानु पूर्व भूमिका अभिनय अति महत्वपूर्ण हुन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् र भूमिका अभिनय नै यस्तो ऐउटा प्रयोगात्मक अभ्यास हो जसद्वारा सीप वृद्धि गर्दछ भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- प्रशिक्षकले उदाहरणको लागि समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति मध्ये कुनै एकको मात्र भूमिका अभिनय गरेर देखाउने बारे सहभागीलाई बताउनुहोस् ।
- उक्त अभ्यासको अवलोकन पश्चात् सहभागीहरू आफैले छलफलको भूमिका अभिनय गर्नुपर्ने बारे बताउनुहोस् ।
- भूमिका अभिनयको अभ्यास गर्दा सहभागीहरूमध्ये ६-८ जना जुन भूमिका अभिनय गर्न लागेको त्यसैको सदस्यको रूपमा भूमिका निर्वाह गर्नुपर्छ भन्ने बताउनुहोस् । जस्तै: सेवा प्रदायक हो भने कर्मचारीको पद अनुसार भूमिका गर्ने, समुदाय वा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति हो भने त्यसै अनुरूप भूमिका सहभागीको तर्फबाट गराउने ।
- अन्य सहभागीहरूलाई राम्ररी अवलोकन गर्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् । अवलोकन गर्दा कुन समूहको भूमिका अभिनय गर्न लागेको हो सोही छलफल चेकलिष्टका प्रत्येक बुँदा हेर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- सहभागीहरूलाई उक्त चेकलिष्ट हेर्न १० मिनेटको समय भएको जानकारी दिनुहोस् ।
- समूह छलफल प्रश्नावली अनुसार सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्न ३ जनाको व्यवस्था गर्नु पर्ने र त्यस मध्ये नोट टेकरको विशेष भूमिका हुने कुरा बताउनुहोस् । नोट टेकरले छलफलमा भनेका कुराहरू जस्ताको तस्तै हुबहु सार्नुपर्छ । छलफलमा आएका कुरा नोट टेकरले आफ्नो शैलीमा लेख्न नपाइने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।
- समूह छलफल चलाउँदा वातावरण सहजीकरणको लागि भन्नुपर्ने कुनै चुट्किला वा कथा स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित गरी भन्नुपर्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् । उदाहरणको लागि सहभागी पुस्तिकाको पाना नं सेसन ड पाना नं २ मा रहेको कुरा बताउनुहोस् ।

२. प्रशिक्षकद्वारा भूमिका अभिनय ३० मि.

अब प्रशिक्षकले सहभागी पुस्तिकाको सेसन ड पाना नं. ३ मा रहेको स्वास्थ्य प्रदायकहरूको समूह छलफलको निर्देशिकामा उल्लेख गरिए अनुसार नमूना भूमिका अभिनय सुरु गर्नुहोस् ।

- उक्त भूमिका अभिनय पश्चात् सहभागीहरूलाई भूमिका अभिनयका विषयमा भएका कमी कमजोरी र अभ्यर्थी राम्रो बनाउन के के गर्न सकिन्द्यो भन्ने कुरा सोञ्जुहोस् र छलफलबाट आएको कुराहरू न्यूजप्रिन्टमा टिप्पुहोस् । उक्त टिपेका कुराहरू सहभागीहरूले गर्ने भूमिका अभिनयमा सन्दर्भको रूपमा प्रयोग गर्न सकिने कुरा बताउनुहोस् ।
- समूह छलफलको लागि स्थलगत भ्रमणमा जानु पूर्व समुदायको छनौटको लागि सम्बन्धित गा.वि.स. को नक्सा प्रयोग गरी स्थान छनौट गर्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

प्रशिक्षकहरू मध्येबाट उक्त नमूना भूमिका अभिनय पश्चात् अब सहभागीहरूलाई भूमिका अभिनयकै क्रममा २ समूहको: (समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिहरूको) गुणस्तरको खोजी गरिने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।

३. सहभागी भूमिका अभिनय (Role play) १०५ मिनेट

क. भूमिका अभिनयको तयारी १५ मिनेट

सहभागीहरूलाई समूह छलफलमा जानु पूर्व तयारीको सिलसिलामा भूमिका अभिनय अति महत्वपूर्ण हुन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् र भूमिका अभिनय नै यस्तो एउटा प्रयोगात्मक अभ्यास हो जसद्वारा गर्नुपर्ने कार्य पूर्णताको लागि यकिन गर्दछ भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- भूमिका अभिनयमा जानु भन्दा पहिला, समूह छलफलको प्रश्नावली प्रत्येक सहभागीलाई छुट्टाछुट्टै पढ्न लगाउनुहोस् र प्रशिक्षकले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्नुहोस् । यसको लाई १० मिनेट मात्र समय भएको कुरा बताउनुहोस् ।
- भूमिका अभिनयको जिम्मा पाएका सहभागीहरू बाहेक अन्य सहभागीहरूले उक्त भूमिका राम्रोसँग अवलोकन गरी सोही समूहको भूमिका अभिनय चेकलिष्ट भर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

ख. सहभागीहरू बाट पहिलो भूमिका अभिनय ४५ मि.

- अब भूमिका अभिनयको लागि सहभागीहरू मध्ये समुदायसँग छलफलको लागि समूह विभाजन गर्नुहोस् । सहभागी पुस्तिकाको सेसन ड पाना नं. ८ मा भएअनुसार समुदायसँग समूह छलफल निर्देशिका बमोजिम भूमिका अभिनय गर्नु पर्छ भन्ने बताउनुहोस् ।
- समूह विभाजन पश्चात् समूह छलफल गर्ने जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्नुहोस् । (नोट टेकर, प्रश्नकर्ता सहभागी)
- उक्त अभ्यासको लागि ३५ मिनेट समय हुने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।
- प्रशिक्षकले निर्देशिकामा उल्लेख भएअनुसारका सीप प्रदेशन ठीकसँग गरे नगरेको यकिन गर्न सहभागी पुस्तिकामा रहेको समुदायसँग समूह छलफलका लागि भूमिका अभिनय मा रहेको चेकलिष्ट पृष्ठपोषणको लागि प्रयोग गर्नुहोस् । सेसन ड पाना नं. ११
- उक्त अभ्यास पश्चात् प्रत्येक समूहले गरेको अभिनयमा छुटेका कुराहरूलाई सकारात्मक रूपले पृष्ठपोषण गर्न १० मिनेटको समय दिनुहोस् ।

ग. सहभागीहरू बाट दोस्रो भूमिका अभिनय ४५ मि.

- अब भूमिका अभिनयकोलागि सहभागीहरू मध्ये स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँग समूह छलफलको लागि समूह विभाजन गर्नुहोस् । सहभागी पुस्तिकाको सेसन ड पाना नं. १५ मा भए अनुसार स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँग समूह छलफल निर्देशिका बमोजिम भूमिका अभिनय गर्नु पर्छ भन्ने बताउनुहोस् ।
- समूह विभाजन पश्चात् समूह छलफल गर्ने जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्नुहोस् । (नोट टेकर, प्रश्नकर्ता सहभागी)
- उत्तर अभ्यासको लागि ३५ मिनेट समय हुने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।
- प्रशिक्षकले निर्देशिकामा उल्लेख भएअनुसारका सीप प्रदेशन ठीकसँग गरे नगरेको यकिन गर्न सहभागी पुस्तिकामा रहेको(सेसन ड पाना नं. १८) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँग समूह छलफलका लागि भूमिका अभिनय चेकलिष्ट पृष्ठपोषणको लागि प्रयोग गर्नुहोस् ।
- उत्तर अभ्यास पश्चात् प्रत्येक समूहले गरेको अभिनयमा छुटेका कुराहरूलाई सकारात्मक रूपले पृष्ठपोषण गर्न १० मिनेटको समय दिनुहोस् ।
- भूमिका अभिनय पश्चात् आएको पृष्ठपोषणलाई प्रशंसा गरी सकारात्मक रूपले छुटेका कुराहरू समावेश गरी सहभागीलाई बताउनुहोस् ।
- सबै सहभागीहरूलाई समूह छलफलको लागि सक्रियतापूर्वक भाग लिनुभएकोमा धन्यवाद दिँदै अब समूहछलफल बाट आएका सूचनाहरूको विश्लेषण कसरी गर्ने भन्ने कुराको छलफल हुने जानकारी गराउनुहोस् ।

ड. स्थलगत भ्रमणमा जानु पूर्व गरिनु पर्ने आवश्यक तयारी/योजना (Necessary Preparation Prior to Field Visit) २५ मि.

१ समूह छलफलमा जानु पूर्व यकिन हुनुपर्ने कुराहरू के के हुन सक्छ ?

- सहभागीहरूलाई गुणस्तरको खोजी गर्न समूह छलफलमा जानको लागि तयार तथा यकिन हुनुपर्ने कुराहरू के के हुन सक्छ भन्ने कुरा सोधनुहोस् । सहभागीहरूले भनेका कुराहरू न्यूजप्रिन्टमा टिप्पै जानुहोस् । वहाँहरूको विचारलाई समर्थन जनाउँदै निम्न लिखित कुराहरू न्यूजप्रिन्ट नं. ड ४ देखाउनुहोस् ।

समूह छलफलमा जानु पूर्व यकिन हुनुपर्ने कुराहरू न्यूजप्रिन्ट नं. ड ४

- समूह छलफल सञ्चालन गर्न सक्षम भएको कुरा अभ्यासद्वारा यकिन ।
- समूह छलफलको लागि चाहिने आवश्यक सामग्रीहरूको पूर्ण ज्ञान प्राप्त ।
- समूह छलफल कसलाई गर्ने भन्ने पूर्व जानकारी ।
- समूह छलफलको लागि निर्दिष्ट निर्देशिका बारे पूर्ण ज्ञान ।
- समूह छलफलको लागि समूह विभाजन भएको कुरा ।
- समूह छलफलको लागि जिम्मेवारी बाँडफाँड भएको ।
- समूह छलफलको लागि उचित स्थानको छनौट भएको ।
- समूह छलफलको लागि लक्षित समूहको छनौट भएको ।

२. आवश्यक सामग्री

यस सेसनमा समूह छलफलको लागि फिल्ड भ्रमण जान चाहिने आवश्यक सामाग्रीहरू के के आवश्यक हुन्छ होला भनी २/४ जनासहभागीहरूलाई सोधनुहोस् र वहाँहरूको कुरालाई समर्थन गर्दै न्यूजप्रिन्ट नं ड ५ देखाई छलफल गर्नुहोस् उल्लेखित समाग्रीहरू साथै लैजान छुटाउन नहुने कुरामा जोड दिनुहोस्।

समूह छलफलमा जानु पूर्व चाहिने आवश्यक सामाग्रीहरू: न्यूजप्रिन्ट नं. ड ५

- डायरी
- पेन
- मार्कर
- समूह छलफल निर्देशिका
- न्यूजप्रिन्ट
- मासिकङ्ग टेप
- साधनको व्यवस्था
- क्यामरा (Optional)
- पुलको चित्र

३. समूह विभाजन

उक्त छलफल पश्चात् सहभागीहरूलाई स्थलगत भ्रमणको लागि सहभागीहरू मध्ये कुन कुन समूहमा को को रहने भन्ने कुराको छलफल गर्न लागेको कुरा जानकारी गराउनुहोस्।

- सहभागीहरू मध्येबाट २ वटा स्वास्थ्य संस्थामा समूह छलफलका लागि २ वटा समूह विभाजन गर्नुहोस्।
- विभाजित प्रत्येक समूहमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र २ वटा समुदायका १००० दिनका महिलासँग समूह छलफल गर्नको लागि जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्नुहोस्।
- समूह छलफलको लागि प्रत्येक समूहमा एक प्रश्नकर्ता/सहजकर्ता, दुई जना नोट टेकर र एक जना व्यवस्थापकको चयन गरी जिम्मेवारी बताउनुहोस्।
- समुदायमा समूह छलफलमा भाग लिएका १००० दिनका महिलाहरू मध्येबाट सबैको प्रतिनिधित्व गर्ने गरी एक समूहबाट ३ जनालाई दूरी कम गर्ने कार्यशाला गोष्ठीमा भाग लिन बोलाउनु पर्ने कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस्।

सारांश: ५ मि.

- सहभागीहरूसँग गुणस्तरको खोजी किन गर्ने, कसरी गर्ने र कस कससँग गर्ने भन्ने बारे पालै पालो प्रश्न सोधी आएका जवाफको कदर गर्दै छुटेका कुराहरूलाई समावेश गरी गुणस्तर सम्बन्धी सबैको आ-आफ्नो दृष्टिकोण हुन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस्।
- यस सेसनमा भूमिका अभिनयबाट के सिक्नुभयो भन्ने छोटो समीक्षा गर्नुहोस्। समूह छलफलको लागि समूह विभाजन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू, आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरूबारे प्रश्न गरी सहभागीहरूले बुझे नबुझेका कुराहरू यकिन गर्नुहोस् र आवश्यक अनुसार सक्रियतापूर्वक भाग लिनु भएकोमा धन्यवाद दिई सेसन समाप्त गर्नुहोस्।

सेचन च

दूरी कम गर्ने

Bridging the Gap

पाठको उद्देश्यः (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा सहभागीहरूले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायहरूबाट आएको गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणहरूलाई एउटै साभा दृष्टिमा एकीकृत गर्न सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरूः (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुने छन्।

- गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणमा छलफल गरी साभा दृष्टिकोण तयार गर्न।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको आवश्यकता बताउन।
- छलफलबाट संकलित सूचनाहरूको विश्लेषण, वर्गीकरण गरी प्रस्तुति गर्न सक्षम हुने।
- समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्न।
- गुणस्तर सुधार टोली गठन प्रक्रिया बारे बताउन।

समयः (Time): ११० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- च १ दूरी कम गर्ने गोष्ठी किन आवश्यक ठान्हुन्छ ?
च २ दूरी कमगर्ने साभेदारी गोष्ठीको कार्य तालिका र उद्देश्य
च ३ टोली निर्माणको महत्व
च ४ साभा दृष्टिकोणको लागि Venn diagram
च ५ कार्ययोजनाको परिचय
च ६ गुणस्तर सुधार टोलीको गठन
च ७ गुणस्तर सुधार टोलीले गर्नु पर्ने कार्यहरू

अन्य :

खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकज्ञ टेप, मेटा कार्ड, मार्कर, मतदान गर्न चाहिने सामाग्री (केराउ, गिलास), भेन डायग्राम चार्ट, धागो

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तका तथा सहभागी पुस्तका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- परिचय
- सामूहिक खेल
- प्रवचन
- सामूहिक छलफल
- मतदान (समस्याहरूको प्राथमिकताको लागि)

विषयवस्तु (Content)

- दूरी कम गर्ने गोष्ठीबारे परिचय र आवश्यकता
- दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी कार्य तालिका
- टोली निर्माण
- सूचनाको विश्लेषण र वर्गीकरण
- प्रस्तुतीकरणका लागि सूचना एकीकृत गर्ने
- दूरी विश्लेषण गर्ने
- साभा दृष्टिकोण
- समस्याहरूको प्राथमिकीकरण
- कार्य योजना निर्माण
- स्वास्थ्य संस्था स्तरीय गुणस्तर सुधार टोली गठन

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

सहभागीहरूलाई यस अधि गरिएका समूह छलफलको बारेमा एकैछिन छलफल गर्नुहोस् । अबको सेसनमा गरिने क्रियाकलापको बारेमा पनि जानकारी गराउनुहोस् ।

क. दूरी कम गर्ने गोष्ठीबारे परिचय र आवश्यकता (Introduction and Importance of Bridging the Gap) १५ मि.

- दूरी कम गर्ने गोष्ठी किन आवश्यक ठान्हुहुन्छ भनेर प्रश्न सोध्नुहोस् ? उत्तरहरू विभिन्न आउन सक्छ । सहभागीको उत्तरलाई सकारात्मक मान्दै सहभागीहरूलाई यस दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा समुदाय, सेवा प्रदायक र व्यवस्थापन समितिहरू प्रत्येकले दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा गुणस्तरबाटे आफ्ना विचार व्यक्त गर्ने अवसर पाउँछन् भन्नुहोस् ।
- समुदाय, सेवा प्रदायक र व्यवस्थापन समितिहरू सबैले सेवा लिने र दिने बीचको दूरी कम गर्न अन्तरक्रियात्मक संवाद गर्ने यो एउटा राम्रो थलो हो । यसबाट समूहहरूले आफ्ना साभा दृष्टिकोण निकाली सहकार्य गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।

दूरी कम गर्ने गोष्ठी किन आवश्यक ठान्हुहुन्छ भन्ने न्यूजप्रिन्ट नं. च १ देखाई सहभागीहरूलाई पालैपालो पढन लगाउनुहोस् र आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्दै सेसन अगाडि बढाउनुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं. च १

दूरी कम गर्ने गोष्ठी किन आवश्यक ठान्हुङ्छ ?

- दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रत्येक समूहले गुणस्तरबारे आफ्ना विचार व्यक्त गर्न पाउने अवसर पाउँछन् ।
- यस चरणमा सहभागीहरू एक अर्काका विचार सुन्न एकै ठाउँमा भेला हुन्छन् र छलफलको माध्यमबाट गुणस्तरको एउटै साभा दृष्टिकोण बनाउन मिलेर काम गर्दछन् ।
- समूहहरूले आफ्ना साभा दृष्टिकोण निकाली सहकार्य गर्नुपर्छ ।
- यो चरण गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने अभियानको सुरुवात बिन्दु हो ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न तथा प्राप्त गर्न देखा परेका कठिनाइ र समस्याको पहिचान गर्दछन् र त्यसका प्राथमिकताहरू पनि तोक्दछन् ।
- यस गोष्ठीमा सहभागीहरूले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदायका प्रतिनिधि र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरू सम्मिलित एक गुणस्तर सुधार टोलीको गठन गर्दछन् ।
- यस टोलीले गुणस्तर सुधारका लागि आवश्यक ठानिएका काम गर्दछ ।

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको कार्य तालिका न्यूजप्रिन्ट नं. च २ देखाउदै छोटो छलफल गर्नुहोस् । उक्त कार्य अनुसार नै दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी सञ्चालन गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् । यस सेसनमा कुन कुन विषयमा छलफल गरिन्छ भन्ने कुरा मात्र जानकारी दिन लागेको कुरा बताउनुहोस् । उक्त गोष्ठी तालिका सहभागी पुस्तिकाको सेसन च पाना नं. ४ मा उल्लेख भएको जानकारी गराउदै सेसन अगाडि बढाउनुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं. च २

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी कार्य तालिका

मिति:

स्थान:

समय: ५ घन्टा ४५ मिनेट

क्रियाकलाप	समय मि.	जिम्मेवार व्यक्ति
स्वागत मन्तव्य	१०	
परिचय	२०	
गोष्ठीको उद्देश्य	५	
साभेदारी गुणस्तरीय सेवाबारे छोटो जानकारी	३०	
समूह खेल (टोली निर्माण)	२०	
समूह छलफलबाट आएको सूचनाहरूको प्रस्तुतीकरण	२०	
Venn diagram बाट साभा दृष्टिकोण विकास गरी चुनावको लागिको लागि छनोट र प्रस्तुति	५०	
चुनाव (छलफलबाट आएका समस्याको प्राथमिकरणको लागि)	३०	
चिया/खाजा	३०	
चुनावको नतिजा	१०	
स्वास्थ्य संस्था तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिका	२०	
कार्ययोजनाको तयारी	३०	
गुणस्तर सुधार समूहको गठन	३०	
गुणस्तर सुधार टोलीले गर्नुपर्ने कार्यहरू	२०	
समापन	२०	

दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा आमन्त्रण गर्नुपर्ने सदस्यहरूको सूची उल्लेख गर्ने

१. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका - सबै पदाधिकारीहरू
२. स्वास्थ्य संस्थाका - सबै कर्मचारीहरू
३. समूह छलफलबाट छनौट गरिएका प्रतिनिधिहरू - ३ - ३ जना
४. स्वास्थ्य संस्था रहेको बडाको महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका
५. स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत स्थानीय संघ संस्थाहरू मध्ये बाट - २ जना प्रतिनिधि
६. गा.वि.स.मा कार्यरत सामाजिक परिचालक - १ जना

ग. टोली निर्माण (Team Building): २५ मि.

- सहभागीहरूलाई साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सुधार प्रक्रिया सबै समूह (स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक, समुदाय) का लागि साभा दृष्टिकोण र समझदारी हुन अति आवश्यक छ भन्ने करा बताउनुहोस् ।
- केही सहभागीहरू लाई टोली निर्माण गर्न किन आवश्यक ठान्नुहुन्छ भनी सोधनुहोस् । सहभागीहरूबाट आएका उत्तरहरूलाई अन्य सहभागीहरूसँग कठिको सहमत हुनुहुन्छ भनेर सोधनुहोस् । यस पश्चात् टोली निर्माणको औचित्य भन्ने न्यूजप्रिन्ट नं.च ३ देखाई छलफल गर्नुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं.च ३

टोली निर्माणको महत्व

- समुदाय, स्वास्थ्य कार्यकर्ता र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँगै मिलेर काम गर्दा समुदायका केही मानिसहरूलाई कहिलेकाहीँ असजिलोपन लाग्न सक्छ । त्यस प्रकारको असजिलोपन हटाउन सकिन्छ ।
- टोली निर्माण गर्दासँगसँगै काम गर्न सहज वातावरण सृजना हुन्छ र सञ्चारका बाधाहरू हटाउन सकिन्छ ।
- सामाजिक र सांस्कृति अवरोधहरूलाई पनि गुणस्तरकै एक अंश मान्ने हो भने यस्तो टोलीको महत्व अभ बढ्छ ।
- चुनौती रहित वातावरण सृजना गराई सामूहिक कार्यमा सहज हुने ।
- एक आपसमा मित्रताको भावनामा वृद्धि गराई सञ्चारका बाधा अङ्गनहरू कम गराउने ।
- एक आपसमा सँगसँगै मिलेर काम गर्न अनुकूल वातावरण तयार गर्ने ।

यससँग सम्बन्धित एउटा मनोरञ्जनात्मक र उद्देश्यमूलक खेल यस भन्दा अगाडि सहयोग जुटाउने सेसन अन्तर्गत खेलिसकेको कुरा स्मरण गराउनुहोस् र अहिले फेरि हामी एक पटक त्यही खेल खेल्ने बारे जानकारी दिँदै तलको निर्देशन अनुसार टोली निर्माण खेल खेलाउनुहोस् ।

टोली निर्माण खेल:

यस खेलमा करिब १५ मिनेट समय हुने कुरा सुरुमा नै जानकारी दिनुहोस् । सहभागीहरू मध्ये ३ समूहमा विभाजन गर्नुहोस् र प्रत्येक समूहमा निम्नानुसार खेल खेलाउनुहोस् ।
सहभागीहरूलाई खेल सम्बन्धी आवश्यक निर्देशन दिनुहोस् ।

- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य कार्यकर्ता र समुदायका सहभागीहरूलाई मिश्रित समूह हुने गरी ३ वटा समूहमा पर्ने गरी विभाजन गर्नुहोस् ।
- एउटा मार्करमा करिब ४/४ फिटको ६ देखि ८ टुक्रा धागोले बाँध्नुहोस् ।
- ६ देखि ८ जनाको समूहमा सहभागीहरू प्रत्येकलाई धागो समात्न लगाउनुहोस् ।
- अब सबैलाई गोलाकारमा उभिन अनुरोध गर्नुहोस् ।
- सहभागीहरूले बनाएको गोलाकारको बीच भुइमा पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट (न्यूजप्रिन्टमा करिब २ ईन्चको गोलो घेरा भएको) राख्नुहोस् ।
- अब सहभागीहरूलाई न्यूजप्रिन्टमा भएको उक्त सानो गोलो घेरामा धागोले बाँधेको मार्करद्वारा छुन (प्वाइन्ट गर्न) लगाउनुहोस् ।

खेल समाप्त भएपछि सहभागीहरूलाई धन्यवाद दिँदै आ—आफ्नो स्थानमा बस्न लगाउनुहोस् र यो खेलबाट के सिकियो भन्नेबारे छलफल गर्दै सहभागीहरूले राखेको विचारलाई कदर गर्दै सेसन अगाडि बढाउनुहोस् ।

घ. सूचनाको विश्लेषण र वर्गीकरण (Analyzing and Categorizing of Information) १० मि.

सहभागीहरूलाई समूह छलफलको भूमिका अभिनयबाट आएका सूचनाको विश्लेषण कसरी गर्ने भनेर सोध्नुहोस् । उत्तर विभिन्न आउन सक्छ, सहभागीहरूको उत्तरलाई सकारात्मक रूपमा लिँदै, सूचनाहरूको वर्गीकरण गर्नको लागि प्रयोग गर्न सकिने वर्गका केही उदाहरणहरू निम्नानुसार बताउनुहोस् ।

- ठाउँ/वातावरण
- सामाग्री आपूर्ति
- उपकरण/औजार/औषधी
- सेवा प्रदायकको प्राविधिक दक्षता
- ग्राहक/सेवा प्रदायक बीचको सम्बन्ध
- सेवाको उपलब्धता
- सञ्चार/सूचना

सहभागी पुस्तिकाको सेसन च को पाना नं ३४ मा सूचनाको वर्गीकरणको लागि प्रयोग गर्न सकिने वर्गहरूका केही उदाहरण रहेको जानकारी गराउनुहोस् ।

- समूह छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई सूक्ष्म अवलोकन गरी त्यसको भावना वा आशय फरक नहुने गरी मेटा कार्डमा लेख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् । एउटा मेटा कार्डमा एउटा मात्र समस्या लेख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- तीन समूहमा विश्लेषण गरिएका समस्याहरूलाई लेख्न ३ रंगको मेटाकार्ड प्रयोग गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- पहिचान गरेका समस्याहरू दुरुस्त भए नभएको निश्चित गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

ड. प्रस्तुतीकरणका लागि सूचना एकीकृत पार्ने (Integrate for Presentation) १० मि.

उक्त माथिका कार्य पुरा भए पछि

- यसरी ३ समूहमा वर्गीकरण गरेको मेटा कार्डहरू प्रस्तुतिका लागि तयार भएको जानकारी गराउनुहोस् ।
- यसरी सूचनाहरूको वर्गीकरण गरेर सेवा प्रदायक, समुदाय, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिहरूको उपस्थिमा दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रस्तुत गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।

प्रशिक्षकलाई नोट:

समूह छलफलबाट आएका कुराहरू मेटा कार्डमा उल्लेख गर्दा वहाँहरूको मौलिक विचारहरू नै लेखुपर्छ, आफ्नै विशिष्ट प्रकारका विचारलाई अरुमा गाभिहाल्नु हुन्न । उदारहणका लागि यदि कुनै समूहले स्वास्थ्य केन्द्रमा औषधी छैन भनेर टिप्पणी गरेको छ र अर्कोले सुई छैन र हरेक रोगीका लागि उस्तै गोली दिइन्छ भनेर संकेत गरेको छ भने यस्ता कुरालाई छुटटाछुटटै रूपमा रहन दिनुपर्छ । दुझटैलाई मिलाएर संक्षेपीकरण गरी औषधीको अभाव बनाईदिएर विश्लेषण गर्न थालियो भने सहभागीहरूले सामग्री आपूर्तिमा समस्या छ भन्ने निष्कर्ष निकाल्न सक्छन् । जे होस्, सुई र उही औषधी भन्ने सुरुका भनाईहरूलाई जस्ताको तस्तै टिपोट गरिराख्यो भने तिनलाई अर्को चरणमा विस्तृत समस्या विश्लेषण गर्ने बेला प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

च. दूरी विश्लेषण गर्ने (Analyze the gap) १० मि.

गुणस्तर सम्बन्धी सबै दृष्टिकोणहरू प्रस्तुत गर्ने क्रममा तिनीहरूका बीचको समानता र भिन्नताको विश्लेषण गर्न आवश्यक छ । यसका लागि भेन डायग्रामको (Venn Diagram) प्रयोग गर्न सकिन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- प्रशिक्षकले पहिला नै तयार गरेर राखेको तीनवटा ठुलठुला एक आपसमा गाँसिएका सर्कल भएको न्यूजप्रिन्टमा देखाउनोस् ।
- तीनवटा सर्कलको बीच भागमा खप्टिएको भागले के बुझाउँछ भनी सोध्नुहोस् । सम्भवतः साभा विचार भन्ने किसिमका उत्तर आउन सक्छ, उहाँहरूको विचारलाई सहमति जनाउँदै खप्टिएको भागले गुणस्तर बारेको स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदाय र सेवा प्रदायकका साभा विचारहरूको प्रतिनिधित्व गर्दै भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

छ. साभा दृष्टिकोणको विकास (Developing a Shared vision) २० मि.

अहिलेसम्म स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरलाई आ-आफ्नै हिसाबले भिन्नाभिन्नै आँखाले हेर्ने काम भयो भन्ने कुरा बताउनुहोस् । साभा दृष्टिकोणको विकास गर्न पहिलो खुड्किलाको रूपमा एक अर्काको दृष्टिकोण जान्न आवश्यक हुन्छ । धेरैजसो विचारहरू फरक भएता पनि कुनै कुनै समान पनि

पाइन्छन् । यो समय यस्ता फरक विचारहरूलाई एकै ठाउँमा गाभ्ने बेला हो भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

पहिले नै तयार बनाइएको भेन डायग्राम टाँस्नुहोस् । यसमा लेखिएका कुराहरू सहभागीहरूले राम्ररी देखिएको कुरा यकिन गर्नुहोस् ।

१ स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदाय बाट प्राप्त समस्याहरूको मेटाकार्ड पहिला नै तयारी हालतमा राखेको कुरा यकिन गर्नुपर्छ ।

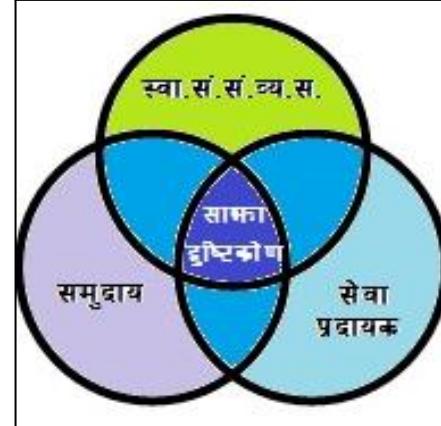
२ समूह छलफलबाट आएका समस्याहरूको सूची पालैपालो सहभागीहरूलाई देखाउँदै पढेर सुनाउनुहोस् र Venn Diagram मा व्यवस्थापन समितिको समस्या सोही गोलाकारमा स्वास्थ्य संस्थाको समस्या, स्वास्थ्य संस्था लेखिएको गोलाकार र समुदायको समस्या समुदायको गोलाकार भित्र टाँस्नुहोस् ।

३. सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायबाट आएका अलग अलग विचारहरूलाई अब एउटै साभा दृष्टिकोण बनाउनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- एक पटक तीनै समूहबाट के के समस्याहरू आएका रहेछन् पढेर सुनाउनुहोस् ।
- समुदाय, व्यवस्थापन समिति र सेवा प्रदायकबाट आएका समस्याहरूमा कुन कुन साभा समस्याहरू छन् ति कार्डहरू तीनै समूहको समझदारीमा साभा दृष्टिकोणमा टाँस्नुहोस् । (यसरी साभा दृष्टिकोणमा कार्ड राख्दा सबै समूहको सहमति हुन जरुरी हुन्छ ।)
- साभा दृष्टिकोणमा परेका कार्ड बाहेक समुदाय, व्यवस्थापन समिति र सेवा प्रदायकमा रहेका अन्य कार्डहरू एक एक गरी पढेर साभा दृष्टिकोण हो वा होइन सोधी सोही अनुसार टाँस्नुहोस् ।
- आपसी समझदारीमा साभा दृष्टिकोणमा नपरेका कार्डहरूलाई सोही स्थानमा राख्नुहोस् ।
- अहिलेसम्म स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरलाई स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदायका आ-आफै आँखाले हेरी त्यसलाई भिन्ना भिन्न अर्थ लगाउने कार्य भैरहेकोले साभा दृष्टिकोणको विकास गर्न पहिलो खुड्किलाको रूपमा एक अर्काको दृष्टिकोण जान्न आवश्यक हुन्छ भन्ने कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस् ।
- कयौं कुराहरू समान पाइएता पनि कतिपय विचारहरू फरक हुन्छन् । त्यसकारण अबको समय सबैलाई एकै ठाउँमा गाभी साभा दृष्टिकोण बनाउने बेला हो भन्ने कुरा जानकारी गराउनुहोस् ।

४. माथि टाँसिएको समस्याहरूबाटे सहभागीहरू बीच छलफल गराई साभा दृष्टिकोणको निर्माण गर्नुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं. च ४

प्रशिक्षकलाई नोट:

- दूरी कम गर्ने गोष्ठी चलाउँदा विवाद हुन सक्ने कुरा लाई ध्यानमा राखी त्यस्तो बेला संयमतापूर्वक नैतिक वा मध्य मार्ग भूमिका अपनाउनु पर्ने हुन्छ भन्ने कुरा याद राख्नुहोस् ।
- समूह छलफलबाट आएका कुराहरू मेटा कार्डमा उल्लेख गर्दा वहाँहरूको मौलिक विचारहरू नै लेख्नु पर्ने कुरामा ध्यान दिनुहोस् ।
- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायका विचारहरू छुट्याउन ३ किसिमको फरक रंगको मेटाकार्ड र मार्कर प्रयोग गर्नुहोस् ।

ज. समस्याहरूको प्राथमिकीकरण १५ मि.

- साभा दृष्टिकोणमा आएका समस्याहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।
- साभा दृष्टिकोमा परेका सबै समस्याहरूलाई एक पटक पढेर सुनाउनुहोस् ।
- प्राथमिकीकरण गर्नको लागि विभिन्न तरिकाहरू अपनाउन सकिन्छ यसमा चाहीं हामी मतदानद्वारा समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्दैछौं भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

मतदानको लागि निर्देशन:

- प्रत्येक समस्याहरू लेखिएको मेटाकार्डलाई एक एक गरी कुर्सी वा टेबल वा भुईमा राख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- प्रत्येक समस्या संगै एक एक वटा खाली गिलास राख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- साभा दृष्टिकोणमा परेका समस्याको संख्या गणना गरी प्रत्येक समस्या बराबर ३ वटा केराउको दाना मतदान गर्नको लागि सहभागीलाई दिनुहोस् । (उदाहरणको लागि १२ वटा समस्या X ३ दाना = ३६ दाना)
- सहभागीहरूलाई केराउको दाना दिई मुख्य प्राथमिकता पर्ने समस्यालाई तीनवटा केराउको दाना खसाल्ने त्यसपछिको प्राथमिकतामा क्रमशः दुई र एक दाना खसाल्न लगाउनुपर्छ भन्ने जानकारी दिनुहोस् ।
- सहभागीबाट नै मतगणना गरी प्रत्येक समस्याको प्राप्त अंक सोही मेटाकार्डमा लेख्न लगाउनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- मतदानको नतिजा सार्वजनिक गर्न लगाउनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- मतदानको नतिजा प्रकाशित भइसके पछि, प्राथमिकता क्रम अनुसार समस्या विश्लेषण गरी कार्ययोजनामा राख्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- उक्त कार्य पश्चात् स्वास्थ्य सेवालाई अभ प्रभावकारी, पारदर्शी, सर्वसुलभ, गुणस्तरीय बनाउन सबैको साभा दृष्टिकोणबाट प्राथमिकीकरणमा परेका समस्याहरूको समाधान गर्न कार्ययोजना बनाउनु पर्ने र स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिबाट अनुगमनको ठुलो भूमिका रहन्छ भन्ने कुराको जानकारी दिनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

भ. कार्य योजना निर्माण (Preparation of Action Plan) १० मि.

- कार्ययोजनाको चार्ट फारामको नमूना न्यूजप्रिन्ट नं. च ५ सबैले देख्ने स्थानमा भुण्ड्याई कार्ययोजना बारेमा जानकारी दिनुहोस् र छोटो छलफल गर्नुहोस् ।

कार्ययोजनाको फारामको नमूना न्यूजप्रिन्ट नं. च ५

कार्य योजना फारम

स्वास्थ्य संस्थाको नाम: जिल्ला:

कार्य योजना अवधि मिति देखि सम्म

क्र.स	समस्या (के)	समस्याको जड कारणहरू (किन?)	समाधानका उपायहरू (के गर्ने/कसरी गर्ने?)	कार्य सम्पन्न गर्ने अवधि (कहिले सम्म गर्ने?)	जिम्मेवारी व्यक्ति (कसले)	अवस्था	कैफियत
१							
२							
३							
४							
५							

तयार गर्ने

नाम:

पद:

मिति:

प्रमाणित गर्ने

नाम:

पद:

मिति:

- प्राथमिकीकरणमा परेका (आफुबाट समस्या समाधान हुन सक्ने र अन्यको सहयोगमा समस्या समाधान हुन सक्ने) समस्याहरूलाई कार्य योजना फारामको समस्या महलमा राख्नुपर्ने बताउनुहोस् ।
- कार्ययोजनाको कम्तीमा दुईप्रति उतार्नु पर्दछ, र एक प्रति स्वास्थ्य संस्थामा फाइल गरी राख्न लगाउनु पर्दछ । अर्को प्रति जिल्ला स्वास्थ्य वा जनस्वास्थ्य कार्यालयमा बुझाउनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- साथै अबका दिनदेखि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिले के कति कार्य गर्नु भयो भन्ने अनुगमन यही कार्ययोजनाबाट गर्न सकिने कुरा पनि भन्नुहोस् ।
- कार्ययोजनामा नपरेका कुरा प्रत्येक महिना समितिको बैठकमा छलफल गरी समस्याहरूलाई समाधान गर्न यसै प्रकारले कार्ययोजना बनाउनु पर्ने कुरा सहभागीलाई जानकारी दिनुहोस् । उक्त कार्ययोजनाको नमूना फाराम सहभागी पुस्तिकाको सेसन च पाना नं. ५ मा भएको कुरा जानकारी दिनुहोस् ।

ज. स्वास्थ्य संस्था स्तरिय गुणस्तर सुधार टोलीको गठन (Formation of QI Team) १० मि.

सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार पद्धति, कार्यान्वयन निर्देशिका, स्वास्थ्य सेवा विभाग, व्यवस्थापन महाशाखा, २०६६ मा उल्लेखित बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्तर अनुसार गठन गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिँदै गुणस्तरीय टोली गठन भए नभएको सोधी यकिन गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् । उत्तर सम्भवतः गठन भैसकेको आउन सक्छ ।

यदि उक्त गुणस्तर सुधार टोली गठन गरिसकेको अवस्थामा छुट्टै टोली गठन गर्न आवश्यकता पैदैन, यदि गठन नगरिएको अवस्थामा गठन गर्नुपर्ने भन्ने कुरा बताउनु पर्छ भन्ने जानकारी दिनुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं च ७ देखाई छलफल गर्नुहोस् ।

गुणस्तर सुधार टोलीको गठन न्यूजप्रिन्ट नं च ७

स्वास्थ्य संस्था	गुणस्तर सुधार टोली	संख्या
उपस्वास्थ्य चौकी	उप स्वास्थ्य चौकी प्रमुख	१ जना
	मातृशिशु कार्यकर्ता / ग्रामीण स्वास्थ्य कार्यकर्ता	१ जना
	उपस्वास्थ्य चौकी व्यवस्थापन समितिबाट	१ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
		जम्मा : ५ जना
स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी प्रमुख	१ जना
	अ.न.मी. / अ.हे.ब.	१ जना
	स्वास्थ्य चौकी व्यवस्थापन समितिबाट	१ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
		जम्मा : ५ जना
प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख	१ जना
	हेल्थ असिस्टेण्ट / अ.हे.ब.	१ जना
	स्टाफ नर्स / अ.न.मी.	१ जना
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र व्यवस्थापन समितिबाट	२ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
		जम्मा : ७ जना

पुनर्श्च : उपरोक्त अनुसारको टोली गठन गर्न सुझाव गरिएको छ । तापनि स्वास्थ्य संस्थाहरूले उपरोक्त अनुसारका कर्मचारी स्वास्थ्य संस्थामा छैनन् भने अन्य उपयुक्त कर्मचारीलाई टोलीमा समावेश गर्न सक्नेछन् र आवश्यकता बमोजिम अन्य संघ संस्था तथा व्यक्तिहरूलाई उक्त समितिमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

स्वास्थ्य संस्थास्तरीय गुणस्तर सुधार टोलीले गर्नुपर्ने काम कर्तव्यबारे सहभागीहरूलाई सोधनुहोस् । उत्तर विभिन्न आउन सक्छ, वहाँहरूको विचारलाई सकारात्मक रूपमा लिई गुणस्तर सुधार टोलीको काम र कर्तव्यबारे विस्तृत रूपमा जानकारीको लागि सन्दर्भ पुस्तिकाको भाग ६ पाना २ मा भएको कुरा जानकारी गराउनुहोस् ।

सारांश ५ मि.

यस सेसनमा दूरी कम गर्ने गोष्ठीको लागि गर्नुपर्ने तयारी र जिम्मेवार सम्बन्धी छोटकारीमा समीक्षा गर्नुहोस् । सक्रियतापूर्वक भाग लिनु भएकोमा धन्यवाद दिई सेसन समाप्त गर्नुहोस् ।

सेसन छ

साभेदारीमा कार्य

Working in Partnership

पाठको उद्देश्यः(Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले गुणस्तर अभिवृद्धिको लागि साभेदारीमा काम गर्ने बारे बताउन सक्नेछन् ।

वस्तुगत उद्देश्यहरूः (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन् ।

- साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदा बारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन ।
- गुणस्तर सुधार कार्य चक्रबारे बताउन ।
- समस्याहरू के हो? समस्याहरूको जड कारणहरू पत्ता लगाउने माछा काँडा विधि बारे ज्ञान र सीप प्रदेशन गर्न ।
- कार्य योजनाबारे ज्ञान हासिल गरी तोकिएको ढाँचामा कार्य योजना बनाउने सीप प्रदेशन गर्न ।

समयः (Time): ६० मिनेट

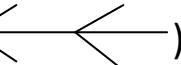
सामाग्रीहरूः(Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

छ. १ साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदाहरू

छ. २ गुणस्तर सुधार कार्यचक्र

छ. ३ माछा काँडाको डायग्राम (

छ. ४ कार्ययोजना फारामको नमूना

छ. ५ अधिल्लो सेसनमा प्राथमिकीकरणमा परेका समस्याहरू लेखिएको न्यूजप्रिन्ट

अन्य :

खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकङ्ग टेप, मेटाकार्ड, मार्कर

(ख) प्रयोग/वितरण गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तिका तथा सहभागी पुस्तिका ।

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- प्रस्तुतीकरण
- छलफल
- मस्तिष्क मन्थन
- समूह कार्य
- माछा काँडाको विश्लेषण

विषयवस्तु (Content)

- साभेदारीमा कार्य गर्नुको फाइदाहरू
- गुणस्तर सुधार कार्य-चक्र
- समस्या विश्लेषण विधि (माछा काँडा विश्लेषण)
- कार्य योजना निर्माण
- प्रगति समीक्षा

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

भख्वरै सकिएको सेसनको बारेमा सहभागीहरूको जानकारी बारे पुनरावलोकन गर्नुहोस्।

क. साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदाहरू (Advantage of working in partnership) ५ मि.

- साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदाको बारेमा छलफल चलाउन लागेको कुरा बताउनुहोस्।
- साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदाहरू के के हुन्छ? भनी सहभागीहरूको विचार वा अनुभव बुझ्नुहोस्।
- सहभागीहरूको विचार/अनुभवलाई सकारात्मक लिईंदै साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदा बारे तयारी न्यूजप्रिन्ट नं छ १ देखाई बुँदागत रूपमा छलफल गराउनुहोस्।

साभेदारीमा कार्य गर्नुको फाइदाहरू न्यूजप्रिन्ट नं छ १

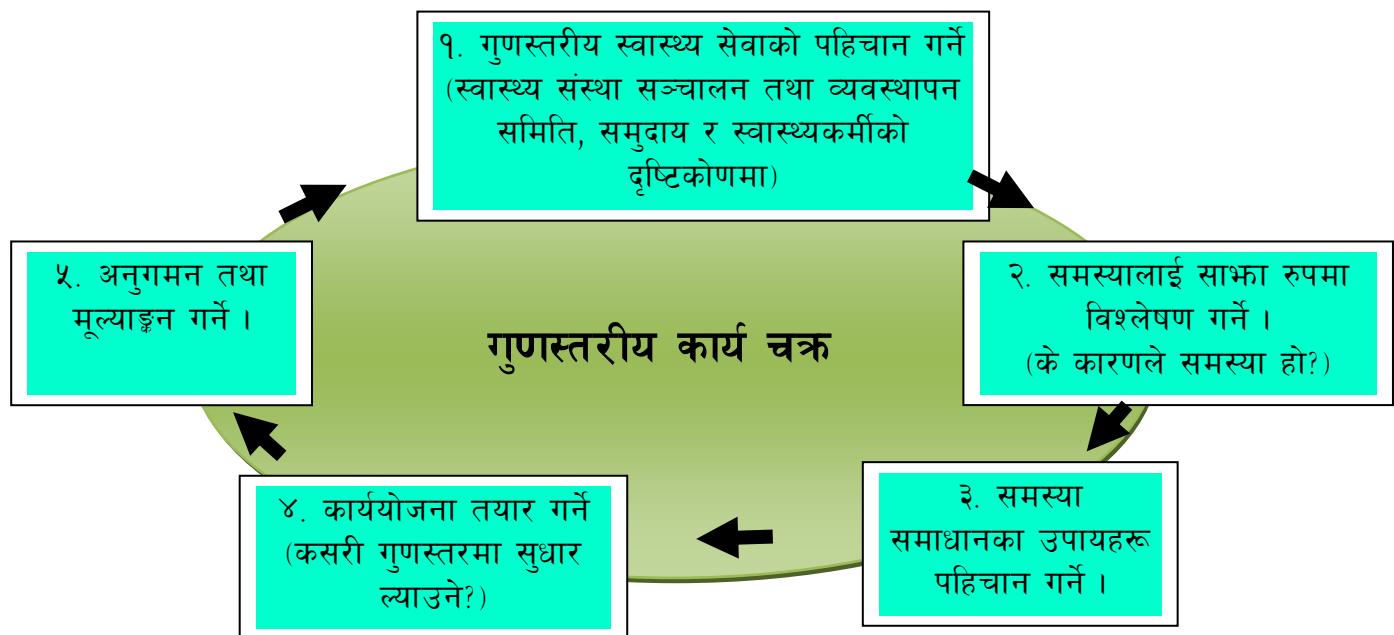
साभेदारीमा कार्य गर्नुको फाइदाहरू

- सेवालाई सर्वसुलभ, प्रभावकारी, नियमित बनाउन सकिन्छ।
- सेवालाई गुणस्तरीय बनाउन सहयोग पुग्छ।
- समस्यालाई पहिचान गरी साभा रूपबाट समाधान गर्न सकिन्छ।
- एक आपसमा सहयोगको आदान प्रदान हुन्छ।
- सबै समुदायहरू बीच पारस्परिक सौहार्दपूर्ण वातावरण निर्माण गर्न सकिन्छ।
- समावेशी दृष्टिकोणबाट सबैमा सेवाको पहुँच पुऱ्याउन सकिन्छ।

ख. गुणस्तर सुधार चक्र ५ मि.

- अब साभेदारीमा कार्य गर्दा अपनाउनु पर्ने गुणस्तर सुधार चक्रको बारेमा छलफल गर्न लागेको कुरा बताउनुहोस् ।
- सहभागीहरूलाई गुणस्तर सुधार चक्रको तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. छ २ देखाई प्रत्येक बुँदामा छलफल गर्नुहोस् । साथै गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि यो एउटा निरन्तर प्रक्रिया हो भन्ने कुरा सहभागीहरूलाई बुझाउनुहोस् । यस चक्रमा हामी कहाँनिर छौं भनेर छलफल चलाउनुहोस् ।

गुणस्तर सुधार कार्यचक्र न्यूजप्रिन्ट नं. छ २

ग. माछाको कांडा विश्लेषण २५ मि.

- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति / गुणस्तर सुधार समितिले आइपरेका समस्या समाधान गर्ने त्यसका कारणहरू पत्ता लगाउन माछा काँडाद्वारा विश्लेषण गर्न लागिएको कुरा बताउनुहोस् ।

सहभागीहरूलाई कारण तत्व पत्ता लगाउने सम्बन्धमा एउटा सानो रोचक प्रसङ्ग सुनाउनुहोस् ।

एउटा व्यस्त सडकको छेउमा एउटा रुख रहेछ । बेलाबेला बाटोको कुनै पनि भागबाट त्यो रुखको जराबाट टुसो पलाउने रहेछ । यसले गर्दा यात्रुहरूलाई आवतजावत गर्न व्यवधान हुने गरेको रहेछ ।

अब सहभागीलाई निम्न प्रश्न सोध्नुहोस् ।

- यसरी जराबाट बाटोमा टुसा पलाएर आउनु समस्या हो कि होइन ?
- सहभागीको हो भन्ने भनाइसँग सहमत हुँदै अब के गर्ने ? भनी प्रश्न गनुहोस् ।
- सहभागीको टुसा काटिदिने भन्ने भनाइसँग सहमत हुनहोस् र फेरि बाटोको अर्को ठाउँबाट अर्को टुसो पलाएछ । अब के गर्ने ? भनी सोध्नुहोस् ।

- सहभागीको फेरि पनि काटिदिने भन्ने भनाइसँग सहमत हुदै पुन प्रश्न गनुहोस् । बाटोको अर्को ठाउँबाट फेरि अर्को टुसो पलाएछ । अब के गर्ने ? र कहिलेसम्म काटिरहने ? भनी सोधनुहोस् ।
- यदि सहभागीहरूले रुखै काटिदिने भनेमा उक्त भनाइसँग नम्रतापूर्वक असहमति जनाउनुहोस् र निम्न प्रश्न गनुहोस् ।
- समस्या बाटोको छेउमा रहेको रुख हो कि बाटोमा पलाएका टुसाहरू हन् ? भनी सोधनुहोस् ।
- बाटोमा पलाएका टुसाहरू हुन् भन्ने कुरासँग सहमत हुनुहोस् र अब के गर्ने ? भनी सोधनुहोस् ।
- मूल जरो अर्थात समस्याको जड कारण पत्ता लगाएर काट्ने भन्ने भनाइसँग सहमत हुनुहोस् र निम्न कुराहरू बताउनुहोस्:

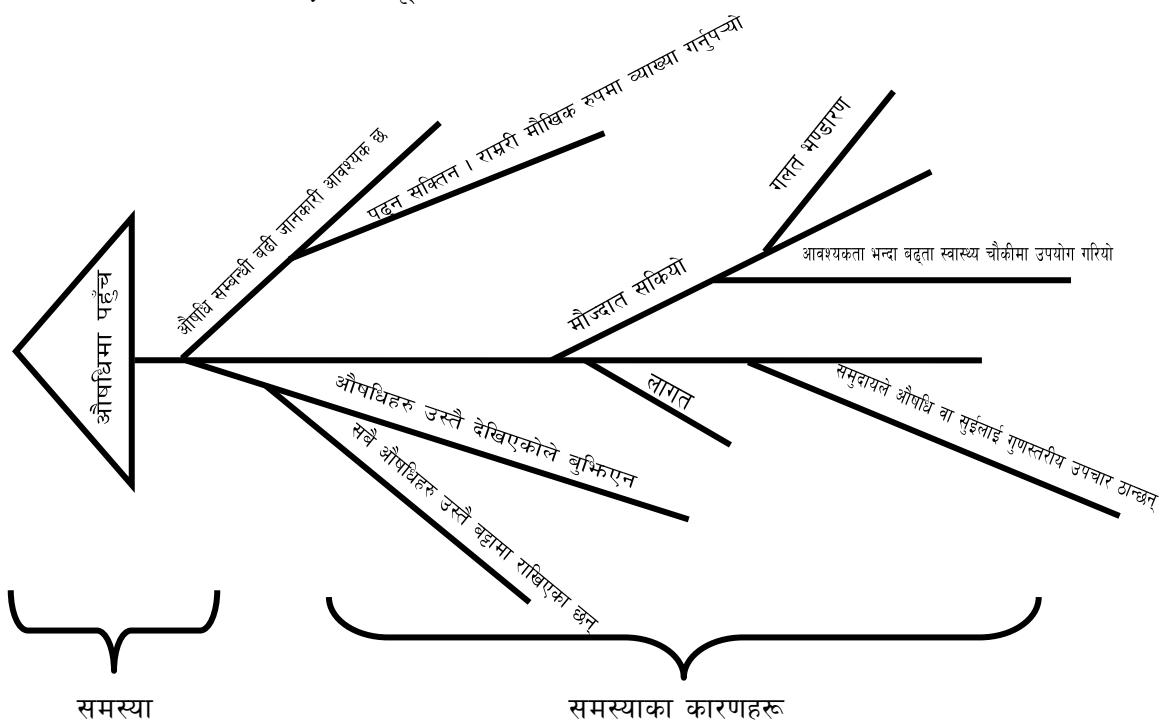
हामीले जे देख्छौ वा जे सोच्छौ ती सबै समस्या नहुन पनि सक्दछन् । जबसम्म समस्याको जड कारण पहिचान गरी काम गरिँदैन तबसम्म समस्याको समाधान हुन सक्दैन ।

उदाहरणका लागि, पिलोको खिल ननिकालेसम्म पिरोलिरहने तर खिल निकालेमा फेरिफेरि पिलो नआउने भन्ने कुरा भन्नुहोस् ।

अब के गर्ने?

- प्राथमिकीकरण गरिसकेका समस्याहरूको जड कारण पहिचान गर्न प्राथमिकीकरणमा परेका समस्याहरू न्यूजप्रिन्टमा लेखी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
- सहभागीहरू मध्ये कति जनाले यो माछा काँडा विश्लेषण विधि प्रयोग गरिरहनु भएको छ, भनी सोधनुहोस् । यदि प्रयोग गरिरहनु भएका सहभागीहरू हुनुहुन्छ भने यसको बारे बताउन अनुरोध गर्नुहोस् । साधारणतया किन किन विधि ५ पटकसम्म गरिने कुरा बताउनुहोस् ।
- माछाको काँडा विश्लेषणमा समस्यालाई माछाको टाउकोको रूपमा लिइन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् । समस्याका कारणहरू चाहीं माछाको काँडाका रूपमा हुन्छन् । यदि कुनै ठाउँमा धेरै समस्याका कारणहरू एकै किसिमका देखिन्छन् भने त्यस्ता कारणलाई प्राथमिक समस्याहरूको रूपमा विश्लेषण गर्नु उपयुक्त हुनसक्छ भन्ने कुरा उदाहरण सहित तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ३ अनुसार बताउनुहोस् ।
- किन किन विधि प्रयोग गरी माछा काँडा विश्लेषणद्वारा समस्याको जड कारण पहिचान गर्न सकिने जानकारी दिनुहोस् ।
- किन किन विधि प्रयोग गरी जड कारण पहिचान गर्दा निम्न तीन प्रकारका नतिजा/परिणाम आउन सक्ने बारे जानकारी दिनुहोस् ।
 - आफ्नो पहलबाट समाधान हुन सक्ने,
(बैठकको महत्व बुझेका कारण अब नियमित सहभागी हुने निर्णय गरेको)
 - अन्यको सहयोगमा मात्र समस्या समाधान हुन सक्ने,
(वन उपभोक्ता समितिबाट काठको एउटा टेबल र एउटा दराज, गाउँघर क्लिनिकका लागि बच्चा तौलिने मेशिन, सहयोग लिएको)
 - समाधान हुन नसक्ने । (स्वास्थ्य चौकीमा एक्सरे मेशिन जडान गरी सेवा सुचारू गर्न)

माछा काँडा डाएग्राम न्यूजप्रिन्ट नं. छ ३

- अब सहभागीलाई २/३ समूहमा विभाजन गरी एक एक वटा प्राथमिकीकरणमा परेका समस्याहरू एक एक वटा बाँडनुहोस् र ति समस्या माथि माछा काँडा विश्लेषण विधि प्रयोग गरी समस्याको जड कारण पता लगाउन समूह कार्य गराउनुहोस् ।
- माछा काँडा चित्र भएको न्यूजप्रिन्ट समूहमा बाँडिएको टेबलमा वितरण गर्नुहोस् ।
- समूह कार्यको लागि १५ मि. समय हुने जानकारी दिनुहोस् ।
- समूह कार्य सकिएपछि कम्तीमा दुई समूहबाट प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई आवश्यकता अनुसार प्रशिक्षकले विषयमाथि प्रस्ट पारिदिनुस् ।
- उक्त प्रस्तुतीकरणको लागि ५ मि. समय भएको जानकारी दिनुहोस् ।

उक्त कार्यहरू सकिएपछि सहभागीहरूलाई धन्यवाद दिनुहोस् ।

सहभागीहरूलाई निम्न कुराहरू बताउनुहोस् ।

- जहिले पनि आफूबाट समाधान हुन सक्ने समस्याहरूलाई पहिले पहल गनुपर्ने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।
- त्यसपछि अन्यको सहयोगमा मात्र समस्या समाधान हुन सक्ने कुराहरूलाई समाधान गर्न पहल गर्नु पर्दछ, र जुन कुराको समाधान हुने सक्दैन वा सम्भावना निकै कम छ, त्यस्ता विषयवस्तु वा समस्यालाई कम महत्व दिनुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- राम्ररी काम गर्न सकियोस् भन्ने हिसाबले सकारात्मक किसिमले सोच्न जोड दिनुहोस् ।
- समुदायलाई समावेश गर्ने खालका समाधानका साभा उपायहरूमा जोड दिनुहोस् ।

- प्राथमिकीकरण भइसकेका समस्याहरूको जड कारणहरू पहिचान पनि भइसकेको जानकारी दिनुहोस् र अब के गर्ने ? भनी सोध्नुहोस् ।

सम्भवत सहभागीहरूबाट कार्ययोजना बनाउने भन्ने भनाइ आउन सक्छ उत्त कुरासँग सहमत हुनुहोस् र अब कार्ययोजना सम्बन्धी छलफल हुनेकुराको जानकारी दिनुहोस् ।

घ. कार्य योजना निर्माण १५ मि.

कार्ययोजना भनेको के होला ? भनी २/४ जना सहभागीहरूलाई सोध्नुहोस् । आएका उत्तरलाई सकारात्मक रूपमा लिई सहभागीले भनेका कुराहरूलाई समेटदै कार्ययोजनाबारे छोटो जानकारी दिनुहोस्:

कुनै विषयमा सुधार गर्नको लागि के काम, कसले, किन के स्रोत जुटाई कसरी र कहिलेसम्म गर्ने भनी निश्चित ढाँचामा तयार गरिएको खाका नै कार्ययोजना हो । यो जहिले पनि भविष्यमा गर्नपर्ने कामको लागि तयार गरिन्छ ।

- कार्ययोजनाका चाट फारामका नमूना न्यूजप्रिन्ट न. छ ४ सबल दख्ल स्थानमा भुण्ड्याई कार्ययोजना बारेमा जानकारी दिनुहोस् ।
- कार्ययोजना देखाउँदा यस भन्दा अधिको समूह कार्यसँग जोडदै जानुहोस् ।

कार्ययोजनाको फारामको नमूना न्यूजप्रिन्ट न. छ ४

कार्य योजना फारम

स्वास्थ्य संस्थाको नाम:

जिल्ला:

कार्य योजना अवधि मिति देखि सम्म

क्र.स	समस्या (के)	समस्याको जड कारणहरू (किन?)	समाधानका उपायहरू (के गर्ने/कसरी गर्ने?)	कार्य सम्पन्न गर्ने अवधि (कहिले सम्म गर्ने?)	जिम्मेवारी व्यक्ति (कसले)	अवस्था	कैफियत
१							
२							
३							
४							
५							

तयार गर्ने

नाम:

पद:

मिति:

प्रमाणित गर्ने

नाम:

पद:

मिति:

- प्राथमिकीकरणमा परेका (आफुबाट समस्या समाधान हुन सक्ने र अन्यको सहयोगमा समस्या समाधान हुन सक्ने) समस्याहरूलाई कार्य योजना फारामको समस्या महलमा राखी अन्य कोलम छलफल गर्दै भर्नुहोस् ।
- तयार गरिएको कार्ययोजना फाराम एक पटक पढेर सुनाउनुहोस् ।

- अन्त्यमा तयार भएको कार्ययोजनाको कम्तीमा दुईप्रति उतार्नु पर्दछ र एक प्रति स्वास्थ्य संस्थामा फाइल गरी राख्न लगाउनु पर्दछ । अर्को प्रति जिल्ला स्वास्थ्य वा जनस्वास्थ्य कार्यालयमा बुझाउन सहभागी आफैले सँगै ल्याउनुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- साथै अबका दिनदेखि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिले के कति कार्य गर्नु भयो भन्ने अनुगमन यही कार्ययोजनाबाट गर्न सकिने कुरा पनि भन्नुहोस् ।
- कार्य योजना तयार भएको ७ दिन भित्र गुणस्तर सुधार टोलीको बैठक बस्नु पर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।
- कार्ययोजनामा नपरेका कुरा प्रत्येक महिना समितिको बैठकमा छलफल गरी समस्याहरूलाई समाधान गर्न यसै प्रकारले कार्ययोजना बनाउनु पर्ने कुरा सहभागीलाई जानकारी दिनुहोस् । उक्त कार्ययोजनाको नमूना फाराम सहभागी पुस्तिकाको सेसन छ पाना नं. १ मा भएको कुरा जानकारी दिनुहोस् ।

ड. प्रगति समीक्षा (Reviewing Progress) ५ मि.

- गुणस्तर सुधार प्रक्रिया प्रगतिलाई ठीक बाटोमा लैजाने एक चक्र हो । यस प्रक्रियामा समूहले आफ्नो प्रगतिको समीक्षा तथा मूल्याङ्कन गर्दछन् । एउटा काम सम्पन्न भईसकेपछि नयाँ विषयतिर जान तयार भएको वा आफै तयार नभएको निश्चित गर्दछन् । कार्यक्रम कार्यान्वयन भयो तर गुणात्मक नतिजा प्राप्त भएन भने समस्याको पुन मूल्याङ्कन गरी नयाँ रणनीति बनाउन सहयोग गर्द्द भनी सहभागीहरूलाई व्याख्या गर्नुहोस् ।
- यस गोष्ठीमा तयार भएको कार्य योजनाको मासिक रूपमा बैठक बसी प्रगति समीक्षा गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

सारांश: ५ मि.

अन्त्यमा सेसनको मुख्य सन्देश भन्नुहोस् र सक्रिय सहभागिताका लागि सबैलाई धन्यवाद दिई सेसन समापन गर्नुहोस् ।

सेसन ज

समूह छलफलका लागि स्थलगत भ्रमण

Field visit for Group Discussion

पाठको उद्देश्य: (Primary Objective)

यस क्रियाकलापको अन्त्यमा सहभागीहरूले स्वास्थ्यकर्मी, समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँग समूह छलफल गरी गुणस्तरको खोजीको लागि आवश्यक सूचना संकलन गर्न सक्नेछन् ।

वस्तुगत उद्देश्यहरू: (Enabling Objectives)

यस क्रियाकलापको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको बारेमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिले महसुस गरेका सबल पक्ष र समस्याहरूको जानकारी प्राप्त गरी सूची तयार गर्न ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने क्रममा सेवा प्रदायकले महसुस गरेको राम्रा पक्ष र कठिनाईहरूको जानकारी प्राप्त गरी सूची तयार गर्न ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा बारे समुदायले महसुस गरेका राम्रा पक्ष र समस्याहरूको जानकारी प्राप्त गरी सूची तयार गर्न ।

समय: (Time): ३९० मिनेट

सामग्रीहरू: (Materials):

- (क) सेसनलाई सहयोग हुने सामग्रीहरू (Session Supporting Materials)
तयारी न्यूजप्रिन्टहरू
छैन

अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट मार्कर, मास्किङ टेप, मेटाकार्ड, पुलको चित्र, समूह छलफल निर्देशिका, डायरी, पेन, क्यामेरा, आदि ।

- (ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)
सन्दर्भ पुस्तिका, सहभागी पुस्तिका तथा समूह छलफल निर्देशिका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- समूह छलफल
- प्रस्तुतीकरण
- मस्तिष्क मन्थन

विषयवस्तु (Content)

समूह छलफल:

- सेवा प्रदायक
- समुदाय (पोषणका लागि १००० दिनका महिला)
- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

- अधिल्लो दिनमा जिम्मेवारी तोकिए अनुसारको गुणस्तरको खोजीको बारेमा समूह छलफल चलाउन फिल्ड भ्रमण ।
- सार्भेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको खोजीको संक्षिप्त रूपरेखा बारे समूह छलफल चलाउन लागेका समूहलाई जानकारी दिने ।

क. समूह छलफल सञ्चालन: ३०० मि. + ९० मि. बाटो म्याद = अनुमानित जम्मा समय ३९०

- समूह छलफल चलाउन जिम्मेवारी पाएको समूहले सहभागी पुस्तिकाको सेसन ज पाना नं. २ - ११ मा भए अनुसार समूह छलफल निर्देशिकामा उल्लेख भएका प्रक्रिया अपनाई समूह छलफल सञ्चालन गर्नुहोस् ।

ख. समूह छलफल ठीकसँग गरेको यकिन गर्न निम्न प्रक्रिया अपनाउनुहोस् ।

- सहभागीहरूले तोकिएको समूह छलफल सञ्चालन गर्दा प्रशिक्षकले ठीकसँग सञ्चालन गरेको छ भन्ने यकिन गर्न सहभागी पुस्तिकाको सेसन ड वाना नं. ६, १२, १९ मा भएको समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सँगको समूह छलफलको भूमिका अभिन्न चेकलिष्ट सम्बन्धित तयारी चेकलिष्ट प्रयोग गर्नुहोस् ।
- समूह छलफल चलाई रहेको बेलामा कुनै कुरा छुट्टन गएको छ भन्ने प्रशिक्षकले उक्त छुटेका कुरालाई होसियारीका साथ समेट्नको लागि सहयोग गर्नुहोस् ।

ग. समूह छलफल पश्चात् गर्न निम्न कुराहरू बताउनुहोस् ।

- यस छलफलबाट निस्केका बुँदाहरूलाई स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदाय र सेवा प्रदायक बाट आएका बुँदाहरूसँग मिलाएर पर्सी पल्ट हुने दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा छलफल गरिनेछ भन्ने कुरा बताइदिनुहोस् । सम्भवतः गोष्ठी स्वास्थ्य संस्थामा नै हुने भएकोले सहभागी संख्या, समय र बोलाउनुपर्ने व्यक्तीहरूलाई पत्र काटी बोलाउनको लागि स्वास्थ्य संस्था प्रमुखलाई अनुरोध गर्नुहोस र आवश्यक सहयोग गर्नुहोस् ।

नोट: समूह छलफल पश्चात् सबै सहभागीहरू तालीम कक्षमा भेला हुनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् र समूह छलफल बाट आएका सूचनालाई दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा कसरी प्रस्तुत गर्ने भन्ने तयारी भोलि हुने हुने जानकारी दिनुहोस् ।

सबै सहभागीहरूलाई समूह छलफलको लागि सक्रियतापूर्वक सञ्चालन गर्नु भएकोमा धन्यवाद दिनुहोस् ।

स्वास्थ्य सेवामा

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण

Gender Equality and Social Inclusion (GESI) in Health Service

पाठको उद्देश्यः(Primary Objective)

लैंगिक समावेशी दृष्टिकोणले समेत व्यवस्थापन किन, कहाँ र कसरी भइरहेको छ भन्ने विषयमा छलफल गराई सुधार गर्नु पर्ने पक्षहरूको सूचीकरण गर्न सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरूः (Enabling Objectives)

सहभागीहरूले यस सेसनको अन्त्यमा निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।

- स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बढाउने लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको सम्बन्ध बताउन सक्नेछन्।

समयः (Time): ३५ मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- भ १ लैंगिक समानता र समावेशीकरण
- भ २ सेवा लिन आउने क्षेत्र/नआउने क्षेत्र
- भ ३ सेवा लिन आउने जातजाति/नआउने जातजाति

अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकज्ञ टेप, मेटा कार्ड

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तिका तथा सहभागी पुस्तिका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- प्रस्तुतीकरण
- छलफल
- मस्तिष्क मन्थन
- समूह कार्य

विषयवस्तु (Content)

- लैंगिक समता र समावेशीकरण
- समूह कार्य:

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

भखरै सकिएको सेसनको बारेमा सहभागीहरूको जानकारी बारे पुनरावलोकन गर्नुहोस् र यस सेसनमा हुने छलफल बारे छोटो समीक्षा गर्नुहोस्।

क. स्वास्थ्य सेवामा लैंगिक समानता र समावेशीकरण ३० मि.

- सहभागीहरूलाई लैंगिक समानता र समावेशीकरण भन्नाले के बुझ्नु हुन्छ भन्नेबारे २/४ जनालाई सोध्नुहोस्। उत्तरहरू विभिन्न आउन सक्छ। सबैको उत्तरलाई सकारात्मक रूपमा लिई पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. भ १ देखाई कुनै १ जना सहभागीलाई पढ्न अनुरोध गर्नुहोस्।

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण न्यूजप्रिन्ट नं. भ १

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण

लैंगिक समानता

महिला र पुरुषमा जैविक भिन्नता हुने कुरा हामी सबैलाई थाहा छ। यसले गर्दा केही कार्यहरू महिलाले मात्र गर्न सक्दछन्। जस्तै- गर्भधारण गर्ने, स्तनपान गराउने। तर पुरुष र महिला भएकै कारण समाजले निर्माण गरेको मूल्य मान्यताका कारण महिला र पुरुषबीच अन्य भिन्नताहरू विद्यमान रहेका छन्। महिला र पुरुषबीच उनीहरूको भिन्नतालाई सम्मान गर्दै समानता हासिल गर्ने प्रक्रियालाई लैंगिक समानता भनिन्छ। यो प्रक्रियाले मूल्य, मान्यता, प्रवृत्ति र सोचाइ (जुन हाम्रो समाजमा सामान्यतया महिलाप्रति विभेदकारी छ) लाई परिवर्तन गरी महिला र पुरुषबीच समान हैसियत हासिल गर्ने कुरालाई समेटदछ।

सामाजिक समावेशीकरण

समावेशी वा सामाजिक समावेशीकरण भन्नाले कुनै सेवा वा वस्तुमा पहुँच नपुगेका मानिसहरूको पहिचान गरी उनीहरूलाई सेवा पाउने प्रणालीमा समावेश गर्नु वा आबद्ध गराउनु भन्ने बुझाउँछ। महिला र पुरुषहरूले धेरै समय देखि असमान अवसरहरू भोगिरहेका छन्। उनीहरूलाई समान रूपले सबै प्रकारको सेवाहरू उपलब्ध गर्ने अवसर दिनको लागी विशेष उपायहरू वा प्रयासहरूको व्यवस्था गर्नु नै वञ्चितीमा परेकालाई समावेश गर्नु हो। समुदायमा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध भएता पनि समाजका विद्यमान सामाजिक संजाल, प्रचलन, मूल्य मान्यता र भौगोलिक कठिनाई वा दूरीका कारण समाजका कुनै समुदायका समुह, वर्ग, जातजातिहरूको स्वास्थ्यसेवामा असमान पहुँच रहेको हुन्छ। त्यसैगरी विभिन्न सामाजिक अवरोधका कारण जस्तै: महिलालाई घरायसी कामको वोभका कारण उपलब्ध स्वास्थ्य सेवावारे जानकारी नहुनु, सेवा प्राप्त गर्न नसक्नु, आदि यसप्रकार सेवामा पहुँच नपुग्नु वा नहुनु त्यस्तो अवस्था हो, जसका कारण समाजमा वञ्चितीमा परेका व्यक्ति तथा समुदाय समाजको मूलप्रवाहबाट बाहिर पर्दछन् र विकासको प्रतिफलबाट टाढा हुन्छन्।

प्रायः जसो स्वास्थ्य संस्थामा कस्ता व्यक्तिहरू स्वास्थ्य सेवा लिन आउछन् र कस्ता व्यक्तिहरू कम आउँछन्। सहभागीहरूको अनुभवको आधारमा छलफल गर्नुहोस्।
यस बारे समूह विभाजन गरी छलफल हुने कुराको जानकारी दिनुहोस्।

- उक्त विषयको बारेमा सहभागीहरू बीच मस्तिक मन्थन गराउन २ समूहमा विभाजन गर्ने।
- समूह कार्य को लागि २० मिनेट र प्रस्तुतिको लागि प्रत्येक समूहको लागि ५ मिनेट समय हुने जानकारी गराउनुहोस्।
- प्रत्येक समूहलाई न्यूजप्रिन्ट र मार्कर वितरण गर्नुहोस्।

ग. समूह कार्य:

- लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण भएका र नभएका क्षेत्रहरू पहिचान गर्न लगाउने जस्तै: स्वास्थ्य संस्थामा सेवा लिन आउने जनसंख्या, सेवा लिन नसकेका वर्ग, क्षेत्र (दलित, जनजाति, महिला, एकल महिला, अपाङ्ग, पिछडिएका क्षेत्र, आदि)

स्वास्थ्य संस्थाको नाम

सेवा लिन आउने क्षेत्र	सेवा लिन नआउने क्षेत्र

सेवा लिन आउने जातजाति	सेवा लिन नआउने जातजाति

घ. सबै समूहबाट प्रस्तुत गर्न लगाई साभा बुद्धिहरू तयार गर्ने

- उक्त प्रस्तुतीकरण पश्चात् लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण हुन नसकेका क्षेत्र वा वर्गलाई सुधारका लागि सहभागीहरूको सुझावका आधारमा प्रशिक्षकले सहभागीलाई सोधै बोर्डमा वा न्यूजप्रिन्टमा लेख्नुहोस्।
- सबैको साभा बुँदा तयार भैसकेपछि उक्त सुझावहरू कार्यान्वयनका लागि कार्य योजनामा राख्नुपर्छ भन्ने कुरामा जोड दिनुहोस्।

सारांश: ५ मि.

उक्त कार्य समाप्ति पश्चात् धन्यवाद दिँदै हाल सम्म भएका छलफललाई सारांश गर्नुहोस् र कुनै कुराको जिज्ञासा भए प्रस्त पार्दै सेसनको अन्त्य गर्नुहोस्।

चेसन ज

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा भूमिका

Role and Responsibility of Health Facility Operation Management Committee

पाठको उद्देश्यः(Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको भूमिकाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन्।

बत्तुगत उद्देश्यहरू (Enabling Objectives)

सहभागीहरूले यस सेसनको अन्त्यमा निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापनमा सुधार हुने कुराको अपेक्षाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन्।
- सहभागीहरूले गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको भूमिकाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन्।

समयः (Time): ३५ मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- ज १ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् गरिएका अपेक्षाहरू
ज २ स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा भूमिका

अन्य :

- खाली न्यूजप्रिन्ट, मास्कज़ टेप, मेटा कार्ड

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)

सन्दर्भ पुस्तिका तथा सहभागी पुस्तिका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- प्रस्तुतीकरण
- छलफल
- मस्तिष्क मन्थन
- समूह कार्य

विषयवस्तु (Content)

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् अपेक्षा
- स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको भूमिका

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

क. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् अपेक्षा गरिएका उपलब्धिहरू १० नि.

अधिल्लो सेसनको छोटो पुनरावलोकन गर्दै सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको कार्यका बारेमा २ - ४ वटा प्रश्नहरू सोध्नुहोस्, सहभागीहरूको विचारलाई कदर गर्दै साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् व्यवस्थापन समितिहरूको व्यवस्थापकीय सुधारबारे अपेक्षा गरिएका कुराहरूलाई तयारी न्यूजप्रिन्ट देखाई व्याख्या सहित प्रस्त्रयाउनुहोस्।

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा लागू भए पश्चात् गरिएका अपेक्षाहरू न्यूजप्रिन्ट नं. ज १

- समितिको नियमित रूपमा मासिक बैठक भए नभएको यकिन गर्ने।
- समितिका सदस्यहरूलाई आफ्नो भूमिका तथा जिम्मेवारी जानकारी भई सो अनुरूप काम गरिरहेको हुने।
- स्वास्थ्य सेवा विस्तारका लागि स्थानीय स्रोत साधनहरू परिचालन भएको नभएको यकिन गर्ने।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन पश्चात् स्वास्थ्य संस्था हाम्रो हो भन्ने भावना समुदायमा विस्तार भएको।
- स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाप्रति समुदायको विश्वास र अपनत्व बढ्ने।
- सेवाको पहुच सबै वर्ग समुदायमा पुगको नपुगेको यकिन गर्ने।
- समितिबाट स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूलाई पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउन नियमित रूपमा सहयोगी सुपरिवेक्षण गरिएको हुने।
- स्वास्थ्य संस्थालाई नियमित र व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न अत्यावश्यक औषधी तथा औजार उपकरणहरूको व्यवस्थापन गरिएको हुने।
- जिल्ला स्वास्थ्य/ जन स्वास्थ्य कार्यालय तथा जि.वि.स., न.पा. र गा.वि.स. तथा न.पा. तथा गा.वि.स. भित्र भएका स्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य सरकारी गैहसरकारी संघ संस्थाहरू बीच समन्वय तथा सहयोग विस्तार गरिएको हुने।
- स्वास्थ्य संस्थाबाट दिइने सेवा तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन र विश्लेषण गरी लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल गर्न गराउन आवश्यक पहल गरिएको हुने।
- स्वास्थ्य संस्थामा कर्मचारीहरूको नियमितता हुने र कर्मचारीहरूको कामको उचित मूल्याङ्कन भई उत्प्रेरणा जार्ने।
- गुणस्तर सुधार टोलीसँग मिलेर गुणस्तर सुधारको लागि काम गर्ने।
- समस्या समाधानको लागि कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने। सो अनुसार भए नभएको मासिक बैठकमा छलफल गर्ने।

- उत्तर विभिन्न आउन सक्छ, वहाँहरूको विचारलाई उचित कदर गर्दै पहिला नै तयार गरिराखेको मेटा कार्डमा लेखिएको:
- स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका भूमिकाहरू
न्यूजप्रिन्ट नं. ज २

- कर्मचारी व्यवस्थापन
- भौतिक पूर्वाधार
- औषधी/उपकरण
- स्रोत परिचालन
- योजना/कार्यान्वयन/अनुगमन
- सञ्चार/समन्वय/सहयोग
- सुशासन

- स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी छुट्टाछुट्टै तयारी मेटाकार्ड क्रमशः सहभागीहरूलाई देखाउदै उत्त मेटाकार्डमा उल्लेख गरिएको विषय व्यवस्थापन समितिको भूमिका हुन सक्दछ कि सकैन भन्ने प्रश्न गर्दै न्यूजप्रिन्टको सिरमा टाँसी प्रत्येक बुँदा अन्तर्गत गर्नुपर्ने भूमिका बारे छलफल गर्दै न्यूजप्रिन्टमा लेख्नुहोस् ।
- उत्त कार्य पुरा भए पश्चात् विस्तृत जानकारीको लागि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको भूमिका भन्ने सहभागी पुस्तिकाको सेसन ज पाना नं १ मा रहेको कुरा बताउनुहोस् ।

सारांश: ५ मि.

अन्त्यमा स्वास्थ्य संस्था समितिको भूमिका बारे जिम्मेवारीको बोध गराई सेसन सञ्चालनमा सहयोग पुऱ्याउनु भएकोमा सधान्यवाद दिँदै सेसन समाप्त गर्नुहोस् ।

सेसन ८

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको तयारी

Preparation of Bridging the Gap Workshop

पाठको उद्देश्यः(Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले स्वास्थ्यकर्मी, समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको समूह छलफल बाट आएका सूचनाहरू दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रस्तुतीकरण गर्नका लागि तयारी गर्न सक्नेछन् ।

वस्तुगत उद्देश्यहरू (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।

- दूरी कम गर्ने गोष्ठी सञ्चालनको लागि पूर्व तयारी गर्न ।

समयः (Time): ३०० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

ट १	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी कार्य तालिका
ट २	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको व्यानर तथा उद्देश्य
ट ३	साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय
ट ४	साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन
ट ५	साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको चरणहरू
ट ६	गुणस्तरीय कार्य चक्र
ट ७	टोली निर्माण खेलको महत्व
ट ८	Venn Diagram
ट ९	व्यवस्थापन समितिको भूमिका
ट १०	कार्ययोजनाको परिचय
ट ११	कार्ययोजनाको फारामको नमूना
ट १२	गुणस्तर सुधार टोलीको गठन
ट १३	गुणस्तर सुधार टोलीको कार्यहरू

अन्य :

खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकज्ञ टेप, मेटा कार्ड, मार्कर, मतदान गर्न चाहिने सामाग्री (केराउ, गिलास), हाजिरी फारम, साभेदारीद्वारा परिभाषित

गुणस्तरीय फ्लेक्स, दूरी कम गर्ने फ्लेक्स, साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय प्रक्रिया फ्लेक्स, भेन डायग्राम चार्ट, धागो, ब्राउन पेपर, गाडी (आवश्यकता अनुसार), क्यामेरा, हाजिरी पुस्तिका, प्रतिवेदन फाराम

(ख) **वितरण/प्रयोग गरिने सामग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)**

सन्दर्भ पुस्तिका, सहभागी पुस्तिका तथा समूह छलफल निर्देशिका

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- समूह छलफल
- प्रस्तुतीकरण
- भूमिका अभिनय
- मस्तिष्क मन्थन

विषयवस्तु (Content)

- दूरी कम गर्ने गोष्ठीको तयारी

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

क. दूरी कम गर्ने गोष्ठीको लागि तयारी: ३०० मि.

- सहभागीलाई भ्रमण गरिएको स्वास्थ्य संस्था अनुसार आ-आफ्नो समूहमा बस्न अनुरोध गर्नुहोस् ।
- सबै समूहलाई भोलि पल्ट हुने दूरी कम गर्ने गोष्ठीको लागि तयार गर्न आ-आफ्नो समूहमा निम्न कार्यहरू गर्नु पर्छ भन्ने जानकारी दिनुहोस् ।

१. सूचनाको विश्लेषण, वर्गीकरण र प्रस्तुतीकरण तथा प्राथमिकीकरण ९० मि.

- सहभागीहरूलाई ३ वटा समूह छलफलबाट आएको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा बारे महसुस गरेका सबल पक्ष र समस्याको विश्लेषण गरी सूची तयार गराउनुहोस् ।
- वर्गीकरण गरिएका सूचनाहरूलाई स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक, समुदायको सूचनाहरूमा छुट्याई छुट्टा छुट्टै रंगको मेटाकार्डमा लेख्न लगाउनुहोस् ।
- ३ वटा समूहको गुणस्तर सम्बन्धी प्राप्त सूचनाहरू प्रस्तुतीकरणका लागि सूचना एकीकृत गर्नुहोस् ।
- दूरी कम गर्ने गोष्ठीको लागि आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण सामाग्री तयार गरी सबै समूहबाट भूमिका अभिनय गर्नुपर्ने कुरा जानकारी गराउनुहोस् ।
- भूमिका अभिनयको लागि कस कसले कुन विषयमा प्रस्तुत गर्ने, दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको कार्यतालिका अनुसार छुट्याउन अनुरोध गर्नुहास् ।
- सबै तयारीको लागि समय दिनुहोस् । तयारी पश्चात् भूमिका अभिनय गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

२. दूरी कम गर्ने गोष्ठी भूमिका अभिनय २१० मि.

भूमिका अभिनयको प्रत्येक समूह छलफलबाट आएको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा बारे महसुस गरेका सबल पक्ष र समस्याको सूची तयार गराउनुहोस् ।

उक्त सूचनाहरू दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रस्तुत हुने कुरा जानकारी गराउनुहोस् र दूरी कम गर्ने गोष्ठीको भूमिका अभिनय गर्दा प्रयोग गर्नु पर्ने जानकारी दिनुहोस् ।

- उक्त सूचनाहरू तयार भई सकेपछि दूरी कम गर्ने गोष्ठीको भूमिका अभिनय गर्नु पर्ने कुरा बताई निम्नानुसार गर्नुहोस् ।

प्रशिक्षकलाई निर्देशन

- सहभागीहरूले दूरी कम गर्ने गोष्ठीको भूमिका अभिनय गरिरहँदा प्रशिक्षकले सहभागी पुस्तिकाको सेसन ट पाना नं ११ मा रहेको तपाईं दूरी कम गर्ने साझेदारी गोष्ठीको लागि भूमिका अभिनय ठीकसँग गरेको यकिन कसरी गर्नु हुन्छ? भन्ने चेकलिष्ट को प्रयाग गरी उक्त भूमिका अभिनय पश्चात् पृष्ठ पोषण गर्नु पर्ने कुरा याद गर्नुहोस् ।

पहिलो भूमिका अभिनय ११० मि.

- दूरी कम गर्ने गोष्ठी सञ्चालनको भूमिका अभिनय गर्न पहिलो समूहका सहभागीहरूलाई समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको प्रतिनिधिको रूपमा भूमिकाको अभिनय गर्न पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- भूमिका अभिनयको लागि सहभागी पुस्तिकाको सेसन ट को पाना नं. १ पल्टाउन लगाई उक्तअनुसार गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

दोस्रो भूमिका अभिनय १०० मि.

- पहिलो भूमिका अभिनय अनुसार नै दोस्रो भूमिका अभिनय दोहोन्याउनुहोस् ।

भूमिका अभिनयकालागि प्रस्तावित कार्यक्रम एकैछिन न्यूजप्रिन्ट नं. ट १ देखाउनुहोस् र यसैका आधारमा अब भूमिका अभिनय गर्ने कुरा बताउनुहोस् । समय ५ मि.

न्यूजप्रिन्ट नं. ट १

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साझेदारी गोष्ठी कार्य तालिका

मिति:

स्थान:

समय: ५ घन्टा ४५ मिनेट

क्रियाकलाप	समय मि.	जिम्मेवार व्यक्ति
स्वागत मन्तव्य	१०	
परिचय	२०	
गोष्ठीको उद्देश्य	५	
साझेदारी गुणस्तरीय सेवाबारे छोटो जानकारी	३०	
समूह खेल (टोली निर्माण)	२०	
समूह छलफलबाट आएको सूचनाहरूको प्रस्तुतीकरण	२०	

Venn diagram बाट साभा दृष्टिकोण विकास गरी चुनावको लागि छनोट र प्रस्तुति	५०	
चुनाव (छलफलबाट आएका समस्याको प्राथमिकरणको लागि)	३०	
चिया/खाजा	३०	
चुनावको नतिजा	१०	
स्वास्थ्य संस्था तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिका	२०	
कार्ययोजनाको तयारी	३०	
गुणस्तर सुधार समूहको गठन	३०	
गुणस्तर सुधार टोलीले गर्नुपर्ने कार्यहरू	२०	
समापन	२०	

भूमिका अभिनय

१. स्वागत तथा मन्तव्य ५ मि.

- आसन ग्रहण गर्ने स्थानमा बसाइको उचित व्यवस्था पहिला नै मिलाउनुहोस् ।
- प्रशिक्षकहरूमध्येबाट स्वास्थ्य संस्था प्रमुखलाई यस गोष्ठीमा पाल्नु भएका सबैलाई स्वागत र मन्तव्य दिन कार्यक्रम सुरु हुनु भन्दा पहिला नै अनौपचारिक अनुरोध गर्नुहोस् र दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको प्रस्तावित कार्यक्रम (Agenda) अनौपचारिक छलफल गर्नुहोस् ।

स्वागत तथा मन्तव्य दिनु भन्दा पहिला स्वास्थ्य संस्था प्रमुखद्वारा निम्न क्रियाकलापको लागि अनुरोध गर्नुहोस् । स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षलाई यस गोष्ठीको अध्यक्षता गर्नु हुन र आसन ग्रहण गरिदिनु हुन अनुरोध गर्नुहोस् ।

- यदि अध्यक्ष अनुपस्थित भएमा जेष्ठ सदस्यताको आधारमा अध्यक्षता गराउनुहोस् ।
- अन्य सबैलाई यथास्थानमा आसन ग्रहणको लागि अनुरोध गर्नुहोस् ।
- अब अध्यक्षको अनुमति लिई कार्यक्रम अगाडि बढाउनुहोस् ।
- स्वास्थ्य संस्था प्रमुखद्वारा स्वागत तथा मन्तव्य दिनुहोस् ।

२. परिचय कार्यक्रम ५ मि.

- संक्षेपमा परिचय गर्न आफैबाट आफ्नो नाम, पद, कार्यरत स्थान र पदावधि बारे छोटो जानकारी दिनुहोस् ।
- एवं प्रकारले सबैको परिचय दिन लगाउनुहोस् ।
- उपस्थित सबैको परिचय भई सकेपछि स्वास्थ्य संस्था प्रमुखले अब प्राविधिक सेसन सुरु हुने कुराको जानकारी दिई अध्यक्षको सहमति लिई कार्यक्रम अगाडि बढाउन प्रशिक्षकलाई सेसन हस्तान्तरण गर्नुहोस् ।

३. गोष्ठीको उद्देश्य ५ मि.

प्रशिक्षकले स्वास्थ्य संस्था प्रमुखलाई धन्यवाद दिई यस गोष्ठीको मुख्य उद्देश्य स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक तथा समुदायको स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सम्बन्धी भिन्नाभिन्न दृष्टिकोणलाई एउटै साभा दृष्टिकोणमा एकीकृत गरी एउटै

उद्देश्य प्राप्त गर्नु हो भन्ने कुरा बताउदै न्यूजप्रिन्ट नं २ देखाउनुहोस् र आवश्यकता अनुसार व्याख्या गरिदिनुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं ट २

गोष्टीको उद्देश्य

प्राथमिकतामा परेका समस्याहरूलाई समाधान गर्न व्यवहारिक कार्य योजना तयार गरी त्यसको कार्यान्वयनको लागि समुदाय, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिहरूको सहभागितामा साभा दृष्टिकोण तयार गरी साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु यस गोष्टीको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

ख. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवाबारे छोटो जानकारी १० मि.

- सहभागीलाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीयबारे के कस्तो जानकारी छ भन्ने कुरा सोनुहोस्? सहभागीहरूको विचारलाई कदर गर्दै साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीयबारे तयारी न्यूजप्रिन्ट नं ट ३ को प्रयोग गरी साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको बारेमा बताउनुहोस् ।

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय न्यूजप्रिन्ट नं ट ३

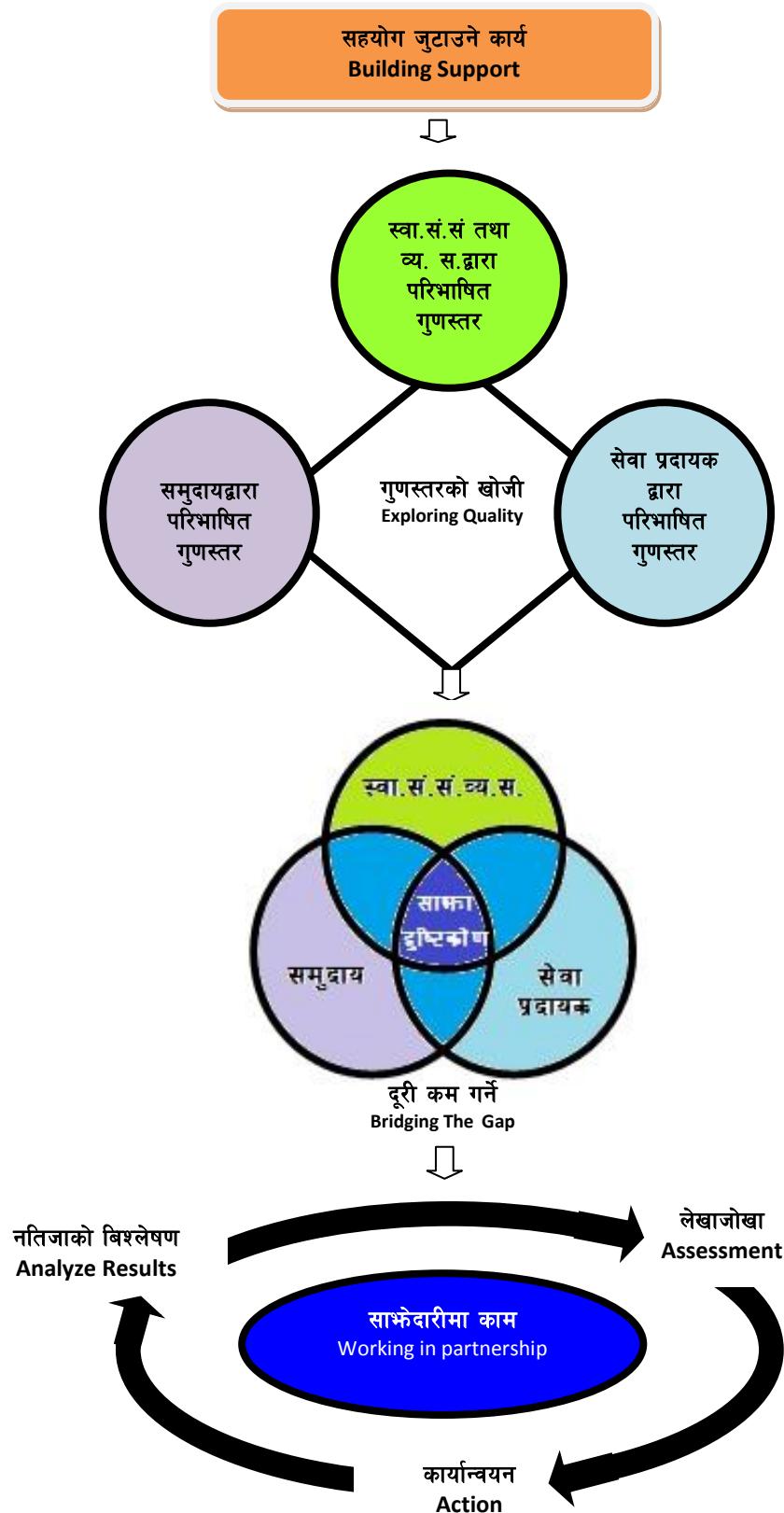
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको समुदायको संलग्नतामा गुणस्तर सुधार प्रकृयालाई परिभाषित, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्न अपनाउने एक विधि हो । यसले समुदायको परिचालन गरी गुणस्तरको पहिचान गर्दै तिनमा सुधार ल्याउने काम गर्दछ ।

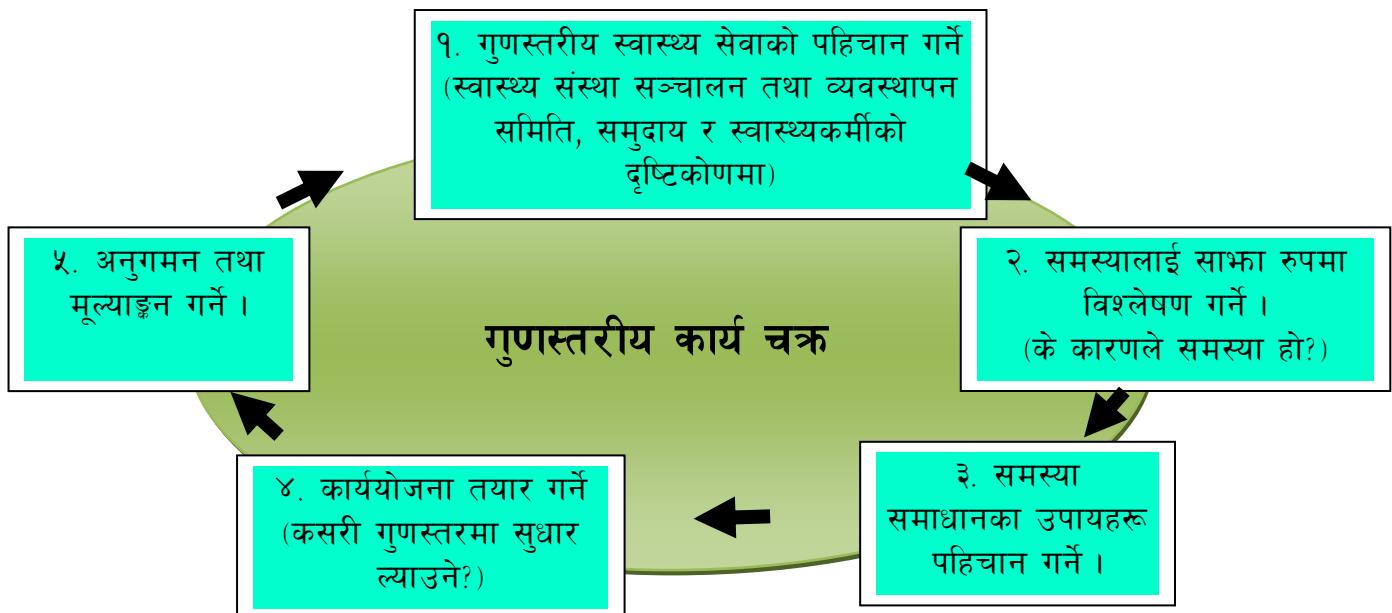
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन ? न्यूजप्रिन्ट नं. ट ४

- सुपरिवेक्षण तथा अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा, सेवाप्रदायकको उत्तरदायित्वलाई व्यापकता दिनको लागि ।
- सेवा र सुविधाहरूलाई वृद्धि गरी स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा अपेक्षित सुधार ल्याउन ।
- केन्द्रीय वा राष्ट्रियस्तरमा गरिएका सुधार कार्यहरू स्थानीय स्तरमा पुऱ्याउन ।
- समुदायका आवश्यकता अनुसारको गुणस्तरसम्बन्धी चासो र सान्दर्भिकतालाई ध्यान पुऱ्न नसकेको हुँदा यस्ता सुधारका प्रयासहरूबाट सुधार ल्याउन ।
- समुदाय र सेवा प्रदायकका बीचमा धेरैजसो सामाजिक तथा सांस्कृतिक दूरी विद्यमान छ । सेवा लिने र दिने बीचको समान अवधारणा स्थापित गरी दूरी कम गर्न ।
- स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरसम्बन्धी समस्याको समाधानका उपायहरू समुदायमा वा अन्य सार्वजनिक वा निजी क्षेत्रका संस्थाहरूसँग पनि हुन सक्छन् । त्यसकारण साभेदारी प्रक्रियाले समुदायका सदस्यहरूलाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य दिलाउने तर्फ संलग्न गराउन सक्ने भएकोले ।
- छिटो, छिरिटो, विश्वासिलो र प्रभावकारी सेवा पाउन ।
- हाल भइरहेको स्वास्थ्य सेवाको अवस्थामा गुणात्मक सुधार ल्याउन ।
- लक्षित समूहमा स्वास्थ्य सेवको पहुँच बढाउन ।
- लैङ्गिक समानता र समावेशीको दृष्टिकोणबाट सबैमा स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बढाउन ।
- गुणस्तर सेवाहरूको समानतापूर्ण प्रयोग भएको र सबैको पहुँचमा हुने गरी वृद्धि गरिनु पर्दछ र त्यस्ता सेवाहरूलाई आत्मसात् समेत गरिनु पर्ने भएकोले ।

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको चरणहरू न्यूजप्रिन्ट नं ट ५

गुणस्तरीय कार्यचक्र न्यूजप्रिन्ट नं ट ६

ग. टोली निर्माण गर्ने खेल खेलाउनुहोस् : १० मि.

सहभागीहरूलाई साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर सुधार प्रक्रिया सबै समूहका लागि साभा दृष्टिकोण र समझदारी हुन अति आवश्यक छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् । यससँग सम्बन्धित एउटा मनोरञ्जनात्मक र उद्देश्यमूलक खेल खेलन लागेको कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस् ।

टोली निर्माण खेलको नमूना:

यस खेलमा करिब १० मिनेट समय हुने कुरा सुरुमा नै जानकारी दिनुहोस् । सहभागीहरू मध्ये ३ समूहमा विभाजन गर्नुहोस् र प्रत्येक समूहमा निम्नानुसार खेल खेलाउनुहोस् ।

सहभागीहरूलाई खेल सम्बन्धी आवश्यक निर्देशन दिनुहोस् ।

- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य कार्यकर्ता र समुदायका सहभागीहरूलाई मिश्रित समूह हुने गरी २ वटा समूहमा पर्ने गरी विभाजन गर्नुहोस् ।
- एउटा मार्करमा करिब ४/४ फिटको ६ देखि ८ टुक्रा धागोले बाँध्नुहोस् ।
- ६ देखि ८ जनाको समूहमा सहभागीहरू प्रत्येकलाई धागो समात्न लगाउनुहोस् ।
- अब सबैलाई गोलाकारमा उभिन अनुरोध गर्नुहोस् ।
- भुइमा एउटा न्यूजप्रिन्ट राखी त्यसको बीचमा गोलो धेरा (करिब २ ईन्च) बनाउनुहोस् ।
- सहभागीहरूले बनाएको गोलाकारको बीच भुइमा पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट (न्यूजप्रिन्टमा करिब २ ईन्चको गोलो धेरा भएको) राख्नुहोस् ।
- अब सहभागीहरूलाई न्यूजप्रिन्टमा भएको उत्त सानो गोलो धेरामा धागोले बाँधेको मार्करद्वारा छुन (प्वाइन्ट गर्न) लगाउनुहोस् ।

खेल समाप्त भएपछि सहभागीहरूलाई धन्यवाद दिँदै आ—आफ्नो स्थानमा बस्न लगाउनुहोस् र यो खेलबाट के सिकियो भन्ने बारे छलफल गर्दै सहभागीहरूले राखेको विचारलाई कदर गर्दै टोली निर्माणको महत्व पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ८ अनुसार बताउनुहोस् ।

टोली निर्माण खेलको महत्व न्यूजप्रिन्ट नं. ८ ७

टोली निर्माणको महत्व

- समुदाय, स्वास्थ्य कार्यकर्ता र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिसँगै मिलेर काम गर्दा समुदायका केही मानिसहरूलाई कहिलेकाहीं असजिलोपन लाग्न सक्छ ।
- टोली निर्माण गर्दा सँग सँगै काम गर्न सहज वातावरण सृजना हुन्छ र सञ्चारका बाधाहरू हटाउन सकिन्छ ।
- सामाजिक र सांस्कृति अवरोधहरूलाई पनि गुणस्तरकै एक अंश मान्ने हो भने यस्तो टोलीको महत्व अझ बढ्छ ।
- चुनौती रहित वातावरण सृजना गराई सामुहिक कार्यमा सहज हुने ।
- एक आपसमा मित्रताको भावनामा वृद्धि गराई सञ्चारका बाधा अड्चनहरू कम गराउने ।

घ. सूचनाको विश्लेषण र वर्गीकरण (Analyzing and Categorizing of Information) १० मि.

सहभागीहरूलाई समूह छलफलको भूमिका अभिनयबाट आएका सूचनाको विश्लेषण कसरी गर्ने भनेर सोधनुहोस् । उत्तर विभिन्न आउन सक्छ, सहभागीहरूको उत्तरलाई सकारात्मक रूपमा लिँदै, सूचनाहरूको वर्गीकरण गर्नको लागी प्रयोग गर्न सकिने वर्गका केही उदाहरणहरू निम्नानुसार बताउनुहोस् ।

- ठाउँ/वातावरण
- सामाग्री आपूर्ति
- उपकरण/औजार/औषधी
- सेवा प्रदायकको प्राविधिक दक्षता
- ग्राहक/सेवा प्रदायकबीचको सम्बन्ध
- सेवाको उपलब्धता
- सञ्चार/सूचना

सहभागी पुस्तिकाको सेसन च को पाना नं ३४ मा रहेको प्रयोग गर्न सकिने वर्गहरूका केही उदाहरण रहेको जानकारी गराउनुहोस् ।

- समूह छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई सूक्ष्म अवलोकन गरी त्यसको भावना वा आशय फरक नहुने गरी मेटाकार्डमा लेख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् । एउटा मेटा कार्डमा एउटामात्र समस्या लेख्न लगाउनुहोस् ।
- पहिचान गरेका समस्याहरू दुरुस्त भए नभएको निश्चित गर्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- तीन समूहमा विश्लेषण गरिएका समस्याहरूलाई ३ रंगका मेटा कार्डमा लेख्न लगाउनुहोस् ।
- अब सहभागीहरूलाई ३ समूह (क, ख, ग) मा विभाजन गर्नुहोस् ।

- एक समूह (क समूह) लाई समुदायसंगको समूह छलफल भूमिका अभिनय गरी गुणस्तर खोजीमा प्राप्त गरेका सूचनाहरू (सेतो संग) मेटाकार्डमा लेख्न लगाउनुहोस् । अर्को समूह (समूह ख) लाई सेवा प्रदायकसंगको समूह छलफल भूमिका अभिनय गरी गुणस्तर खोजी प्राप्त गरेका सूचनाहरू (पहेलो रंगको) मेटाकार्डमा लेख्न लगाउनुहोस् । अन्तिम समूह (समूह ग) लाई व्यवस्थापन समितिको समूह छलफल भूमिका अभिनय गरी गुणस्तर खोजीमा प्राप्त गरेका सूचनाहरू (रातो/कलेजी रंगका) मेटाकार्ड प्रयोग गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।

ड. प्रस्तुतीकरणका लागि सूचना एकीकृत पार्ट (Integrate for Presentation) १० मि.

उत्तर माथिका कार्य पुराभए पछि

- यसरी ३ समूहमा वर्गीकरण गरेको मेटा कार्डहरू प्रस्तुतिका लागि तयार भएको जानकारी गराउनुहोस् ।
- यसरी सूचनाहरूको वर्गीकरण गरेर सेवा प्रदायक, समुदाय, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिहरूको उपस्थिमा दूरी कम गर्ने गोष्ठी सञ्चालन गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।

प्रशिक्षकलाई नोट:

समूह छलफलबाट आएका कुराहरू मेटा कार्डमा उल्लेख गर्दा वहाँहरूको मौलिक विचारहरू नै लेख्नुपर्छ, आफ्नै विशिष्ट प्रकारका विचारलाई अरुमा गाभिहाल्नु हुन्न । उदारहणका लागि यदि कुनै समूहले स्वास्थ्य केन्द्रमा औषधी छैन भनेर टिप्पणी गरेको छ र अर्कोले सुई छैन र हेरक रोगीका लागि उस्तै गोली दिइन्छ भनेर संकेत गरेको छ भने यस्ता कुरालाई छुट्टाछुट्टै रूपमा रहन दिनुपर्छ । दुइटैलाई मिलाएर संक्षेपीकरण गरी औषधीको अभाव बनाइदिएर विश्लेषण गर्न थालियो भने सहभागीहरूले सामग्री आपूर्तिमा समस्या छ भन्ने निष्कर्ष निकाल्न सक्छन् । जे होस्, सुई र उही औषधी भन्ने सुरुका भनाईहरूलाई जस्ताको तस्तै टिपोट गरिराख्यो भने तिनलाई अर्को चरणमा विस्तृत समस्या विश्लेषण गर्ने बेला प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

च. दूरी विश्लेषण गर्ने (Analyze the gap) १० मि.

गुणस्तर सम्बन्धी सबै दृष्टिकोणहरू प्रस्तुत गर्ने क्रममा तिनीहरूका बीचको समानता र भिन्नताको विश्लेषण गर्न आवश्यक छ । यसका लागि भेन डायग्रामको (Veen Diagram) प्रयोग गर्न सकिन्छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- प्रशिक्षकले पहिलानै तयार गरेर राखेको तीनवटा ठुलुला एक आपसमा गाँसिएका सर्कल भएको न्यूजप्रिन्टमा देखाउनोस् ।
- तीनवटा सर्कलको बीच भागमा खप्टिएको भागले के बुझाउँछ भनीसोध्नुहोस् । सम्भवत साभा विचार भन्ने किसिमका उत्तर आउनसक्छ, उहाँहरूको विचारलाई सहमति जनाउँदै खप्टिएको भागले गुणस्तरबारेको स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, समुदाय र सेवा

प्रदायकका साभा विचारहरूको प्रतिनिधित्व गर्दै भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

छ. साभा दृष्टिकोणको विकास (Developing a Shared vision) २० मि.

अहिलेसम्म स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरलाई आ-आफ्नै हिसाबले भिन्नाभिन्नै आँखाले हेर्ने काम भयो भन्ने कुरा बताउनुहोस् । साभा दृष्टिकोणको विकास गर्न पहिलो खुद्किलाको रूपमा एक अर्काको दृष्टिकोण जान्न आवश्यक हुन्छ । धेरैजसो विचारहरू फरक भएता पनि कुनै कुनै समान पनि पाइन्छन् । यो समय यस्ता फरक विचारहरूलाई एकैठाउँमा गाभ्ने बेला हो भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

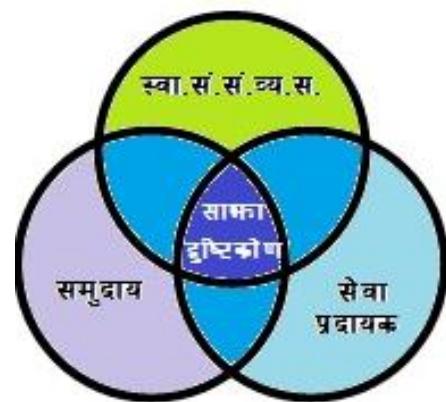
पहिले नै तयार बनाइएको भेन डायग्राम टाँस्नुहोस् । यसमा लेखिएका कुराहरू सहभागीहरूले राम्ररी देखिएको कुरा यकिन गर्नुहोस् ।

१ स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदाय बाट प्राप्त समस्याहरूको मेटाकार्ड पहिलानै तयारी हालतमा राखेको कुरा यकिन गर्नुपर्छ ।

२ समूह छलफलबाट आएका समस्याहरूको सूची पालैपालो सहभागीहरूलाई देखाउदै पढेर सुनाउनुहोस् र Venn Diagram मा व्यवस्थापन समितिको समस्या सोही गोलाकारमा स्वास्थ्य संस्थाको समस्या, स्वास्थ्य संस्था लेखिएको गोलाकार र समुदायको समस्या समुदायको गोलाकार भित्र टाँस्नुहोस् ।

३. सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायबाट आएका अलग अलग विचारहरूलाई अब एउटै साभा दृष्टिकोण बनाउनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- एक पटक तीनै समूहबाट के के समस्याहरू आएका रहेछन् पढेर सुनाउनुहोस् ।
- समुदाय, व्यवस्थापन समिति र सेवा प्रदायकबाट आएका साभा समस्याहरूमा कुन कुन साभा समस्याहरू छन् ति कार्डहरू तीनै समूहको समझदारीमा साभा दृष्टिकोणमा टाँस्नुहोस् । (यसरी साभा दृष्टिकोणमा कार्ड राख्दा सबै समूहको सहमति हुन जरुरी हुन्छ ।)
- साभा दृष्टिकोणमा परेका कार्ड बाहेक समुदाय, व्यवस्थापन समिति र सेवा प्रदायकमा रहेका अन्य कार्डहरू एक एक गरी पढेर साभा दृष्टिकोण हो वा होइन सोधी सोही अनुसार टाँस्नुहोस् ।
- आपसी समझदारीमा साभा दृष्टिकोणमा नपरेका कार्डहरूलाई सोही स्थानमा राख्नुहोस् ।
- अहिलेसम्म स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरलाई स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदायका आ-आफ्नै आँखाले हेरी त्यसलाई भिन्ना भिन्नै अर्थ लगाउने कार्य भैरहेकोले साभा दृष्टिकोणको विकास गर्न पहिलो खुद्किलाको रूपमा एक अर्काको दृष्टिकोण जान्न आवश्यक हुन्छ भन्ने कुरा सहभागीहरूलाई बताउनुहोस् ।

- कयौं कुराहरू समान पाइएता पनि कतिपय विचारहरू फरक हुन्छन् । त्यसकारण अबको समय सबैलाई एकै ठाउँमा गाभी साभा दृष्टिकोण बनाउने बेला हो भन्ने कुरा जानकारी गराउनुहोस् ।
४. माथि टाँसिएको समस्याहरूबारे सहभागीहरू बीच छलफल गराई साभा दृष्टिकोणको निर्माण गर्नुहोस् ।

प्रशिक्षकलाई नोट:

- दूरी कम गर्ने गोष्ठी चलाउँदा विवाद हुन सक्ने कुरा लाई ध्यानमा राखी त्यस्तो बेला संयमता पूर्वक नैतिक वा मध्य मार्ग भूमिका अपनाउनु पर्ने हुन्छ भन्ने कुरा याद राख्नुहोस् ।
- साभा दृष्टिकोण नआएका बुँदालाई सहमति लिई राख्ने वा नराख्ने यकिन गर्नुहोस् ।
- समूह छलफलबाट आएका कुराहरू मेटा कार्डमा उल्लेख गर्दा वहाँहरूको मौलिक विचारहरू नै लेख्नु पर्ने कुरामा ध्यान दिनुहोस् ।
- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायका विचारहरू छुट्याउन ३ किसिमको फरक रंगको मेटाकार्ड र मार्कर प्रयोग गर्नुहोस् ।

ज. समस्याहरूको प्राथमिकीकरण १० मि.

- साभा दृष्टिकोणमा आएका समस्याहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् । साभा दृष्टिकोमा परेका सबै समस्याहरूलाई एक पटक पढेर सुनाउनुहोस् । प्राथमिकीकरण गर्नको लागि विभिन्न तरिकाहरू अपनाउन सकिन्छ यसमा चाहीँ हामी मतदानद्वारा समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्दैछौं भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

मतदानको लागि निर्देशन:

- प्रत्येक समस्याहरूलाई एक एक गरी कुर्सी वा टेबल वा भुईमा राख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- प्रत्येक समस्या संगै एक एक वटा खाली गिलास राख्नु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- साभा दृष्टिकोणमा परेका समस्याको संख्या गणना गरी प्रत्येक समस्या बराबर ३ वटा केराउको दाना मतदान गर्नको लागि सहमतिलाई दिनुहोस् । (उदाहरणको लागि १२ वटा समस्या \times ३ दाना = ३० दाना)
- सहभागीहरूलाई केराउको दाना दिई मुख्य प्राथमिकता पर्ने समस्यालाई तीनवटा केराउको दाना खसाल्ने त्यस पछिको प्राथमिकतामा क्रमशः दुई र एक दाना खसाल लगाउनुपर्छ भन्ने जानकारी दिनुहोस् ।
- सहभागीबाट नै मतगणना गरी मतदानको नतिजा सार्वजनिक गर्न लगाउनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- मतदानको नतिजा प्रकाशित भईसके पछि, प्राथमिकता क्रम अनुसार समस्या विश्लेषण गरी कार्ययोजनामा राख्नुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

उक्त कार्य पश्चात् स्वास्थ्य सेवालाई अभ प्रभावकारी पारदर्शी सर्वसुलभ, गुणस्तरीय बनाउन सबैको साभा दृष्टिकोणबाट प्राथमिकीकरणमा परेका समस्याहरूको समाधान गर्न स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिबाट अनुगमनको ठुलो भूमिका रहन्छ भन्ने कुराको जानकारी दिनु पर्ने कुरा बताउनुहोस् ।

च. स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको भूमिका १० मि.

- सहभागीहरूलाई व्यवस्थापन समितिका भूमिका के के हुनसक्छ भन्ने बारे सोधनुहोस् ।
- उत्तर विभिन्न आउन सक्छ वहाँहरूको विचारलाई उचित कदर गर्दै पहिला नै तयार गरिराखेको मेटा कार्डमा लेखिएको: कर्मचारी व्यवस्थापन, भौतिक पूर्वाधार, औषधी/उपकरण, स्रोत परिचालन, योजना/कार्यान्वयन/अनुगमन, सञ्चार/समन्वय/सहयोग, सुशासन, स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी छुट्टाछुट्टै तयारी मेटाकार्ड क्रमशः सहभागीहरूलाई देखाउदै उक्त मेटाकार्डमा उल्लेख गरिएको विषय व्यवस्थापन समितिको भूमिका हुन सक्दछ कि सकैन भन्ने प्रश्न गर्दै न्यूजप्रिन्टको सिरमा टाँसी प्रत्येक बुँदा अन्तर्गत गर्नुपर्ने भूमिका बारे छलफल गर्दै न्यूजप्रिन्टमा लेखनुहोस् ।

स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका भूमिकाहरू न्यूजप्रिन्ट नं. ट ९

- कर्मचारी व्यवस्थापन
- भौतिक पूर्वाधार
- औषधी/उपकरण
- स्रोत परिचालन
- योजना/कार्यान्वयन/अनुगमन
- सञ्चार/समन्वय/सहयोग
- सुशासन

छ. कार्ययोजना निर्माण १५ मि.

कार्ययोजना भनेको के होला ? भनी २/४ जना सहभागीहरूलाई सोधनुहोस् । आएका उत्तरलाई सकारात्मक रूपमा लिई सहभागीले भनेका कुराहरूलाई समेट्दै कार्ययोजनाबारे निम्नानुसार पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ट १० देखाई जानकारी दिनुहोस्:

कार्ययोजनाको परिचय न्यूजप्रिन्ट नं. ट १०

कार्ययोजना

कुनै विषयमा सुधार गर्नका लागि के काम, कसले, किन के के स्रोत जुटाई कसरी र कहिलेसम्म गर्ने भनी निश्चित ढाँचामा तयार गरीएको खाका नै कार्ययोजना हो । यो जहिले पनि भविष्यमा गर्नपर्ने कामको लागि तयार गरिन्छ ।

- कार्ययोजनाको चार्ट फारामको नमूना न्यूजप्रिन्ट नं. ट ११ सबैले देख्ने स्थानमा झुण्डयाई कार्ययोजना बारेमा जानकारी दिनुहोस् ।

कार्ययोजनाको फारामको नमूना न्यूजप्रिन्ट नं. ट ११

कार्ययोजना फारम

स्वास्थ्य संस्थाको नाम:

जिल्ला:

कार्ययोजना अवधि मिति देखि सम्म

क्र.स	समस्या (के)	समस्याको जड कारणहरू (किन?)	समाधानका उपायहरू (के गर्ने/कसरी गर्ने?)	कार्य सम्पन्न गर्ने अवधि (कहिले सम्म गर्ने?)	जिम्मेवारी व्यक्ति (कसले)	अवस्था	कैफियत

तयार गर्ने

प्रमाणित गर्ने

नाम:

नाम:

पद:

पद:

मिति:

मिति:

➤ प्राथमिकीकरणमा परेका (आफुबाट समस्या समाधान हुन सक्ने र अन्यको सहयोगमा समस्या समाधान हुन सक्ने) समस्याहरूलाई कार्य योजना फारामको समस्या महलमा राख्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- त्यसपछि कार्य योजनामा उल्लेख भएअनुसार सहभागीसँग छलफल गर्दै लेख्दै जानुहोस् ।
- तयार गरिएको कार्ययोजना फाराम एक पटक पढेर सुनाउनुहोस् केही थपघट गर्नपर्ने भएमा सो पनि गर्नुहोस् ।
- अन्त्यमा तयार भएको कार्ययोजनाको दुइप्रति उर्तानुहोस्, एक प्रति स्वास्थ्य संस्थामा फाइल गरी राख्न लगाउनुहोस् र अर्को प्रति जिल्ला स्वास्थ्य वा जनस्वास्थ्य कार्यालयमा बुझाउन आफूसँगै लिनुहोस् ।
- साथै अबका दिनदेखि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिले के कति कार्य गर्नु भयो भन्ने अनुगमन यही कार्ययोजनाबाट गर्न सकिने कुरा पनि भन्नुहोस् ।
- कार्य योजना तयार भएको ७ दिन भित्र गुणस्तर सुधार टोलीको बैठक बस्नु पर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।
- कार्ययोजनामा नपरेका कुरा प्रत्येक महिना समितिको बैठकमा छलफल गरी समस्याहरूलाई समाधान गर्न यसै प्रकारले कार्ययोजना बनाउनु पर्ने कुरा सहभागीलाई जानकारी दिनुहोस् । उक्त कार्ययोजनाको नमूना फाराम सहभागी पुस्तिकाको सेसन ६ पाना नं.१ मा भएको कुरा जानकारी दिनुहोस् ।

छ. स्वास्थ्य संस्था स्तरीय गुणस्तर सुधार टोलीको गठन (Formation of QI Team) ५ मि.

सहभागीहरूलाई स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार पद्धति, कार्यान्वयन निर्देशिका, स्वास्थ्य सेवा विभाग, व्यवस्थापन महाशाखा, २०६६ मा उल्लेखित बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्तर अनुसार गठन

गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिँदै सहभागीहरूसँग गुणस्तरीय टोली गठन भए नभएको सोधी यकिन गर्नुहोस् । उत्तर सम्भवतः गठन भैसकेको आउन सक्छ ।

- यदि उक्त गुणस्तर सुधार टोली गठन गरिसकेको अवस्थामा छुट्टै टोली गठन गर्न आवश्यकता पढैन भन्ने कुरा जानकारी दिनुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं ट १२ देखाई छलफल गर्नुहोस् ।

गुणस्तर सुधार टोलीको गठन न्यूजप्रिन्ट नं ट १२

स्वास्थ्य संस्था	गुणस्तर सुधार टोली	संख्या
उपस्वास्थ्य चौकी	उप स्वास्थ्य चौकी प्रमुख	१ जना
	मातृशिशु कार्यकर्ता/ग्रामीण स्वास्थ्य कार्यकर्ता	१ जना
	उपस्वास्थ्य चौकी व्यवस्थापन समितिबाट	१ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
		जम्मा: ५ जना
स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी प्रमुख	१ जना
	अ.न.मी./अ.हे.ब.	१ जना
	स्वास्थ्य चौकी व्यवस्थापन समितिबाट	१ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
		जम्मा : ५ जना
प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख	१ जना
	हेल्प असिस्टेण्ट/अ.हे.ब.	१ जना
	स्टाफ नर्स/अ.न.मी.	१ जना
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र व्यवस्थापन समितिबाट	२ जना
	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट	१ जना
	उपभोक्ता वा सेवाग्राहीबाट	१ जना
		जम्मा : ७ जना

पुनर्श्च : उपरोक्त अनुसारको टोली गठन गर्न सुझाव गरिएको छ । तापनि स्वास्थ्य संस्थाहरूले उपरोक्त अनुसारका कर्मचारी स्वास्थ्य संस्थामा छैनन् भने अन्य उपयुक्त कर्मचारीलाई टोलीमा समावेश गर्न सक्नेछन् र आवश्यकता बमोजिम अन्य संघ संस्था तथा व्यक्तिहरूलाई उक्त समितिमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

- सहभागीहरूलाई यदि कुनै स्वास्थ्य संस्थामा गुणस्तर टोली गठन सम्बन्धी विवाद भए वा गठन गर्न अप्टेरो पर्ने अवस्थाको सिर्जना भए सोही दिनमा गठन गर्नुपर्ने छैन भन्ने कुराको जानकारी गराउनुहोस् । यस्तो स्थितिमा वर्तमान अवस्थामा रहेको व्यवस्थापन समिति र सेवा प्रदायकसँग सल्लाह गरी पछि मात्र गुणस्तर सुधार टोली गठन गरिनु पर्दछ, भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।
- स्वास्थ्य संस्थास्तरीय गुणस्तर सुधार टोलीले गर्नुपर्ने काम कर्तव्यबारे सहभागीहरूलाई सोध्नुहोस् । उत्तर विभिन्न आउन सक्छ, वहाँहरूको विचारलाई सकारात्मक रूपमा लिँदै गुणस्तर सुधार टोलीको काम र कर्तव्यबारे विस्तृत रूपमा जानकारीको लागि सन्दर्भ पुस्तिकाको भाग ६ पाना नं. २ पल्टाउन लगाई सहभागीहरूलाई पालो पालो पढ्न लगाउनुहोस् र आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्नुहोस् ।

अन्त्यमा सेसनको मुख्य सन्देश भन्नुहोस् र सक्रिय सहभागिताका लागि सबैलाई धन्यवाद दिँदै सेसन समापन गर्नुहोस् ।

ज. समापन समारोह: ५ मि.

- विसर्जन कार्यक्रम गर्दा सहभागीहरूमध्ये एक जना सहभागीलाई छोटकारीमा गोष्ठीको प्रतिक्रिया व्यक्त गर्नका लागि अनुरोध गर्नुहोस् ।
- प्रमुख अतिथिको उपस्थिती भएमा, छोटकारीमा मन्तव्य दिन लगाउनुहोस् ।
- गोष्ठीको अक्ष्यक्षबाट गोष्ठीको समापन गराउनुहोस् ।
- विसर्जनका समयमा प्रतिक्रिया व्यक्त गर्ने सहभागीहरूका विचारहरू/सुझावहरू कार्यक्रमको सहजकर्ताले आवश्यकता अनुरूप डायरीमा नोट गर्नुहोस् । त्यस्ता आवश्यक टिपोटहरू प्रतिवेदन तयार गर्दा सुझावको रूपमा समावेश गर्नुपर्छ ।

उपरोक्त अनुसार प्रत्यक समूहको अभिनय पछि आवश्यक पृष्ठपोषण गर्नुहोस् र भोलि हुने गोष्ठीको लागि शुभकामना व्यक्त गर्नुहोस् ।

सारांश ५ मि.

यस सेसनमा समूह छलफलमा भएको कुराहरू समीक्षा भैसकेको कुरा पुनरावलोकन गर्नुहोस् । दूरी कम गर्ने गोष्ठीको लागि गर्नुपर्ने तयारी र जिम्मेवार सम्बन्धी छोटकारीमा समीक्षा गर्नुहोस् । आजका दिनमा सक्रियतापूर्वक भाग लिनु भएकोमा धन्यवाद दिँदै सेसन समाप्त गर्नुहोस् ।

सेसन १

मध्यवर्ती मूल्यांकन परीक्षा सम्बन्धी निर्देशिका (Mid Term Evaluation)

पाठको उद्देश्यः (Primary Objective)

यस मूल्यांकनको अन्त्यमा सहभागीहरू यस भन्दा अगाडि का सेसनहरूमा बुझाइएको प्रक्रियाहरूको स्तर पाहेचान हुनेछन् ।

वस्तुगत उद्देश्यहरू (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन् :

- सिकाइ प्रक्रियाहरूको स्तर यकिन गर्ने ।
- सहभागी पुस्तिका तथा सन्दर्भ पुस्तिका प्रयोगमा ल्याउने ज्ञान र सीपको विकास गराउनु ।

समयः (Time): ३० मिनेट

सामाग्रीहरूः (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामाग्रीहरू (**Session Supporting Materials**)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

छैन

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (**Lesson Supporting Materials**)

मध्यवर्ती मूल्यांकन प्रश्नावली

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology):

- प्रवचन
- सामूहिक छलफल
- उत्तर रुजु

विषयवस्तु (Content)

- सिकाइ प्रक्रियाहरूको स्तर यकिन गर्न मध्यवर्ती मूल्यांकन प्रश्नावली भर्न लगाउने ।
- सहभागीहरूबाट तालीमको प्रतिक्रिया लिन सहभागी प्रतिविम्ब फाराम भर्न लगाउने ।
- प्रश्नावली भर्न सहभागी पुस्तिका तथा सन्दर्भ पुस्तिका प्रयोगमा ल्याउन लगाउने ।

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

क. मध्यवर्ती मूल्यांकन परीक्षा सम्बन्धी निर्देशिका: २० मिनेट

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम सम्बन्धी तालीमको अन्त्यमा तालीम मध्यवर्ती मूल्यांकन परीक्षा हुने कुराको जानकारी दिनुहोस् र उक्त कार्यको लागि सहभागी पुस्तिकाको तालीम मध्यवर्ती मूल्यांकन सेसन ठ पाना नं २ पल्टाउन लगाई अभ्यास गराउनुहोस् । अभ्यास गराउन निम्न अनुसार प्रशिक्षकहरूको लागि यो निर्देशिका तयार गरिएको छ ।

१. मूल्यांकन परीक्षाको समय १५ मिनेटको हुने जानकारी सहभागीहरूलाई परीक्षा सञ्चालन हुनुपर्व दिनुहोस् ।
२. प्रश्नावलीमा भएका उत्तरहरू तयार गर्न सन्दर्भ र सहभागी पुस्तिका उपयोग गरी उत्तर लेख्नुपर्ने कुराको जानकारी दिनुहोस् ।
३. प्रशिक्षकले समय सकिएको घोषणा गर्नुहोस् र सबै सहभागीहरूको ध्यानाकर्षण गर्दै उत्तर पुस्तिका आफूसँगै राख्नको लागि अनुरोध गर्नुहोस् ।
४. उत्तरहरू रुजु गर्ने - ५ मिनेटको
 - सहभागीहरूले लेखेका उत्तरहरू मिल्यो वा मिलेन भन्ने कुरा सामूहिक रूपमा हरेक प्रश्नको उत्तरहरू क्रमशः सहभागीहरूलाई प्रशिक्षकले नै सोधेर उत्तरहरू रुजु गर्नुहोस् । यदि कसैको उत्तर फरक हुन गएमा कारण सहित सञ्चाउन मौका दिनुहोस् ।
 - उक्त कार्यको समाप्तिपछि अन्त्यमा सहभागीहरूको उत्तर पुस्तिका भविष्यमा आवश्यकता अनुसार सन्दर्भ सामाग्रीको रूपमा प्रयोगको लागि उहाँहरूलाई नै राख्नको लागि अनुरोध गर्नुहोस् ।

मूल्यांकन परीक्षामा सक्रियतापूर्वक भाग लिनुभएकोमा धन्यवाद दिनुहोस् ।

ख. तालीम प्रतिविम्ब: ५ मिनेट

अब तालीम सम्बन्धी सहभागीहरूको प्रतिविम्ब लिन लागिएको जानकारी गराई सहभागीहरूको प्रतिविम्ब (Participant Reflection on Training) फाराम सहभागी पुस्तिकाको सेसन ठ पाना नं ४ पल्टाउन लगाउनुहोस् ।

- सहभागीलाई तालीमको प्रतिक्रियाबारे आफुलाई लागेका कुरा सहभागी प्रतिविम्बमा भर्न अनुरोध गर्नुहोस् ।
 - सहभागीहरूले उक्त प्रतिविम्ब भरिसकेपछि प्रशिक्षकले संकलन गरी तालीम पश्चात् प्रशिक्षकहरू सबै बसी अध्ययन गर्नुहोस् ।
 - उक्त प्रतिविम्ब अनुसार प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र प्रशिक्षकले पृष्ठपोषणको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस् ।
- ग. यस पश्चात् तालीमको सारसंक्षेप सेसन सुर गर्नुहोस्

तालीम मध्यवर्ती मूल्याङ्कन

नाम : पद :

स्वास्थ्य संस्था : जिल्ला : समय : १५ मि

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय तालीमको मध्यवर्ती मूल्याङ्कन परीक्षा निम्न प्रश्नहरूको उत्तर दिन पाँच दिने तालीममा दिइएको सन्दर्भ र सहभागी पुस्तिकालाई उपयोग गर्नुहोस् ।
सही उत्तरमा गोलो लगाउनुहोस् ।

१. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो?

- क. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदायद्वारा परिभाषित गुणस्तर सेवा
- ख. सेवा प्रदायकले आफ्नो इच्छा अनुसारको दिने सेवा
- ग. समुदायले मागे अनुसारको दिने सेवा
- घ. माथिको सबै

२. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरू के के हुन् ?

- क. सहयोग जुटाउने
- ख. गुणस्तरको खोज
- ग. दूरी कम गर्ने र साभेदारीमा कार्य
- घ. माथिका सबै

३. गुणस्तरको खोजी को कोसँग गरिन्छ?

- क. समुदायसँग
- ख. सेवा प्रदायकसँग
- ग. स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिसँग
- घ. माथिका सबै

४. दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा कस कसको सहभागितामा गुणस्तरसम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणको एउटै साभा दृष्टिकोण तयार गरिन्छ?

- क. समुदाय र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकको संलग्नता
- ख. स्वास्थ्य सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको संलग्नता
- ग. समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको संलग्नता
- घ. स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समिति र समुदाय संलग्नता

५. गुणस्तरका लागि समस्या पहिचान गरे पछि यी समस्याका मूल कारणहरू पत्ता लगाउन कुन विधि अपनाइन्छ?

- क. माणिको काँडा विश्लेषण
- ख. समस्या वृक्ष विश्लेषण
- ग. सुक्ष्म विश्लेषण
- घ. माथिका कुनै पनि होइन

६. गुणस्तर सुधार पद्धति, कार्यान्वयन निर्देशिका कुन महाशाखाबाट कहिले प्रकाशित गरिएको हो?

- क. व्यवस्थापन महाशाखा, २०६६
- ख. आपूर्ति व्यवस्था महाशाखा, २०६४
- ग. राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र २०६९
- घ. परिवार स्वास्थ्य महाशाखा, २०६५

७. समूह छलफलको लागि समुदायको पहिचान गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुरा के के हुन्?

- क. पहुँच नपुगेको वर्ग/क्षेत्र
- ख. १००० दिन भित्रका महिला
- ग. दलित र पिछडिएको वर्ग
- घ. माथिका सबै

८. साभेदारीमा काम गर्दा गुणस्तर सुधार कार्य चक्रका बुँदाहरू क्रमशः उल्लेख गर्नुहोस् ?

- १. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहिचान गर्ने (स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति,, समुदाय र स्वास्थ्यकर्मी दुवैको दृष्टिकोणमा)
- २. समस्यालाई साभा रूपमा विश्लेषण गर्ने । (के कारणले समस्या हो?)
- ३. समस्या समधानका उपायहरू पहिचान गर्ने ।
- ४. कार्ययोजना तयार गर्ने (कसरी गुणस्तरमा सुधार ल्याउने?)
- ५. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ।

९. सूचनाको वर्गीकरण गर्दा प्रयोग गर्न सकिने वर्गका उदाहरण मध्ये ४ वटा उल्लेख गर्नुहोस् ?

- १. ठाउँ/वातावरण
- २. सामाग्री आपूर्ति र उपकरण/औषधी
- ३. सेवादाताको प्राविधिक दक्षता
- ४. ग्राहक/सेवादाता बीचको सम्बन्ध
- ५. सेवाप्रणाली र कार्यप्रणाली
- ६. सेवाको उपलब्धता, सञ्चार/सूचना
- ७. सांस्कृतिक संवेदनशीलता/परम्परागत विश्वास र अभ्यास

१०. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको ५ वटा

भूमिका उल्लेख गर्नुहोस्?

- १. कर्मचारी व्यवस्थापन, २. भौतिक पूर्वाधार, ३. औषधी/उपकरण, ४ स्रोत परिचालन,
- ५.योजना/कार्यान्वयन/अनुगमन, ६.सञ्चार, समन्वय र सहयोग, ७ सुशासन, ८. स्वास्थ्य तथा पोषण सेवा

Participants Reflection

(सहभागीहरूको प्रतिविम्ब)

तालीम केन्द्र: _____

क) कृपया तल दिइएका कुनै एक अंकमा गोलो चिन्ह लगाउनु होस् (१=नराम्रो, २=ठीकै, ३=राम्रो, ४=धेरै राम्रो, ५= उत्तम

समग्रमा तालीमको प्रक्रियागत पक्ष	१.	२.	३.	४.	५.
----------------------------------	----	----	----	----	----

समग्रमा तालीमको व्यवस्थापन पक्ष	१.	२.	३.	४.	५.
---------------------------------	----	----	----	----	----

ख) कृपया तल दिइएका कुनै एक अंकमा गोल चिन्ह लगाउनु होस् (१. नराम्रो, २. ठीकै, ३. राम्रो, ४. धेरै राम्रो, ५. उत्तम

समग्रमा समयको पक्ष	(प्रस्तुतीकरण)	(छलफल)	(समूह अभ्यास)
	१. २. ३. ४. ५.	१. २. ३. ४. ५.	१. २. ३. ४. ५.

ग) कृपया तल दिइएका कुनै एक अंकमा गोलो चिन्ह लगाउनु होस् (१. नराम्रो, २. ठीकै, ३. राम्रो, ४. धेरै राम्रो, ५. उत्तम

१. प्रशिक्षकहरूको व्यवहार

१.	२.	३.	४.	५.
----	----	----	----	----

२. तालीम विधि

१.	२.	३.	४.	५.
----	----	----	----	----

३. PDQ सम्बन्धी विषयमा धेरै राम्रो जानकारी

१.	२.	३.	४.	५.
----	----	----	----	----

४. ज्ञानमा भएको वृद्धि

१.	२.	३.	४.	५.
----	----	----	----	----

५. सीपमा भएको वृद्धि

१.	२.	३.	४.	५.
----	----	----	----	----

६. अन्य केही भए (प्रस्त्रयाउनु होस्).....

१.	२.	३.	४.	५.
----	----	----	----	----

तालीमलाई अभ राम्रो बनाउन केही सुझाव भए बुँदागत रूपमा उल्लेख गर्नुहोस् ।

चेतना ३

तालीमको सारसंक्षेप (Training Summary)

पाठको उद्देश्य: (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा सहभागीहरूले तालीममा समावेश गरिएका मुख्य मुख्य बुँदाहरूको पुनरावलोकन गर्न सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरू (Enabling Objectives)

सहभागीहरूले यस सेसनको अन्त्यमा निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।

- तालीममा समावेश गरिएका मुख्य मुख्य बुँदाहरूको पुनरावलोकन गर्न सक्नेछन्।

समय: (Time): १५ मिनेट

सामग्रीहरू: (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामग्रीहरू (Session Supporting Materials)

ड १ तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य

ड २ तालीमको उद्देश्य

(ख) वितरण/प्रयोग गरिने सामग्रीहरू Lesson Supporting Materials)

सबै सहभागीलाई सहभागी पुस्तिका तथा सन्दर्भ सामाग्री उपलब्ध भएको यकिन गर्ने।

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology):

- प्रवचन
- सामूहिक छलफल

विषयवस्तु (Content):

- तालीमको पुनरावलोकन

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

क. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय तालीमको पुनरावलोकन - २५ मि

यस कार्यशालामा हामीले प्रथम दिन प्रस्तुत गरेको साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय तालीमको परिचय तथा पूर्वावलोकन अन्तर्गत सबै बुँदाहरू क्रमिक रूपमा वर्णन गरी सो बारेमा हामीले छलफल गरिसकेका छौं भन्ने कुराको स्मरण गराउनुहोस्।

छलफल भएका बुँदाहरू केही सहभागीलाई सोधेर जानकारी भएको यकिन गर्नुहोस् । यसपछि पूर्व तयारी न्यूजप्रिन्ट नं. ड १ देखाउनुहोस् र यसमा उल्लेख गरिएका बुँदाहरूलाई वर्णन गर्नुहोस् र यी कामहरू गर्न हामी सक्षम भयौं भन्ने बारे यकिन पार्नुहोस् ।
न्यूजप्रिन्ट नं. ड १

तालीम कार्यक्रमको लक्ष्य

यस तालीमको अन्त्यसम्ममा सहभागीहरू निम्न कार्यहरू गर्न सक्षम हुनेछन्:

- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर को बारेमा संक्षिप्त रूपमा बताउन सक्नेछन् ।
- साभेदारी गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्नु अघि कार्यक्रम लागू गर्नु पूर्व तयारी कसरी गर्ने भन्ने बारे बताउन सक्नेछन् ।
- साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवा प्रक्रिया सुरु गर्न स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र समुदायबाट आवश्यक सहयोग जुटाउनेबारे बताउन सक्नेछन् ।
- गुणस्तरको खोजी कस कससँग र कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी शिप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन् ।
- दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा सहभागीहरूले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, स्वास्थ्य संस्था र समुदायहरूबाट आएको गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणहरूलाई एउटै साभा दृष्टिमा एकीकृत गर्न सक्नेछन् ।
- गुणस्तर अभिवृद्धिको लागि साभेदारीमा काम गर्ने बारे बताउन सक्नेछन् ।
- लैंगिक समावेशी दुष्टिकोणले समेत व्यवस्थापन किन, कहाँ र कसरी भइरहेको छ, भन्ने विषयमा छलफल गराई सुधार गर्नु पर्ने पक्षहरूको सूचीकरण गर्ने सक्नेछन् ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितीको भूमिकाबारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन सक्नेछन् ।
- स्वास्थ्यकर्मी, समुदाय र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको दृष्टिकोणमा समूह छलफल द्वारा गुणस्तरको खोजी गर्न सक्नेछन् ।
- समूह छलफल बाट आएका सूचनाहरू दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा प्रस्तुतीकरण गर्नकालागि तयारी गरी सीप प्रदर्शन गर्न सक्नेछन् ।

यसपछि न्यूजप्रिन्ट नं. ड २ देखाई तालीमको उद्देश्य पनि वर्णन गर्नुहोस् ।

न्यूजप्रिन्ट नं. ड २

तालीमको सामान्य उद्देश्य

समुदाय, स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको संलग्नतामा साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पूर्व यस क्षेत्रमा संलग्न रहेका प्रशिक्षकहरूको ज्ञान, शीप र धारणा अभिवृद्धि गराई उक्त कार्यक्रम सञ्चालन गराउनु यो प्रशिक्षक तयारीको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

यी उद्देश्यहरू पूरा हुनु भनेको नै निर्धारित तालीमको लक्ष्य पूरा हुनसक्छ भन्नुहोस् ।

अब हामी ५ दिनको तालीमको सेसनको समाप्तिमा आइपुगेका छौं भन्नुहोस् । समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि महत्वपूर्ण भूमिका रहने बारे सहभागीहरूलाई भन्नुहोस् ।

- यस तालीममा प्रयोग गरिराख्नु भएको साझेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सम्बन्धी सन्दर्भ तथा सहभागी पुस्तिका एउटा महत्वपूर्ण सामाग्री हो । कुनै पनि बेला तपाईंहरूलाई अप्ट्यारो परेमा यी पुस्तिकाहरू पल्टाएमा त्यसको उत्तर पाउनु हुनेछ भन्ने कुरा स्मरण गराउनुहोस् ।
- अन्त्यमा सहभागीहरूलाई आ-आफ्नो उत्तरदायित्व पूरा गर्नमा सफलता मिलोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्नुहोस् ।

प्रशिक्षक नोट:

यस प्रशिक्षक निर्देशिकामा संलग्न रहेको तालीम प्रतिवेदन नमूना फाराम सहभागी पुस्तिकाको सेसन ड पाना नं २ मा रहेको जानकारी गराउँदै उक्त प्रतिवेदन राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र टेकुमा र जि. स्वा. का. मा तालीम समाप्तिको ७ (सात) दिन भित्र पठाई सक्नुपर्ने छ भन्ने कुरा बताउनुहोस् ।

सेसन ८

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि स्वास्थ्य संस्थाना दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी

Bridging the Gap workshop in Health Facility

पाठको उद्देश्य: (Primary Objective)

यस पाठको अन्त्यमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा सहभागीहरूले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति, सेवा प्रदायक र समुदायहरूबाट आएको गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न समस्याहरूलाई एउटै साभा दृष्टिकोणमा एकीकृत गरी उक्त समस्या समाधान गर्नको लागि कार्य योजना तयार गर्न सक्नेछन्।

वस्तुगत उद्देश्यहरू: (Enabling Objectives)

यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुने छन्

- गुणस्तर सम्बन्धी विभिन्न दृष्टिकोणमा छलफल गरी साभा दृष्टिकोण तयार गर्न।
- समस्याहरूको प्राथमिकीकरण गर्न।
- गुणस्तर सुधार टोली गठन प्रक्रिया बारे बताउन।
- स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिका बारे बताउन।
- कार्ययोजनाबारे ज्ञान हासिल गरी तोकिएको ढाँचामा कार्य योजना बनाउन सक्ने छन्।

समय (Time): ३४० मिनेट

सामग्रीहरू: (Materials):

(क) सेसनलाई सहयोग हुने सामग्रीहरू (Session Supporting Materials)

तयारी न्यूजप्रिन्टहरू

- ठ १ गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी कार्य तालिका
- ठ २ गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको व्यानर तथा उद्देश्य
- ठ ३ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय
- ठ ४ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर किन
- ठ ५ साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको चरणहरू
- ठ ६ गुणस्तरीय कार्य चक्र
- ठ ७ टोली निर्माण खेलको महत्व
- ठ ८ Venn Diagram
- ठ ९ व्यवस्थापन समितिको भूमिका
- ठ १० कार्ययोजनाको परिचय

- ठ ११ कार्ययोजनाको फारामको नमूना
 ठ १२ गुणस्तर सुधार टोलीको गठन
 ठ १३ गुणस्तर सुधार टोलीको कार्यहरू

अन्य :

खाली न्यूजप्रिन्ट, मासिकङ्ग टेप, मेटा कार्ड, मार्कर, मतदान गर्न चाहिने सामाग्री (केराउ, गिलास), हाजिरी फारम, भेन डायग्राम चार्ट, धागो, ब्राउन पेपर, गाडी (आवश्यकता अनुसार), क्यामेरा, प्रतिवेदन फाराम

(ख) **वितरण/प्रयोग गरिने सामाग्रीहरू (Lesson Supporting Materials)**

सहभागीका लागि कापी कलम

सिक्ने सिकाउने विधि (Teaching / Learning Methodology)

- दूरी कम गर्ने गोष्ठीको तयारी सेसन ट मा प्रशिक्षण भए अनुसार।

विषयवस्तु (Content)

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको कार्य तालिका

**गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कमगर्ने साभेदारी गोष्ठी
कार्य तालिका**

मिति:

स्थान:

समय: ५ घन्टा ४५ मिनेट

क्रियाकलाप	समय मि.	जिम्मेवार व्यक्ति
स्वागत मन्तव्य	१०	
परिचय	२०	
गोष्ठीको उद्देश्य	५	
साभेदारी गुणस्तरीय सेवाबारे छोटो जानकारी	३०	
समूह खेल (टोली निर्माण)	२०	
समूह छलफलबाट आएको सूचनाहरूको प्रस्तुतीकरण	२०	
Venn diagram बाट साभा दृष्टिकोण विकास गरी चुनावको लागिको लागि छनोट र प्रस्तुति	५०	
चुनाव (छलफलबाट आएका समस्याको प्राथमिकरणको लागि)	३०	
चिया/खाजा	३०	
चुनावको नतिजा	१०	
स्वास्थ्य संस्था तथा व्यवस्थापन समितिको भूमिका	२०	
कार्ययोजनाको तयारी	३०	
गुणस्तर सुधार समूहको गठन	३०	
गुणस्तर सुधार टोलीले गर्नुपर्ने कार्यहरू	२०	
समापन	२०	

गोष्ठी सञ्चालन गर्ने प्रशिक्षकले ध्यान दिनु पर्ने कुरा:

अधिल्लो दिन गरिएको लक्षित समूह छलफलमा आमन्त्रण गरिए अनुसारका व्यक्तिहरूको उपस्थितिको लागि यकिन गर्नुहोस्।

सिक्ने सिकाउने प्रक्रिया (Learning Process)

क. दूरी कम गर्ने गोष्ठीको तयारी सेसन ट मा भूमिका अभिनय गरे अनुसार स्वास्थ्य संस्थामा दूरी कम गर्ने गोष्ठी सञ्चालन गर्नुहोस्।

दूरी कम गर्ने कार्यशाला गोष्ठीको प्रतिवेदन

दूरी कम गर्ने कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन पश्चात् यसबारे प्रतिवेदन गर्नुपर्ने कुराको ख्याल राख्नुहोस्। उक्त प्रतिवेदनको नमूना फाराम सहभागी पुस्तिकाको सेसन ढ पाना न ३ भएको कुरा जानकारी दिनुहोस्।

Training Report (तालीम प्रतिवेदन)

१. तालीमको नाम:
२. तालीम सञ्चालन मिति: २०...../...../..... देखि २०...../...../..... सम्म
३. तालीम सञ्चालन केन्द्र/जिल्ला :
४. तालीम सञ्चालन स्थान:

५. सहभागी तथा प्रशिक्षकहरूको विवरण: (व्याच नं.....)

अपेक्षित सहभागीको संख्या	सहभागिताको संख्या				प्रशिक्षकहरू
	म.	पु.	अन्य	जम्मा	

६. प्रशिक्षकलाई जवाफ दिन गाहो/अप्टेरो परेका केही प्रश्न थिए कि ? थिए थिएन..... यदि थिए भने गाहो/अप्टेरो परेका केही प्रश्न उल्लेख गर्नुहोस्।

गाहो/अप्टेरो परेका केही प्रश्नहरू	समाधानका प्रयासहरू

७. सहभागीहरूले दिएका सुभावहरूमध्ये तालीमको व्यवस्थापन पक्ष, तालीम सामाग्री पक्ष, प्रशिक्षक पक्षहरूका विषयमा दिएका महत्वपूर्ण कम्तीमा २ वटा सुभाव लेख्नुहोस्।

क.	तालीमको व्यवस्थापन पक्ष	सुभाव:
ख.	तालीम सामाग्री पक्ष	सुभाव:
ग.	प्रशिक्षकहरू पक्ष	सुभाव:

८. प्रशिक्षक/सह-प्रशिक्षक/कोचहरू/सुपरिवेक्षक/श्रोत व्यक्तिको नाम:

सि.नं	प्रशिक्षक/सह प्रशिक्षक/कोच/सुपरिवेक्षकको नाम	पद	कार्यरत संस्था/कार्यालय

९. सहभागीहरूको औषत प्राप्ताङ्कः(विशेष* तथा लिंगिनिकल तालीम भएमा मात्र)

क्षेत्र	पुर्व परिक्षा	मध्य परिक्षा
	औषत (प्रतिशतमा %)	औषत (प्रतिशतमा %)
ज्ञान (प्रतिशतमा %)		
सीप (सबै सहभागी सीपमा दक्ष भए नभएको संक्षिप्त जानकारी)		

* विशेष तालीम

१०. सहभागीहरूको विवरण :

नोट: महिला= म, परुष= पुरुष अन्य= अ

क्र.सं.	नाम	पद	महिला / पुरुष / अन्य	कार्यरत संस्था / कार्यालय
१.				
२.				
३.				
४.				
५.				
६.				
७.				
८.				
९.				
१०.				
११.				
१२.				
१३.				
१४.				
१५.				
१६.				
१७.				
१८.				
१९.				
२०.				
२१.				

११. तालीमलाई अझ बढी प्रभावकारी, समयानुकूल तथा उपयोगी बनाउन प्रशिक्षक/सुपरिवेक्षकहरूको तर्फबाट केही सुझाव भए लेख्नुहोस् ।

१२. प्रतिवेदन तयार गर्नेको नाम: पद: सही:

.....

१३. प्रमाणित गर्नेको नाम: पद: सही:

.....

१४. कार्यालयको नाम:

कार्यालयको छाप

१५. प्रतिवेदन पठाएको मिति: २०...../...../.....

१६. नोट: यस प्रतिवेदनको साथ अनिवार्य उपलब्ध हुनु पर्ने कागजातहरू:

१. सहभागीहरूको रजिस्ट्रेशन फाराम ।
२. सहभागीहरूको हाजिरी (फोटो कपि) ।
३. तालीमबाट प्राप्त सिकाईहरू ।

**गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी
प्रतिवेदन फाराम**

जिल्ला स्वास्थ्य संस्था: (प्रा.स्वा.के/स्वा.चौ./उप स्वा.चौ.)
तालीम सञ्चालन स्थान:

गोष्ठी सञ्चालन मिति (साल/महिना/गते)

प्रतिवेदन तयार गर्नेको नाम: पद: मिति:

क्र.सं.	सहभागीको नाम/धर	म/पु/अ	पद	ठेगाना (कार्यरत संस्था/गा.वि.स.)	कैफियत

नोट: महिला= म, पुरुष= पु र अन्य= अ

प्रशिक्षक/सुपरिवेक्षकको विवरण:

क्र.सं.	नाम/धर	कार्यालय/संस्था	पद	कैफियत

समूह छलफलबाट आएका गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी समस्याहरू (Exploring Quality)
प्रस्तुत गरिएका समस्याहरूलाई आ-आफ्नो कोलममा लेख्नुहोस्।

क्र.सं	क. समुदायले परिभाषित गरेका समस्याहरू	ख. सेवा प्रदायकले परिभाषित गरेका समस्याहरू	ग. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिबाट परिभाषित गरेका समस्याहरू

समुदाय, सेवा प्रदायक र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति बीचको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी साभा दृष्टिकोण (Shared visions)

(सबै समूहको सहमतिबाट निस्केका साभा दृष्टिकोण लेख्नुहोस्)

क्र.सं.	परिभाषित गरेका समस्याहरू (साभा दृष्टिकोण)
१.	
२.	
३.	
४.	
५.	
६.	
७.	
८.	
९.	
१०.	

प्राथमिकरणमा परेका गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी समस्याहरू (प्राथमिकता अनुसार क्रमशः बुँदागत रूपमा लेख्नुहोस्)।

- १.
- २.
- ३.
- ४.
- ५.
- ६.
- ७.

सुझाव/सल्लाह

- १.
- २.
- ३.
- ४.
- ५.

कार्ययोजना

कार्ययोजना (प्राथमिकरणमा परेका समस्याहरू मध्येबाट समस्या समाधानका निम्ति कार्य योजनामा छनौट भएका विषयहरूलाई उल्लेख गर्नुहोस् ।)

स्वास्थ्य संस्थाको नाम: जिल्ला:

योजना अवधि (मिति): २०८...../...../..... देखि २०८...../...../..... सम्म

क्र.सं.	समस्या	समस्याको कारणहरू (किन)	समाधानको उपायहरू (के गर्ने/कसरी गर्ने?)	कार्य सम्पन्न गर्ने अवधि (समय) (कहिले सम्म गर्ने?)	जिम्मेवारी व्यक्ति/समूह (कसले सहयोग गर्ने?)	कैफियत
१						
२						
३						
४						
५						

तयार गर्ने:

नाम:

पद:

मिति:

प्रमाणित गर्ने:

नाम:

पद:

मिति:

गुणस्तर सुधार टोली गठन भएका सदस्यहरूको नामावली (व्यवस्थापन महाशाखाबाट प्रकाशित गुणस्तर सुधार पद्धति कार्यान्वयन निर्दिशिका २०८६ अनुसार)

१.

२.

३.

४.

अनुसूची

- १) सहभागी हाजिरी
- २) प्रमाणित कार्य योजना फारम
- ३)
- ४)
- ५)

सहभागी हाजिरी नमूना फाराम

तालीम सञ्चालन भएको केन्द्रको नाम: जिल्लाको नाम:

तालीम सञ्चालन भएको मिती: व्याच नं: नोट: महिला=म, परुष = पुरुष अन्य=अ

प्रशिक्षक / सुपरिवेक्षक

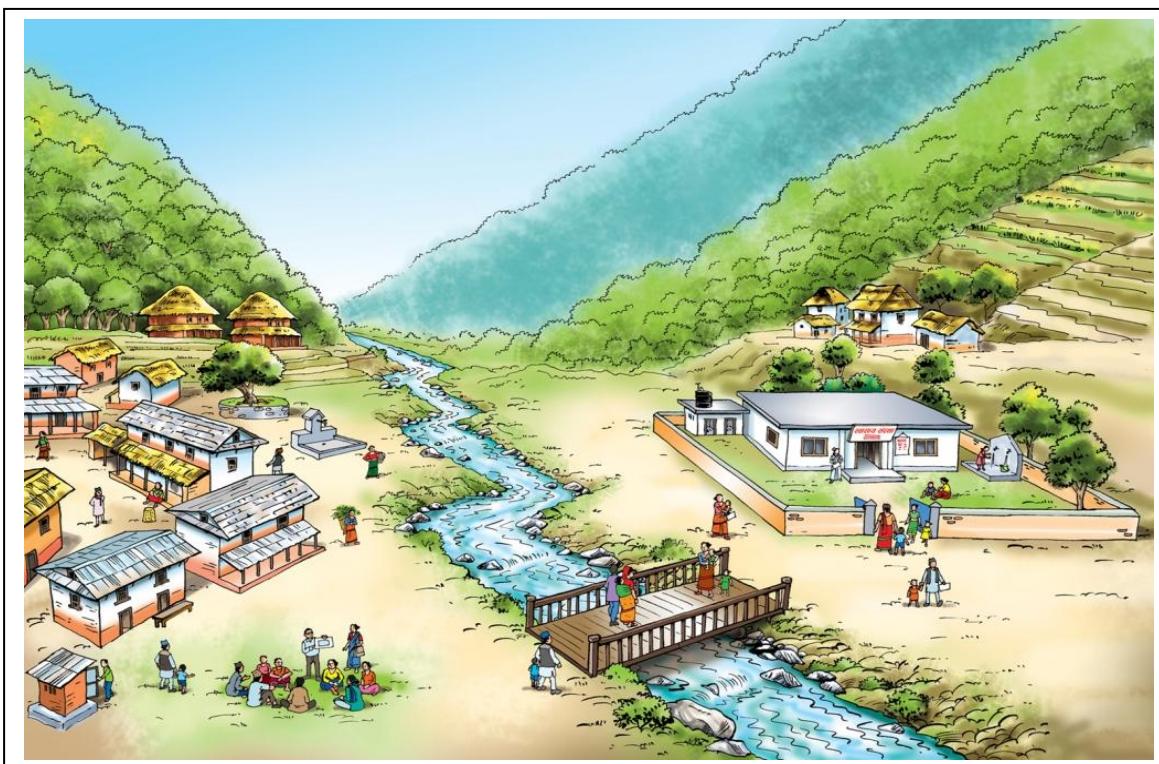
सहयोगीहरू

**स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको संलग्नतामा
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीम
प्रशिक्षक तयारी गोष्ठी (प्रशिक्षक प्रशिक्षण) को लागि चाहिने सामग्री सूची**

क्रम संख्या	सामग्री	परिमाण
प्रशिक्षणको लागि		
1.	न्यूजप्रिन्ट	
2.	मार्कर (बोर्ड/पर्मानेन्ट/फ्ल्याट टिप) (विभिन्न रंगका)	
3.	मास्कइंज टेप	
4.	कैंची	
5.	स्टिच मेशिन पिन सहित	
6.	पुस पिन	
7.	हाइलाइटर (विभिन्न रंगका)	
8.	ग्लु स्टिक	
9.	स्केल ठूलो	
10.	मेटाकार्ड (विभिन्न रंगका)	
11.	ब्राउन पेपर	
12.	A 4 साइज पेपर	
13.	व्यानर (३"X६")	
14.	मटर दाना (आधा किलो)	
15.	धागो	
16.	प्लाष्टिक गिलास	
17.	पुलको चित्र	
18.	भेन डायग्राम	
19.	समूह छलफल निर्देशिकाहरू (३ समूहको)	
20.	प्रोजेक्टर /LCD	
21.	एक्सटेन्सन कड	
22.	क्यामेरा	
23.	प्रिन्टर, Laptop	
24.	गाडी (आवश्यकता अनुसार)	
25.	हाजिरी पुस्तिका	
26.	भत्ता भरपाइ फाराम	
27.	प्रतिबेदन फाराम (दूरी कम गर्ने कार्यशाला गोष्ठी, प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिका)	
28.	सहभागी प्रतिविम्ब	
29.	सहजकर्ताको पृष्ठ पोषण फाराम (भूमिका अभिनय चेकलिष्ट)	
30.	सहभागी पुस्तिका	
31.	सन्दर्भ पुस्तिका	
32.	प्रशिक्षक निर्देशिका	
33.	स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार पद्धति कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६६	
34.	स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि तालीम पुस्तिका	

सहभागीहरूका लागी	
1.	डायरी
2.	कलम
3.	पैन्सल
4.	इरेजर

पुलको चित्रः

दैनिक कार्य तालिका
Daily Work Schedule

पहिलो दिन	दोस्रो दिन	तेस्रो दिन	चौथो दिन
नाम दर्ता तथा शुभारम्भ ५ मि	हाजिरी तथा तेस्रो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)	हाजिरी तथा तेस्रो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)	हाजिरी तथा चौथो दिनको पुनरावलोकन (१५ मि.)
सेसन क: परिचयात्मक क्रियाकलाप १५ मि.		दूरी कम गर्ने गोष्ठीको लागि पूर्व तयारी:	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठी
सेसन ख: साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर पूर्वावलोकन १५ मि.	समुदाय सग समूह छलफलका लागि स्थलगत भ्रमण	<ul style="list-style-type: none"> ● सूचनाको विश्लेषण तथा प्राथमिकीकरण ● प्रस्तुतीकरणको लागि सूचना एकीकृत पार्ने ● आवश्यक सामाग्रीको यकिन 	गोष्ठी हाजिरी
सेसन ग: सहयोग जुटाउने कार्य १५ मि.	समुदायसँग समूह छलफल- २ समूह <ul style="list-style-type: none"> ● १००० दिनको महिला (मिश्रीत समूह)-१ समूह ● १००० दिनको महिला - दलित, जनजाति पिछडिएका वर्ग)-१ समूह 		
सेसन ढ: दूरी कम गर्ने ३० मि.			
सेसन च: साभेदारीमा कार्य १५ मि.			
सेसन छ: गुणस्तर सुधार टोलीको गठन प्रक्रिया १५ मि.			
सेसन ज: सारसंक्षेप १० मि.	समूह छलफलको हाजिरी		
खाजा र चिया १५ मि.			
सेसन झ: समूह छलफल ९० मि <ul style="list-style-type: none"> ● स्वास्थ्य सेवा प्रदायकसंग समूह छलफल- १ समूह ● स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति -१ समूह 			
समूह छलफलको हाजिरी			

साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर तालीमको क्रोध आउटलाईन

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्यांकन
परिचयात्मक क्रियाकलाप	<ul style="list-style-type: none"> यस सेसनको अन्तमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू बारे व्याख्या गर्न सम्भेद्धन् : तालीमको व्यवस्थापन पक्ष बारे । तालीमको लक्ष्य, उद्देश्य तथा विधि बारे । तालीमको सामूहिक मान्यता तयार गर्ने बारे । 	२० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> स्वागत तथा परिचय तालीमको व्यवस्थापन तालीमको लक्ष्य/ तालीमको उद्देश्य दैनिक कार्य तालिका तालीम विधि 	अन्तर्राष्ट्रीयात्मक प्रवचन छलफल	प्रश्न-उत्तर
साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर पूर्वावलोकन	<p>यस सेसनको अन्तमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरूको बारेमा जानकारी हासिल गरी बताउन सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर भनेको के हो? साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको आवश्यकता । साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरू । 	१५ मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरको परिचय साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरका चरणहरू 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल	प्रश्न-उत्तर
सहयोग जुटाउने कार्य	<p>यस सेसनको अन्तमा सहभागीले निम्न कुरा गर्न सम्भेद्धन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> कस कसलाई सम्पर्क गर्ने अथवा को को संग सहयोग जुटाउने भन्ने बारे बताउन । साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवालाई सम्भाव्य साभेदारीहरू समक्ष उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुत गर्ने । 	१५ मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तरीय सेवाको पहिलो चरण सहयोग जुटाउने सम्बन्धमा कस कसलाई सम्पर्क गर्ने कसरी उत्कृष्ट किसिमले प्रस्तुतीकरण गर्ने सम्भाव्य साभेदार समक्ष गुणस्तरीय सेवाको बारेमा छलफल गर्ने । 	प्रस्तुतीकरण छलफल मस्तिष्क मन्थन	प्रश्न-उत्तर
गुणस्तरको खोजी	<p>यस सेसनको अन्तमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर बारे बताउन । गुणस्तरको खोजीको गर्नु पर्ने आवश्यकता बारे बताउन । गुणस्तरको खोजी कस कसबाट गर्नुपर्छ, भन्ने बारे बताउन । गुणस्तरको खोजी कसरी गर्ने भन्ने बारे जानकारी प्राप्त गरी गुणस्तरको खोजीको सीप प्रदर्शन गर्ने । 	२७०	<ul style="list-style-type: none"> गुणस्तर भनेको के हो? गुणस्तरको खोजी किन आवश्यक छ? गुणस्तरको खोजी कस कसबाट गरिन्छ? गुणस्तरको खोजी गर्ने तरिका <ul style="list-style-type: none"> ○ सेवा प्रदायकसँग समूह छलफल ○ समुदायसँग समूह छलफल ○ स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा 	मस्तिष्क मन्थन प्रस्तुतीकरण	प्रश्न-उत्तर

शीर्षक	उद्देश्यहरू	समय	विषय वस्तु	तालीम विधि	मूल्यांकन
	<ul style="list-style-type: none"> ● समूहमा गर्नु पर्ने कार्यहरूको जानकारी प्राप्त गरी आ-आफ्नो जिम्मेवारी प्रदर्शन गर्न सक्नेछन्। 		व्यवस्थापन समिति सँग समूह छलफल		
दूरी कम गर्ने गोष्ठी	<p>यस सेसनको अन्तमा सहभागीहरूले निम्न कुरा गर्न सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको लागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको आवश्यकता बताउन। ● दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीमा आवश्यक सहभागी। ● दूरी कम गर्ने गोष्ठीमा गरिने कियाकलाप। 	३० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> ● गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि दूरी कम गर्ने साभेदारी गोष्ठीको कार्य 	परिचयः प्रवचन सामुहिक छलफल	प्रश्न-उत्तर
साभेदारीमा कार्य	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● साभेदारीमा काम गर्दाको फाइदा बारे जानकारी प्राप्त गरी बताउन। ● गुणस्तर सुधार कार्य चक्रबारे बताउन। ● कार्य योजनाबारे ज्ञान हासिल गरी तोकिएको ढाँचामा कार्य योजना बनाउन। 	६० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> ● साभेदारीमा कार्य गर्नुको फाईदाहरू ● गुणस्तर सुधार कार्य-चक्र ● कार्य योजना निर्माण 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल	प्रश्न-उत्तर
गुणस्तर सुधार टोली गठन	<p>यस सेसनको अन्त्यमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन्।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● गुणस्तर सुधार टोली गठन प्रक्रिया बारे बताउन। 		<ul style="list-style-type: none"> ● गुणस्तर सुधार टोली गठन 	प्रस्तुतीकरण मस्तिष्क मन्थन छलफल	प्रश्न-उत्तर
तालीमको सारसंक्षेप	<p>यस सेसनको अन्तमा सहभागीहरूले निम्न कुराहरू गर्न सक्षम हुनेछन्:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● तालीममा समावेश गरिएका मुख्य मुख्य बुँदाहरूको पुनरावलोकन 	१० मिनेट	<ul style="list-style-type: none"> ● तालीममा समावेश गरिएका मुख्य मुख्य बुँदाहरूको पुनरावलोकन 	मिनी लेक्चर	प्रश्न उत्तर
	<p>➤ कोर्ष समय $१८७५ \div ६० = ३०.२५$</p> <p>➤ चिया तथा खाजा $२८५ \div ६० = ४.७५$ घन्टा</p> <p>➤ प्रत्येक दिनको पुनरावलोकन = १ घन्टा</p>				
	जम्मा ३६ घन्टा				

सन्दर्भ तथा साभार सामग्रीहरू:

१. स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि तालीम सामग्री, स्वास्थ्य सेवा विभाग, राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र ।
२. स्वास्थ्य संस्था स्तरीय गुणस्तर सुधार टोली गठन निर्देशिका, स्वास्थ्य सेवा विभाग, व्यवस्थापन महाशाखा ।
३. सार्वजनिक खरिद प्रणाली तालीम स्वास्थ्य सेवा विभाग, राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालीम केन्द्र ।
४. साभेदारीद्वारा परिभाषित गुणस्तर, गुणस्तर सुधारका लागि समुदाय र स्वास्थ्यकर्मीका लागि निर्देशिका, सेभ द चिल्ड्रेन, युएसए ।